

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Instytut Pileckiego
ISiM/219/2024

Druk nr 331
Warszawa, 9 kwietnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

zgodnie z art. 8.6a ustawy z dnia 9 listopada 2017 r. o Instytucie Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, przedstawiamy

**- Sprawozdanie z działalności Instytutu
Solidarności i Męstwa im. Witolda
Pileckiego za 2023 rok**

wraz z uchwałami Rady Naukowej.

Z poważaniem

dr hab. Magdalena Gawin

/podpisano elektronicznie/

**RADA NAUKOWA
INSTYTUTU SOLIDARNOŚCI I MĘSTWA
IM. WITOLDA PILECKIEGO**

Uchwała nr 2/2024

Rady Naukowej Instytutu Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego

z dnia 28 lutego 2024 r.

w sprawie zaopiniowania rocznego sprawozdania merytorycznego za 2023 rok

Na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1383) postanawia się, co następuje:

§ 1

Opiniuje się pozytywnie roczne sprawozdanie merytoryczne Instytutu Solidarności i Męstwa imienia Witolda Pileckiego za rok 2023.

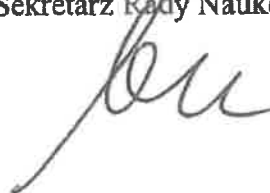
§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Naukowej

Sekretarz Rady Naukowej

**Instytutu Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego
za 2023 rok**

I. Zadania realizowane w związku z działaniami inwestycyjnymi i pracami budowlano-konserwatorskim siedziby stałej Instytutu w Warszawie, przestrzeni wystawienniczą w Domu Bez Kantów oraz Domu Pamięci Obławy Augustowskiej w Augustowie

I.1. Budowa Domu Obławy Augustowskiej w Augustowie

Pozwolenie na budowę: 11.02.2023 r

Podpisanie umowy z Generalnym Wykonawcą: 18.10.2022 r

W ramach prac prowadzonych w ramach zdania finansowanego z dotacji celowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pt. „Zaprojektowanie i wykonanie przebudowy zabytkowego „Domu Turka” oraz zaprojektowanie i wybudowanie budynku biurowo-edukacyjnego” przy ul. 3 Maja 16 w Augustowie, na potrzeby fili Instytutu Pileckiego zrealizowano następujące prace:

- Przeprowadzenie prac konserwatorsko-badawczych w piwnicach w Domu Turka
- Opracowanie projektu budowlanego
- Złożenie kompletnego wniosku o wydanie pozwolenia na budowę
- Opracowanie wielobranżowego projektu wykonawczego
- Organizacja placu budowy oraz przygotowanie nieruchomości do rozpoczęcia inwestycji
- Uzyskanie pozwolenia na budowę od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- Uzyskanie pozwolenia na budowę od Starosty Powiatu Augustowskiego
- Opracowanie projektu wykonawczego
- Zgłaszanie rewizji do projektu wykonawczego
- Ogłoszenie oraz rozstrzygnięcie zapytania ofertowego na projekt wystawy stałej
- Opracowanie projektu wystawy stałej
- Opracowanie PFU do przetargu na GW wystawy stałej
- Przygotowywanie dokumentacji przetargowej na GW wystawy stałej
- Przygotowanie oraz złożenie wniosków do: PGE, MPEC, Orange, WKiM
- Otrzymanie warunków od: PGE, MPEC, Orange oraz WKiM
- Podpisanie umów z PGE, MPEC oraz WKiM
- Przygotowanie oraz podpisanie aneksu dla GW prac budowlanych na zmianę formy podbicia fundamentów oraz wykonania Muru Pamięci
- Wykonanie Muru Pamięci w 93%
- Zakup działki graniczącej z nieruchomością IP przy ul. 3 Maja 16
- Ogłoszenie przetargu na GW wystawy stałej

- Rozstrzygnięcie przetargu na GW wystawy stałej
- Rozpoczęcie procesu podpisania umowy z GW wystawy stałej

W skład prac budowlanych zrealizowanych do końca 2023 roku wraz z zaawansowaniem procentowym dla „DOMU TURKA” wchodzi:

• Demontaż dachu wraz z utylizacją odpadów	100%
• Demontaż ścian wewnętrznych i kominów wraz z utylizacją odpadów	100%
• Demontaż ścian klatki wewnętrznej z utylizacją	100%
• Demontaż ścian zewnętrznych z utylizacją	100%
• Demontaż stolarki zewnętrznej wraz z utylizacją	100%
• Demontaż stolarki drzwiowej wewnętrznej z utylizacją	100%
• Demontaż istniejących stropów z utylizacją	100%
• Demontaż warstw wykończeniowych stropu nad piwnicą z utylizacją	100%
• Wybicie otworów w istniejących ścianach wraz z zabezpieczeniem konstrukcji	100%
• Zamurowanie istniejących otworów okiennych	100%
• Demontaż instalacji zewnętrznych ścian wraz z utylizacją	100%
• Demontaż pozostałego wyposażenia budynku z utylizacją	100%
• Demontaż elementów zewnętrznych	100%
• Demontaż istniejącej instalacji sanitarnej i elektrycznej	100%
• Zabezpieczenie wykopu	100%
• Wykonanie wykopu wraz z zasypkami	100%
• Podbicie fundamentów	100%
• Wymiana gruntu w obrębie budynku	100%
• Fundamenty	100%
• Ściany żelbetonowe wewnętrzne i zewnętrzne	100%
• Stop nad piwnicą	100%
• Stop nad parterem	100%
• Strop nad lp	100%
• Konstrukcja więźby	100%
• Konstrukcja klatki schodowej i schody zewnętrzne	100%
• Hydroizolacja powłokowa oraz zabezpieczenie przeciwwilgociowe istniejących fundamentów i płyty na gruncie	85%
• Naprawa spękań ścian murowanych	100 %
• Wzmocnienie konstrukcji	100%
• Ściany wewnętrzne murowane/gk	100%
• Posadzki cementowe wraz z izolacją cieplną	15%
• Warstwy wykończeniowe posadzek	10%
• Wykonanie tynkowanie i gładzi – naprawa istniejących ścian	70%
• Wykonanie tynków i gładzi	70%

• Istniejąca elewacja do renowacji, w tym do odtworzenia elementów zabytkowych	80%
• Elewacja dobudowanej części	70%
• Stolarka zewnętrzna	88%
• Pokrycie dachu wraz z obróbkami	80%
• Zagospodarowanie terenu	45%
• Brama, ogrodzenie	74,90%
• Źródło ciepła	90%
• Instalacja wentylacji i klimatyzacji	90%
• Instalacja ogrzewania	50%
• Instalacja zimnej i ciepłej wody	20%
• Instalacja kanalizacji	60%
• Instalacja hydrantowa	10%
• Demontaż istniejących sieci zewnętrznych	100%
• Przyłącze energetyczne	50%
• Przyłącze telekomunikacyjne	30%
• Instalacja oświetlenia podstawowego, system sterowania DALI	10%
• Instalacja oświetlenia awaryjnego	5,67%
• Instalacja siłowa okablowania	10%
• Trasy kablowe	100%
• Instalacja gniazd wtykowych	10%
• Instalacja odgromowa i uziemiająca	50%
• System sygnalizacji pożaru, SAP i oddymianie	42%
• Instalacja CCTV i kontroli dostępu	55%
• System zarządzania budynkiem – BMS	25%
• Instalacja okablowania strukturalnego LAN	0,30%
• System przyzowowy	80,02%
• System sygnalizacji włamania i napadu	45,50%

W skład prac budowlanych zrealizowanych do końca 2023 roku dla Budynku Biurowo-Edukacyjnego wchodzi:

• Wykonanie wykopu wraz z zasypkami	100%
• Wymiana gruntu w obrębie budynku	100%
• Płyta fundamentowa wraz z hydroizolacją	100%
• Ściany żelbetonowe wewnętrzne i zewnętrzne	100%
• Strop nad piwnicą	100%
• Strop nad parterem	100%
• Strop nad Ip	100%
• Strop nad IIp	100%
• Konstrukcja wieżby	100%

• Konstrukcja klatki schodowej i schody zewnętrzne	100%
• Ściany wewnętrzne murowane/gk	100%
• Posadzki cementowe wraz z izolacją cieplną	80%
• Warstwy wykończeniowe posadzek	25%
• Wykonanie tynków i gładzi	80%
• Elewacja	70%
• Ściana kurtynowa	90%
• Pokrycie dachu wraz z obróbkami	50%
• Źródło ciepła	95%
• Instalacja wentylacji i klimatyzacji	90%
• Instalacja ogrzewania	90%
• Instalacja wody zimnej i ciepłej	30%
• Instalacja kanalizacji	80%
• Instalacja hydrantowa	10%
• Przyłącze energetyczne	50%
• Przyłącze telekomunikacyjne	20%
• Instalacja oświetlenia podstawowego, system sterowania DALI	15,20%
• Instalacja oświetlenia awaryjnego	34%
• Instalacja siłowa, okablowanie	80 %
• Trasy kablowe	100%
• Instalacja gniazd wtykowych	50%
• Instalacja odgromowa i uziemiająca	50%
• System sygnalizacji pożaru, SAP i oddymianie	60%
• Instalacja CCTV i kontroli dostępu	70%
• System zarządzania budynkiem – BMS	50%
• Instalacja okablowania strukturalnego LAN	27%
• System sygnalizacji i włamania	42%
• System przyzywowy	22,30%

I.2. Przebudowa i rozbudowa budynku przy ul. Siennej 82 na potrzeby siedziby Instytutu. Stan działań na 31 grudnia 2023 r.

Pozwolenie na budowę: 23.08.2021 r

Zamienne pozwolenie na budowę: 10.05.2023 r

Podpisanie umowy z Genralnym Wykonawcą: 12.10.2022 r

• Firmy oraz osoby odpowiedzialne za realizację inwestycji:

- Zadanie prowadzone merytorycznie przez: Kierownik Projektu - dr inż. arch. Małgorzata Senatorska - Dobrowolska, współpraca - mgr inż. Jarosław Tkaczyk,
- Generalny Projektant - Bogumił Kidziak Architekt - umowa z dnia 27.10.2020 r. - wykonawca wyłoniony w konkursie na prawach pzp.

- Inwestor Zastępczy : Transprojekt Gdański Sp. z o . o. w konsorcjum z B-Act Sp. z o.o. umowa z dnia 18.07.2022 r. - wykonawca wyłoniony w przetargu nieograniczonym.
- Generalny wykonawca robót budowlanych – PRK 7 Nieruchomości Sp. z o. o. umowa z dnia 11.10.2022 r. (aneks nr 1, 2 i 3) wykonawca wyłoniony w przetargu ograniczonym. Zgodnie z postanowieniami podstawowej Umowy (zmienionej aneksem nr 3), roboty budowlane powinny się zakończyć w dniu 31 marca 2024 r. W dniu 1 czerwca 2023 r. (Aneks nr 2) rozszerzono zakres podstawowy Umowy z GW w zakresie robót dodatkowych na elementy elektroakustyki i metaloplastyki.
- Nadzór autorski w zakresie elektroakustyki - Pracownia Akustyczna Kozłowski Sp. j. umowa z dnia 21.09.2023 r.
- Wsparcie eksperckie w zakresie konstrukcji budowlanych - Nazbud Sp. z o. o. - umowa z dnia 17.07.2023 r. Aneks z dnia 09.10.2023 r.
- **Opis przebiegu inwestycji:**

Roboty budowlane na terenie inwestycji rozpoczęły się w październiku 2022 r., po zarejestrowaniu dziennika budowy (zdeponowany w biurze budowy), po dokonaniu zgłoszenia o rozpoczęciu robót do służb oraz podpisaniu protokołu o przejęciu placu budowy przez Generalnego wykonawcę robót. Do dnia 27.12.2023 r. (data sporządzenia protokołu odbioru częściowego) na budowie wykonano zamkniętą konstrukcję w stanie surowym, z wykonanymi wszystkimi elementami żelbetowymi pionowymi i poziomymi. Wykonano zasadniczą część elementów ślusarki okiennej elewacyjnej wraz ze szkleniem. Zaawansowano roboty murarskie i tynkarskie, rozpoczęto montaż lekkiej zabudowy. W znacznym stopniu wykonano roboty instalacyjne w zakresie instalacji sanitarnych, wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, elektrycznych i niskoprądowych a także pożarowych i elektroakustycznych. Przygotowano budynek do podania ciepła, co od stycznia 2024 pozwoli na przyspieszenie prac wykończeniowych. Procentowe zaawansowanie robót, w oparciu o przeroby finansowe, na koniec 2023, przedstawiało się jak niżej:

 - roboty rozbiórkowe w 100 %,
 - roboty ziemne w 100 %,
 - prace konstrukcyjne w 88 %,
 - roboty wykończeniowe 7%
 - roboty murowe w 24%,
 - roboty instalacyjne 19%,
 - instalacje CO i CT 11%
 - instalacja wentylacji mechanicznej 40%
 - instalacje klimatyzacji 16%
 - instalacje elektryczne 14%
 - instalacje teletechniczne 5%
 - BMS 0%
 - zagospodarowanie terenu i sieci terenowe 8%.

łącznie wykonano 38,40% całości zaplanowanych robót budowlanych. W trakcie realizacji napotkano na szereg trudności związanych ze stwierdzeniem odmiennego stanu technicznego lub parametrów technicznych części elementów architektury i konstrukcji, względem dokumentacji archiwalnej i inwentaryzacji budowlanej wykonanej poprzedzająco etap projektowania. Sytuacji tej nie można było przewidzieć na etapie opracowywania dokumentacji przetargowej, co skutkuje potrzebą wykonania dodatkowych projektów, wprowadzaniem rozwiązań zamiennych w zakresie projektu i realizacji, co w konsekwencji ma przełożenie na terminy oraz koszty. Rozwiązania zamienne, zostały uznane jako roboty dodatkowe. Część z robót dodatkowych wynika z rozpoznanych odchyłeń od pierwotnych założeń w zakresie geometrii elementów budynku, część z gorszego niż zakładano stanu przebudowywanej konstrukcji, co oznaczało potrzebę wzmocnienia konstrukcji, celem zabezpieczenia jej stabilności, a także zabezpieczenia bezpieczeństwa pracujących na budowie ludzi. Wraz z postępem robót ujawniane są nowe rozbieżności względem przewidywań z etapu projektowania, co skutkować będzie wprowadzeniem robót dodatkowych i aneksowaniem kontraktów, w tym umowy na GW.

Poza realizacją robót budowlanych przewidzianych kontraktem z firmą PRK 7 Nieruchomości Sp. z o. o. przewidziano również zamówienia uzupełniające, stanowiące elementy niezbędne do rozpoczęcia użytkowania obiektu, w zakresie: 1) wyposażenia meblowego wbudowanego, 2) wyposażenia meblowego ruchomego, 3) kotar i zasłon oraz 4) elementów wystawy.

- **Postępowania na ww. zakres zamówień dodatkowych:**

- meble wbudowane - przetarg ogłoszony w dniu 08 lutego 2023 r (jako część I przetargu na meble i tkaniny). Wyboru najkorzystniejszej oferty dokonano w dniu 22 maja 2023 r. Wybrano firmę: Agnieszka Kliczkowska Starpol Meble z siedzibą w Puławach. Umowa została podpisana w czerwcu 2023. Trwa jej realizacja. Z uwagi na wydłużony czas realizacji, umowa została aneksowana w zakresie terminu. Wyposażenie zostanie dostarczone i zamontowane, po uzyskaniu pozwolenia na użytkowanie.

- meble ruchome - przetarg ogłoszony w dniu 08 lutego 2023 r. (jako część II przetargu na meble i tkaniny). Wyboru najkorzystniejszej oferty dokonano w dniu 22 maja 2023 r. Wybrano firmę: Mikomax Warszawa z siedzibą w Warszawie. Umowa została podpisana w czerwcu 2023. Trwa jej realizacja. Z uwagi na wydłużony czas realizacji, umowa została aneksowana w zakresie terminu. Wyposażenie zostanie dostarczone i zamontowane, po uzyskaniu pozwolenia na użytkowanie.

- tkaniny - przetarg w zakresie dostawy kotar i zasłon do pokoi biurowych, sali wielofunkcyjnej i sal konferencyjnych, ogłoszono w dniu 08 lutego 2023 r (jako część III przetargu na meble i tkaniny). Nie został rozstrzygnięty z powodu braku prawidłowo złożonych ofert. Przetarg nr 2 ogłoszono w dniu 16 maja 2023 r. Przetarg został unieważniony z powodu braku ofert. W toku jest postępowanie o zlecenie z wolnej ręki.

- wystawa - ogłoszenie przetargu w IV kw. 2023, polegające na aranżacji wnętrza w zakresie wyposażenia wystawienniczego. W toku przetargu wpłynęło 6 ofert. W chwili obecnej

Instytut ocenia poprawność złożonych ofert i przygotowuje ranking uwzględniający kryteria oceny ofert. Wyniki postępowania oraz podpisanie umowy z wykonawcą planuje się zrealizować do końca I kwartału 2024 r., z zastrzeżeniem ewentualnych odwołań.

I.3. Realizacja zadania budowlanego „Przebudowa Lokalu 1U-23w budynku przy ul. Królewskiej 2 w Warszawie na potrzeby wystawiennicze” – budowa zakończona.

Pozwolenie na budowę: 23.10.2022 r

Pospisanie umowy z Generalnym Wykonawcą: 30.03.2023 r

Przedmiotem zadania inwestycyjnego była przebudowa trzykondygnacyjnego (antresola, parter i piwnica) lokalu 1U-23 o łącznej powierzchni ok. 500 m², mająca na celu umożliwienie prowadzenia w lokalu działalności statutowej przez Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, w tym działalności wystawienniczej, edukacyjnej, naukowej i kulturalnej oraz realizacji innych zadań zleconych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W ramach zadania:

- w wyniku przeprowadzonego postępowania przetargowe wyłoniono generalnego wykonawcę robót budowlanych przebudowy lokalu
- wyłoniono wykonawcę projektu plastycznego wystawy w lokalu 1U-23
- zrealizowano ponad 100% wszystkich prac

Całość inwestycji została ukończona w pierwszych dniach października 2023.

W dniu **13 października 2023** w obecności Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotra Glińskiego w nowej przestrzeni wystawienniczej Instytutu Pileckiego w Domu Bez Kantów nastąpiło uroczyste otwarcie wystawy „Decyzja: ratować ludzi” poświęconą wysiłkom dyplomatycznym związanym z ratowaniem osób żydowskiego pochodzenia podczas II wojny światowej. Pragniemy przedstawić sylwetki tych, którzy walkę toczyli nie na frontach, ale przy biurkach, a jako oręż mieli do dyspozycji swój własny podpis i pieczęć.

Głównym centrum opowieści jest historia Grupy Ładosia – polskich dyplomatów z Poselstwa w Bernie w Szwajcarii oraz działaczy żydowskich, którzy podczas II wojny światowej wspólnie prowadzili akcję nielegalnego wydawania europejskim Żydom paszportów krajów latynoamerykańskich. Dokumenty te dawały ich posiadaczom szansę na uratowanie od Zagłady. W Grupie działali: Aleksander Ładoś, Juliusz Kuhl, Stefan Ryniewicz, Konstanty Rokicki, Chaim Eiss, Abraham Silberschein.

Na wystawie prezentujemy także sylwetki innych polskich i zagranicznych dyplomatów, których wysiłki uratowały tysiące ludzkich istnień. Od działającego jeszcze przed II wojną światową w Lipsku konsula Feliksa Chiczewskiego, przez Tadeusza Romera – ambasadora RP w Tokio, Wojciecha Rychlewicza – Konsula Generalnego RP w Stambule, po Henryka Sławika – prezesa Komitetu Obywatelskiego dla Spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami na Węgrzech, który za swoją działalność zapłacił życiem.

Równolegle do nich można będzie się zapoznać m.in. z historiami pracujących w Kownie konsułów japońskiego Chiune Sugihary i holenderskiego Jan Zwartendijka czy szwajcarskiego wicekonsula w Budapeszcie Carla Lutza.

II. Medal *Virtus et Fraternitas*

Medal *Virtus et Fraternitas* jest odznaczeniem nadawanym osobom zasłużonym w niesieniu pomocy lub pielęgnowaniu pamięci o osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości będących ofiarami zbrodni sowieckich, nazistowskich zbrodni niemieckich, zbrodni z pobudek nacjonalistycznych lub innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne w okresie od 8 listopada 1917 roku do 31 lipca 1990 r. Medal jest odznaczeniem państwowym ustanowionym ustawą z dnia 9 listopada 2017 roku o Instytucie Solidarności i Męstwa.

III. Zawołani po imieniu/Dział ds. upamiętnień i edukacji

III.1. Działalność wystawiennicza

- **Wystawa stała „Zawołani po imieniu/ Called by name” w Domu Bez Kantów**

- 14-20 marzec 2023 - tydzień edukacyjny – organizacja warsztatów dla uczniów szkół warszawskich; w 8 warsztatach uczestniczyło ok. 200 uczniów
- 13 maja 2023 – Noc Muzeów w DBK – prelekcje historyków z działu Zawołani po imieniu, oprowadzanie po wystawie. Wystawę odwiedziło ok. 600 osób.

- **Wystawa mobilna „Zawołani po imieniu”**

Wystawa przygotowana w ubiegłym roku została zaprezentowana w Ostrowi Mazowieckiej na terenie Muzeum Domu Rodziny Pileckich oraz w Augustowie na rynku miejskim (we współpracy z pracownikami filii instytut Pileckiego w Augustowie). Od sierpnia do końca września była prezentowana na terenie Muzeum Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką im. Rodziny Ulmów w Markowej. W dn. 26.09.2023-1.10.2023 wystawa była prezentowana na Festiwalu Filmowym „Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci” w Gdyni.

- **Wystawa do samodzielnego wydruku**

W związku z apelami ze strony szkół i partnerów samorządowych przygotowana została wersja wystawy mobilnej do samodzielnego wydruku, obejmująca wszystkich upamiętnionych w ramach programu Zawołani po imieniu. Została ona przekazana w formie elektronicznej partnerom samorządowym i edukatorom obecnym na II Zjeździe Partnerów Samorządowych 16.02.2023 r. Wystawa była prezentowana przez partnerów programu podczas obchodów Narodowego Dnia Pamięci o Polakach ratujących Żydów w czasie okupacji niemieckiej (24 marca). W ciągu roku wystawa była systematycznie uzupełniana o panele poświęcone nowym upamiętnieniom (5).

III.2. Działalność edukacyjna:

W ciągu I półrocza opublikowane zostały materiały edukacyjne, wypracowane w ramach działań zespołu (5 wybranych scenariuszy lekcji, opis projektu edukacyjnego) – odbyły się 4 spotkania z przedstawicielem WSiP, podpisana została umowa pomiędzy instytutem Pileckiego i WSiP. 12.12.2023 materiały zostały opublikowane na stronach WSiP

<https://eduranga.pl/projekty-specjalne/>. Materiały są dostępne dla każdego nauczyciela, bez konieczności logowania się na stronie.

Na II Zjazd Partnerów Samorządowych zostali zaproszeni lokalni liderzy edukacji (nauczyciele, pracownicy wydziałów oświaty i regionalnych instytucji kultury), którzy uczestniczyli w warsztatach edukacyjnych oraz otrzymali materiały edukacyjne (scenariusz zajęć, karty pracy dla uczniów, wystawa do samodzielnego wydruku) związane z programem „Zawołani po imieniu”.

- **Działania edukacyjne związane z upamiętnieniami**

- luty-wrzesień 2023 – 14 warsztatów edukacyjnych przeprowadzonych w szkołach w miejscowościach, w których odbyły się upamiętnienia (Złotopolice, Somianka, Łańcut, Gamratka), a także w Publicznym Katolickim Liceum Ogólnokształcącym im. bł. ks. Jerzego Popiełuszki w Łazach – Magdalence.

- listopad 2023 – w ramach przygotowania do upamiętnienia Anieli Nizioł w Łańcucie przeprowadzono 25 zajęć warsztatowych w 2 Liceum Ogólnokształcącym im. J. Korczaka w Łańcucie – programem edukacyjnym w ciągu 2 dni objęto 815 uczniów.

- **Warsztaty edukacyjne w Domu Bez Kantów**

W IV kwartale 2023 w związku z przyjęciem nowych pracowników, których zadania są związane głównie z działalnością edukacyjną, trwały prace nad ofertą edukacyjną realizowaną przy wystawach Instytutu Pileckiego – będą one kontynuowane w roku 2024. Przeprowadzono 9 warsztatów edukacyjnych w domu Bez Kantów („edukacyjny wtorek” w DBK).

- **Spotkanie edukacyjne w Klubie Nauczyciela**

7 marca na zaproszenie Muzeum Domu Rodziny Pileckich, na którym zostały zaprezentowane możliwości edukowania o Zawołanych po imieniu; obecni na spotkaniu nauczyciele otrzymali materiały edukacyjne.

- **Sesja edukacyjna dla nauczycieli z woj. Podkarpackiego**

We współpracy ze starostwem łańcuckim odbyła się sesja edukacyjna poświęcona historiom podkarpackich Zawołanych po imieniu. W ramach sesji nauczyciele otrzymali materiały edukacyjne pozwalające na przeprowadzenie zajęć w oparciu o lokalne historie.

III.3. Działalność badawcza

- **Priorytety badawcze**

Na bieżąco odbywały się działania związane z priorytetami badawczymi: aktualizowanie i uzupełnianie dotychczasowej bazy danych dotyczących „Zawołanych po imieniu”, opracowywanie kolejnych historii; tworzenie i gromadzenie cyfrowej i analogowej dokumentacji badanych przypadków (materiały źródłowe, w tym dokumenty pisane ikonograficzne, notacje); współpraca w przekazywaniu danych źródłowych z Fundacją Zapomniane; opracowywanie i składanie wniosków do Yad Vashem w sprawie przyznania tytułu „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata” upamiętnionym w ramach programu Zawołani po imieniu.

- **Badania**

- przeanalizowanie i ustalenie ostatecznej listy upamiętnień na rok 2023; wstępnie wytypowane zostały miejsca na 2024 r.
- opracowanie 4 historii Zawołanych po imieniu (Złotopolice – Władysław Muchowski, Ignacy Ambroziak, Stanisława i Stefan Trzcińscy, Somianka – Władysław Żemojtel i Anna Kowalska, Gamratka - Zofia i Aleksandra Kurowie, Łańcut – Aniela Nizioł); uzupełnienie interaktywnej części wystawy o materiały źródłowe z tych miejscowości. W związku z koniecznością poszerzenia bazy źródłowej (nowe, nieznane przypadki pomocy w Nowym Sączu) upamiętnienie Anny Sokołowskiej, planowane na listopad 2023 musiało zostać przesunięte na 2024 r.
- złożenie wniosku o tytuł Sprawiedliwego wśród Narodów Świata dla upamiętnionego w ramach programu Zawołani po imieniu dla Wacława Budziszewskiego i jego rodziny; ustalenie tożsamości żydowskich ofiar; trwają prace kolejnymi wnioskami nad racę nad przyznaniem kolejnym osobom (Piotr Leszczyński, Antoni Prusiński, Józef i Józefa Sowowie, rodzina Andrzejczyków, Zofia i Aleksander Kurowie)
- pozyskanie archiwum rodzinnego rodziny Wolskich i Wysockich na potrzeby planowanego na 2024 r. upamiętnienia Janusza Wysockiego i Mieczysława Wolskiego na skwerze Wolskich w Warszawie.
- pozyskanie zdjęć i dokumentów dotyczących przechowywania Żydów w Markowej ze zbioru Józefa Ulmy.
- rozpoczęto badania nad przypadkami Żydów ocalonych z Holocaustu przy udziale Zawołanych po imieniu
- w związku z coraz częściej pojawiającymi się zgłoszeniami nieprzebadanych dotąd przypadków śmierci za pomoc (tylko w ciągu września wpłynęło kilka takich zapytań) zespół badaczy podjął dodatkowe zadanie wstępnej weryfikacji tych zgłoszeń.
- informacje o potencjalnych miejscach pochówków żydowskich ofiar w Somiance, Złotopolicach, Gamratce i Łańcucie zostały przekazane fundacji „Zapomniane”. Przekazano także dane personalne Żydów, którzy zginęli w Markowej, a którzy mogą być pochowani na cmentarzu ofiar wojennych w Jagiellie – Niechciałkach (dotąd nie ma tam tabliczki z imionami i nazwiskami ofiar)

III.4. Działalność popularyzacyjna i promocyjna:

- **Publikacje i materiały drukowane**

- marzec-grudzień 2023 – 2 foldery upamiętnień:
Złotopolice – Władysław Muchowski, Ignacy Ambroziak, Stanisława i Stefan Trzcińscy,
Somianka – Władysław Żemojtel i Anna Kowalska
Gamratka - Zofia i Aleksandra Kurowie
Łańcut – Aniela Nizioł
- W. Cedro, Niemiecka zbrodnia w Hucie Mińskiej. Historia Kazimierza Przekory zamordowanego za ukrywanie Żydów w lipcu 1943 roku, Studia i Materiały Centralnej Biblioteki Wojskowej, nr 1(19) 2023, s. 33-49.

- we współpracy z WSiP zostały opracowane i opublikowane w wersji cyfrowej materiały edukacyjne dla nauczycieli (5 scenariuszy zajęć, tematycznie związanych z programem Zawołani po imieniu)
- folder 4,5-lecia programu.

III.5. Wydarzenia

- **16 lutego 2023 – II Zjazd partnerów samorządowych programu „Zawołani po Imieniu”** w Ostrowi Mazowieckiej we współpracy z Muzeum Domem Rodziny Pileckich
- **24 marca 2023 – obchody Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką:**
 - wizyta rodzin Zawołanych po imieniu na otwarciu wystawy w domu Bez Kantów oraz w Pałacu Prezydenckim
 - uroczyste złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą mieszkańców i opiekunów bunkra „Kryśia” w porozumieniu z władzami samorządowymi dzielnicy Ochota i ŻIH
 - o godz. 18.00 odbyła się msza za Zawołanych po imieniu w warszawskim kościele ss. Wizytek
 - akcja upamiętniająca „Zawołanych po imieniu” we wszystkich 30 lokalizacjach, w porozumieniu z partnerami lokalnymi i rodzinami
- 26.03 - przeprowadzenie spaceru "Śladami M. Stasiuka" w Rzeszowie we współpracy z Rzeszowskimi Piwnicami
- 27 marca 2023 – na prośbę dyrektora Szkoły Podstawowej zostały przeprowadzone zajęcia dla nauczycieli w Brzozie Królewskiej
- **10 maja 2023 – upamiętnienie Władysława Muchowskiego, Ignacego Ambroziaka, Stanisławy i Stefana Trzcińskich** w Złotopolicach
- **21 czerwca 2023 – upamiętnienie Władysława Żemojtela i Anny Kowalskiej** w Somiance
- **21 września 2023 – upamiętnienie Zofii i Aleksandra Kurów** w Gamratce
- **W dn. 2-3 września 2023 odbył się IV Zjazd Rodzin Zawołanych po Imieniu w Rzeszowie i Markowej.** W czasie zjazdu przeprowadzono warsztaty i dyskusje. Kulminacyjnym momentem zjazdu było uroczyste odsłonięcie w Sadzie Pamięci w Muzeum Polaków Ratujących Żydów im. Rodziny Ulmów Markowej tablicy poświęconej wszystkim Zawołanym po imieniu, w którym uczestniczyli parlamentarzyści, wojewoda rzeszowski, przedstawiciele władz samorządowych miasta Rzeszowa, powiatu i starostwa, partnerzy samorządowi, przedstawiciele wojska i służby mundurowych. Uroczystość miała szczególny charakter ze względu na beatyfikację rodziny Ulmów, jaka nastąpiła w tydzień później.
- **W dn. 2-3 grudnia 2023 – upamiętnienie Anieli Nizioł** w Łąncucie; upamiętnienie miało szczególną oprawę edukacyjną (warsztaty dla uczniów, sesja edukacyjna dla nauczycieli, zajęcia dla członków Związku Strzeleckiego „Strzelec” w Łąncucie, prelekcja dla Rady Powiatu). Dzięki współpracy z samorządem miejskim oraz szkołą Muzyczną 1. Stopnia w Łąncucie udało się zorganizować specjalny koncert pt. "Ich

serca biły w innym rytmie", poświęcony Anieli Nizioł, który odbył się w sali Miejskiego Domu Kultury.

IV. Działalność naukowa Ośrodka Badań nad Totalitaryzmami

IV.1. Projekty naukowe

a) Projekty indywidualne pracowników

prof. dr hab. Witold Stankowski,

- Słownik polskiej inteligencji zamordowanej przez Niemców podczas II wojny światowej. Biografie i upamiętnienie – projekt złożony w terminie do 5.05. 2023 r. w Narodowym Programie Rozwoju Humanistyki.
- Złożony projekt o numerze ID: 3ae7ce8620224bc7a1d36776542074d7 pt. Słownik polskiej inteligencji zamordowanej przez Niemców podczas II wojny światowej. Biografie i upamiętnienie, uzyskał w listopadzie 2023 finansowanie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

prof. dr hab. Grzegorz Kucharczyk

- Kontynuacja prac nad indywidualnym projektem dot. antypolonizmu w Republice Weimarskiej (kontynuacja kwerend materiałowych).

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- Projekt badawczy realizowany i afiliowany w IP:: ***Procesy niemieckich zbrodniarzy (proces Jacoba Lölgena oraz jego zastępcy Horsta Eichlera, dowódców Einsatzkommando 16 działającej na terenach Pomorza Nadwiślańskiego, odpowiedzialnych za eksterminację polskiej inteligencji w Bydgoszczy.***
 - Opracowanie koncepcji i napisanie projektów badawczych
 - Projekt stał się częścią projektu zespołowego, przygotowanego wspólnie z dr. Dominiką Uczkiewicz, ***Zbrodnie (nie)osądzone. Organy ścigania i wymiar sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec wobec zbrodni niemieckich w Polsce (1939-1945).***
- Projekt badawczy realizowany i afiliowany w IP i WSAiB Gdynia: ***Martyrologia gdyńskich policjantów w okresie II wojny światowej***
 - przygotowanie publikacji: *Prawnoustrojowe uwarunkowania funkcjonowania policji polskiej w systemie okupacyjnym Generalnego Gubernatorstwa. Wokół dokumentu Hansa Franka z 17 grudnia 1939 roku;*
 - prace nad przygotowaniem publikacji do tomu pokonferencyjnego pt.: *Przystosowanie i opór. Przypadek podkom. Jana Balickiego w okresie niemieckiej okupacji;*

dr hab. Andrzej Zawistowski, prof. Instytutu

- Opracowanie monografii „Koszykowa róg Stalina. Tajemnice Aresztu Wewnętrznego MBP”. Książka została wydana w grudniu 2023 roku. Projekt zakończony.

dr John Cornell

- Project: Popular Music and Cultural Politics in PRL Poland. Currently writing an article on the growth of youth movements and subcultures as a problematic of Civil/Uncivil Society using the events of and reactions to the Sopot Jazz Festival of 1956.
- Project: Forced Labor of Polish Citizens in Germany during WWII. Currently revising an article concerning the Nazi deputation and mobilization of violence within German society against Polish forced laborers.

dr Bartłomiej Kapica

- **Witold Pilecki – biografia.** Opracowanie pełnej, naukowej i atrakcyjnej narracyjnie biografii Witolda Pileckiego na tle historii Polski I połowy XX wieku.

dr Agnieszka Konik

- "Zawołani po imieniu - losy rodzin w PRL i międzypokoleniowa transmisja pamięci rodzinnej". Zbieranie materiału empirycznego: rozesłanie kwestionariusza wywiadu wśród rodzin osób upamiętnionych w projekcie „Zawołani po imieniu”, analiza zapisów wywiadów nagranych przez Dział Filmowy.
- "Świadomość i pamięć historyczna o Obławie Augustowskiej". Przygotowanie koncepcji badań sondażowych: ilościowych oraz jakościowych mających na celu poznanie świadomości historycznej, pamięci i stanu wiedzy Polaków na temat Obławy Augustowskiej. Opracowanie narzędzi badawczych tj. scenariusza wywiadu dla grup fokusowych oraz kwestionariuszy wywiadów do badań ilościowych. W okresie od czerwca do grudnia zostały przeprowadzone trzy badania sondażowe. Zebranie danych empirycznych zlecone zostało pracowni CBOS.

dr Piotr Olechowski

- Wstępny plan projektu monografii, dotyczącej represji wobec ludności polskiej na Ukrainie Radzieckiej (przewidziany czas realizacji – grudzień 2024 r.)

dr Marcin Panecki

- „Kolonja polskich emigrantów w Crikvenicy podczas II wojny światowej” – celem projektu jest ukazanie działalności Szwajcarskiego Domu dla Polskich Dzieci (Home Suisse pour Enfants Polonais) w Jugosławii i losów skupionych wokół niego polskich uchodźców wojennych.

dr Dominika Uczkiewicz

- Projekt: „Wkład polskich prawników w prace Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Zbrodni Wojennych”.
 - Publikacja książki „Problem odpowiedzialności karnej za zbrodnie wojenne w pracach rządu polskiego na emigracji. 1939-1945”.
 - 2.03 - złożenie wniosku w konkursie MEiN Doskonała Nauka II - wsparcie monografii naukowych - wniosek o pozyskanie środków na tłumaczenie książki na j. angielski; uzyskanie w konkursie grantu na tłumaczenie, zawarcie umowy z ministerstwem, wyłonienie tłumacza książki;
 - Kwerendy na potrzeby opracowania edycji źródeł w archiwum online UNWCC

- Współpraca międzynarodowa: udział w seminariach poświęconych pracom Komisji Narodów
- Zjednoczonych ds. Zbrodni Wojennych organizowanych przez z Maynooth University, współpraca wokół problematyki UNWCC z badaczami z wysp Brytyjskich i Niemiec, w tym prof. Danielem Pleschem, dr Aminą Adanan i prof. Andrew Williamsem. Opracowanie wspólnie z dr Aminą Adanan konspektu prezentacji pt. In search for historical models of complementarity: the United Nations War Crimes Commission na konferencję: International Law – Its Heritage as a Response to Modern Problems, organizowaną w maju 2024 na Uniwersytecie Łódzkim.

Anna Ciałowicz

- Tytuł projektu: *Ala Gołąb-Grynbergowa (1904-1943) – naczelną pielęgniarka warszawskiego getta.*

b) Zespoły projektowe

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- Projekt badawczy realizowany i afiliowany w IP: ***Polscy Niemcy 1939-1945. Postawy i sytuacja obywateli polskich narodowości niemieckiej na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie;***
 - Wniosek NPRH/DN/SN/0105/2023/12 złożony 28.10.2022 w ramach programu Wniosek do konkursu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki od 2022 roku (moduł „Dziedzictwo narodowe”).
 - Funkcja: kierownik projektu; zespół badawczy: 8 osób: prof. dr hab. Ryszard Kaczmarek (Instytut Historii UŚ), prof. dr hab. Piotr Madajczyk (Instytut Studiów Politycznych PAN), dr hab. Grzegorz Bębnik (IPN Oddział w Katowicach), dr Monika Naporę (Instytut Historii UMCS), dr Katarzyna Wójcik (Katedra Germanistyki UMCS), dr Michał Turski (Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie), dr Tomasz Rabant (Gdańsk);
 - Planowany czas trwania projektu: 2024-2029
 - Planowany budżet: 1 800 000 PLN. (obniżone finansowanie NPRH do 1 314 966,00).
- Projekt badawczy realizowany i afiliowany w IP: ***Zbrodnie (nie)osądzone. Organy ścigania i wymiar sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec wobec zbrodni niemieckich w Polsce (1939-1945),***
 - Wniosek NPRH/F/SN/0038/2024/13
 - 07.12.2023 po rozpatrzeniu zastrzeżenia wniosek zakwalifikowany do finansowania w kwocie 3 000 000,00 zł.
 - Funkcja: kierownik projektu, zespół badawczy: 10 osób: dr Dominika Uczkiewicz (Instytut Pileckiego), prof. dr hab. Witold Stankowski (Instytut Pileckiego), dr hab. Magdalena Bainczyk (Instytut Zachodni), dr hab. Annette Weinke (Friedrich-Schiller-Universität Jena), dr Andrej Angrick (Hamburger Stiftung zur Förderung von Wissenschaft und Kultur), dr Philipp Marti

(Uniwersytet w Bazylei), dr Katarzyna Woniak (Uniwersytet Marcina Lutra w Halle i Wittenberdze), mgr Alina Nowobilaska (Instytut Pileckiego), mgr Rafał Ruciński (Instytut Pileckiego, Oddział w Berlinie).

- Planowany czas trwania projektu 5 lat: 2024-2029.
- Planowany budżet: 3 000 000 PLN.

dr hab. Andrzej Zawistowski, prof. Instytutu

Projekt: Polityka gospodarcza jako narzędzie państw totalitarnych wobec obywateli polskich w latach 1939-1949

- Prace nad przygotowaniem do druku monografii „Historia gospodarcza ziem polskich 1939-1949”.
- W grudniu 2023 r. zakończono prace nad tekstem I tomu (1939-1945). W końcu stycznia 2024 r. tekst zostanie przesłany do wydawnictwa.
- Trwają prace nad tomem II (1944-1949)

Upowszechnianie wyników badań.

- W 2023 r. kontynuowano spotkania w ramach cyklu „Klio w świecie ekonomii czyli porozmawiajmy o gospodarce”. W każdą trzecią środę miesiąca odbywały się spotkania poświęcone najnowszym dziejom gospodarczym Polski (w wersji on-line). Odbyły się następujące spotkania:
 - styczeń: „Czarna krew gospodarki. Jak ropa naftowa zaczęła rządzić światem?” – dr Andrzej Krajewski
 - luty: „Afery gospodarcze w PRL” – dr Krzysztof Madej
 - marzec: „Od Banku Polskiego do Narodowego Banku Polskiego” – dr hab. Cecylia Leszczyńska
 - kwiecień: „Szpiegzy w laboratoriach. Działalność wywiadu naukowo-technicznego PRL” - dr Mirosław Sikora
 - maj: „Koniec świata ziemian. Reforma rolna 1944” – dr Anna Wylegała
 - czerwiec: „Ziemianin, który stał się rolnikiem. Witold Pilecki, jakiego nie znacie” – dr Damian Bębnowski
 - październik: „Papier ma wielką przeszłość” - dr hab. Maciej Szymczyk
 - listopad: „Zapomniane straty. Eksploatacja lasów polskich podczas I wojny światowej” – dr Łukasz Faszcz
 - grudzień: „Warszawa, mikrus, syrena, czyli peerelowska motoryzacja 1945-1970” - dr hab. Hubert Wilk

dr John Cornell

- Cooperation with Dr Krystian Wiciarz on project for NAM Sikorski & Anders Research Fellowships
- Project of cooperation with Dr. Dominika Uczkiewicz & Prof. Daniel Plesch regarding United Nations War Crimes Commission

dr Agnieszka Konik

- "Rola żeńskich zgromadzeń zakonnych w pomocy i ratowaniu ludności żydowskiej na ziemiach polskich podczas II wojny światowej". Weryfikacja materiału

przygotowywanego do wydania i sprawozdania końcowego dr hab. Joanny Szady. Korespondencja i rozliczenie stypendystki. Uzupełnianie przypisów do źródeł, korespondencja z autorkami poszczególnych rozdziałów. Praca nad przygotowaniem edycji źródeł.

dr Dominika Uczkiewicz

- „Zbrodnie (nie)osądzone. Organy ścigania i wymiar sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec wobec zbrodni niemieckich w Polsce (1939-1945)” – opracowanie wspólnie z prof. Tomaszem Chincińskim założeń projektu naukowego, przewidującego utworzenie polsko-niemieckiego zespołu badawczego; projekt złożony w konkursie grantowym Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki w maju 2023 (moduł „Fundamenty”). Opracowanie założeń merytorycznych i harmonogramu projektu, kontakt z polskimi i niemieckimi badaczami, zaproszonymi do współpracy w badaniach (prof. A. Weinke, dr hab. M. Bainczyk, dr K. Woniak, dr J. Nickel, Alina Nowobilska, prof. W. Stankowski, dr A. Angrick, dr P. Marti, R. Ruciński, prof. T. Chinciński, dr D. Uczkiewicz), przygotowanie dokumentacji projektu do grantu. Wniosek zakwalifikowany do finansowania.
- „Historia i spuścizna Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Zbrodni Wojennych” - opracowanie założeń projektu naukowego oraz założeń merytorycznych programu stypendialnego, wspierającego badania w archiwaliach UNWCC oraz badania nad historią rozliczeń zbrodni międzynarodowych;
- Opracowanie wspólnie z dr. Johnem Cornelem założeń projektu „Poland informs the World” (Web Archive and Online Exhibit of Wartime Publications by the Polish Government-in-Exile Exposing Nazi Crimes and Atrocities During the Occupation of Poland).

c) Organizacja konferencji i wydarzeń naukowych:

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- Przygotowywanie merytoryczne wraz z Michałem Turskim (CBHPAN Berlin) koncepcji i programu konferencji naukowej: „Renegaten” der deutschen Nation oder „Verräter an der polnischen Nation”? Deutsche und deutschstämmige Bürger der Zweiten Republik Polen während des Zweiten Weltkriegs (tytuł równoległy: „Renegaci” narodu niemieckiego czy ‘zdraycy narodu’ polskiego? Obywatele II RP niemieckiego pochodzenia podczas drugiej wojny”). Miejsce i termin: Berlin, 18-19.10.2023. Organizator: CBH PAN Berlin, Współorganizacja: IP.
- organizacja i przeprowadzenie serii otwartych wykładów naukowych OBnT IP w DeBek, nt. Postawy polskich Niemców w okresie II wojny światowej - źródła, uwarunkowania i konsekwencje:
 - 16.11.2023 wygłoszenie wykładu pt. Mniejszość niemiecka w okresie II wojny światowej. Perspektywy badawcze;

- 23.11.2023 moderacja wykładu prof. Alberta S. Kotowskiego pt. Mniejszość niemiecka w Polsce międzywojennej;
- 30.11.2023 moderacja wykładu dr. hab. Grzegorza Bębniaka pt. „Szczenie przeciwko Niemcom z Rzeszy”. Konflikty pomiędzy miejscowymi a przyjezdnymi Niemcami na „wschodnim” Górnym Śląsku na przykładzie sprawy Georga Joschkego;

prof. dr hab. Grzegorz Kucharczyk

- Zorganizowanie konferencji naukowej „Mitteleuropa – wczoraj i dzisiaj” w Warszawie 14 czerwca 2023. Organizator instytucjonalny: OBnT.

dr John Cornell

- Aided in organization and preparation of international academic conference „Russia’s War of Aggression Against Ukraine”, held in February 2023 by the Pilecki Institute in Berlin.
- Aided in preparation of international conference “The 80th anniversary of United Nations War Crimes Commission—its legacy and relevance” organized by the Pilecki Institute in cooperation with the Embassy of the Republic of Poland in The Hague, Leiden University, SOAS (University of London) and the University of Warsaw, October 18-19 2023.

dr Bartłomiej Kapica

- Organizacja konferencji "Russia’s War of Aggression against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes", Berlin 1-3 luty 2023 r.

dr Agnieszka Konik

- Organizacja konferencji "Russia’s War of Aggression against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes", Berlin 1-3 luty 2023 r.
- Organizacja i moderacja debaty "Rosyjski imperializm i sowiecki totalitaryzm jako szczególne przypadki kolonializmu", Warszawa, 20.04.2023 r.
- Organizacja i moderacja Seminariów OBnT, luty-czerwiec 2023 r.

dr Dominika Uczkiewicz

- Luty 2023, Instytut Pileckiego w Berlinie: współpraca przy opracowaniu założeń merytorycznych i organizacja konferencji naukowej: Russia’s War of Aggression Against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes; koordynacja organizacji konferencji (opracowanie programu, listy gości, call for papers, kontakt z prelegentami i zaangażowanym oddziałami i współpracownikami Instytutu; przygotowanie materiałów konferencyjnych; organizacja konferencji na miejscu; prowadzenie dyskusji panelowych);
- opieka merytoryczna nad projektem stypendystki Instytutu Pileckiego, dr Agnieszki Kubal „Who are the humans behind Human Rights? The historical foundations of human rights activism in Poland.”
- 14-15 marca 2023 – organizacja seminarium naukowego w Instytucie Pileckiego w Berlinie „Próby dochodzenia powojennej sprawiedliwości na w Polsce i w Niemczech.

Sędzia Śledczy Jan Sehn i prace Centrali Badań Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu”.

- 18 maja 2023 – organizacja seminarium: The United Nations War Crimes Commission – history of the institution, archival resources, research potential z udziałem prof. Daniela Plescha i naukowców z Polski, naukowców OBnT i pracowników archiwum Instytutu Pileckiego Organizacja seminarium, zaproszenie uczestników; moderacja sesji z udziałem prof. Daniela Plescha. Prezentacja w czasie seminarium referatu: The UNWCC & intellectual history. Reading the "minutes of meetings" and selected charge files.
- Czerwiec-wrzesień 2023: opracowanie założeń merytorycznych i koordynacja organizacji międzynarodowej konferencji naukowej United Nations War Crimes Commission – its legacy and relevance. Conference commemorating the 80th anniversary of the UNWCC we współpracy z prof. Carstenem Stahnem (Uniwersytet Leiden), Danem Pleschem (SOAS), prof. Patrycją Grzebyk (Uniwersytet Warszawski) oraz ambasadą RP w Hadze. Konferencja odbędzie się 18.10.2023 w Hadze.

IV.2. Udział pracowników w konferencjach i innych wydarzeniach naukowych

a) Konferencje naukowe

prof. dr hab. Witold Stankowski

- Udział w konferencji naukowej w dniu 14.06. br. poświęconej problematyce Mitteleuropy F. Naumanna (organizator: Instytut Pileckiego).

prof. dr hab. Grzegorz Kucharczyk

- Konferencja „Mitteleuropa – wczoraj i dzisiaj”. Referat: Niemieckie plany Mitteleuropy w okresie I wojny światowej, Warszawa 14 czerwca 2023.
- Konferencja „Europa Środkowa”. Referat: Niemcy wobec Europy Środkowej XIX – XXI wiek. Organizator Podhalańska Szkoła Wyższa w Nowym Targu.
- Ogólnopolska konferencja naukowa „Nie tylko Norymberga. Zbrodnie niemieckie na ziemiach polskich 1939 – 1945 i ich powojenne rozliczenia”. Organizator: IPN, oddział w Łodzi, 15 – 16 listopad 2023. Referat: Ideologiczne tło niemieckiego planu zagłady Polski

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- Referat: *Ideologia i polityka. Wpływ narodowosocjalistycznej polityki na przeobrażenia społeczno-gospodarcze okupowanego Pomorza (1939-1945)*; IX konferencja naukowa: Biznes – Administracja – Bezpieczeństwo: Zarządzanie bezpieczeństwem społeczeństw w dobie kryzysów. Organizator: Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni, Uczelnia Techniczno-Handlowa im. H. Chodkowskiej w Warszawie, Wyższa Szkoła Prawa H. Chodkowskiej we Wrocławiu. Miejsce i termin: Gdynia, 11.05.2023.
- Referat: *Koncepcja ludobójstwa Rafała Lemkina w badaniach nad historią XX-XXI wieku*; międzynarodowa konferencja; „Prawa człowieka - między wschodem a

zachodem(*Human Rights - between East and West*)". Organizator: Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni. Miejsce i termin: Gdynia, 19.05.2023.

- referat: *Europa Środkowa w koncepcjach geopolitycznych Karla Haushofera i Aleksandra Dugina. Próba porównania, konferencja naukowa: „Mitteleuropa – czy tylko historia?”, organizator: Instytut Pileckiego w Warszawie. Termin: 14.06.2023.*

dr hab. Andrzej Zawistowski, prof. Instytutu

- Konferencja: *Mitteleuropa – czy tylko historia?*, 14 czerwca 2023 r., wystąpienie: *Mitteleuropa w banknocie i monecie czyli o marce polskiej*
- Konferencja: *Obława Augustowska i jej konsekwencje. Stan badań i postulaty badawcze*

dr John Cornell

- Participated as moderator in international academic conference „Russia’s War of Aggression Against Ukraine” held by the Pilecki Institute in cooperation with Zentrum Liberale Moderne in Berlin, 1-3 February 2023.
- Presented paper „Forced Labor in the UNWCC Indictments” for workshop “United Nations War Crimes Commission - historia instytucji, zasoby archiwum, potencjał badawczy” held by the Pilecki Institute in Warsaw, 18 May 2023.
- Represented The Pilecki Institute as a voting member institution in the Annual Meeting of the Platform for European Memory and Conscience, held in Warsaw, 5 December 2023.

dr Bartłomiej Kapica

- Panel Instytutu Pileckiego “Decolonizing Cold War Justice: tensions and boundaries between politics and justice behind the Iron Curtain” na ASEES 2023 w Filadelfii 30 listopada-3 grudnia 2023. Uczestnicy:
 - prof. Mark Kramer (Harvard University) – komentator
 - dr Yurii Kaparulin (Kherson State University/University of Michigan). Tytuł referatu: *Concealment, denial, and instrumentalization of genocide: from late Stalinism to contemporary Putinism.*
 - dr Dominika Uczkiewicz (Instytut Pileckiego). Tytuł referatu: *Politicised or fair trials? War crimes prosecution by the Polish Supreme National Tribunal (1946-1948)*
 - dr Bartłomiej Kapica (Instytut Pileckiego). Tytuł referatu: *Trials against collaborators with Nazi Germany in Poland in 1944-1956*

dr Agnieszka Konik

- „Obława Augustowska i jej konsekwencje. Stan badań i postulaty badawcze”, Augustów 11-12 września 2023 r. Referat: „Świadomość i pamięć o Obławie Augustowskiej w świetle badań sondażowych”.

dr Piotr Olechowski

- Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Fenomen Kresów. Kresowe wspomnienia. Część 2” (Lubaczów, 12-13 września 2023 r.), referat: *Polskie miejsca pamięci w powojennym Lwowie – fenomen spuścizny kulturowej czy niechciane dziedzictwo?*
- IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Ukraińcy i ich sąsiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne (Przemyśl, 15-17 września 2023 r.), referat: *Ukraińcy jako świadkowie w śledztwach kryminalnych przeciwko Polakom w ramach „operacji polskiej” 1937-1938 na terenie centralnych obwodów USRR;*
- II Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Transformacje Europy Wschodniej w ostatnim stuleciu – Między historią a pamięcią (Wrocław, 23-24 listopada 2023 r.), referat: „Operacja Polska” za Zbruczem - nowe spojrzenie, społeczna perspektywa represji

dr Jerzy Rohoziński

- „Metody i środki oddziaływania imperiów: ideologia i praktyka polityczna państwa rosyjskiego / sowieckiego / rosyjskiego w latach 1689-2022”, IH PAN 22-23.06
- „Meaning of Democracy”, Stacja PAN w Wiedniu 16-17.11, wystąpienie: *What do the riots in Kazakhstan in early 2022 tell us about the nature of societies, democracy and power in post-Soviet Central Asia?*
- ASEES 55th Annual Convention, Filadelfia (USA), 30.11-03.12, wystąpienie w panelu: *The cotton areas of southern Kazakhstan as a destination for deportations*

dr Dominika Uczkiewicz

- 1-3.02.2023 udział w konferencji Russia’s War of Aggression Against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes (koordynacja program konferencji, moderacja paneli)
- Konferencja: Kongress Polenforschung w (marzec 2024). Opracowanie abstraktu i złożenie wspólnie z dr Jakubem Szumskim z I. Kertesz Kolleg w Jenie propozycji panelu na konferencję pt. : Internationalism during the Cold War. German and Polish Perspectives. Opracowanie abstraktu referatu na temat: Destruction of Cultural Heritage as a Crime of International Law. Reflections on work and agency of Stefan Glaser and Karol Estreicher.
- 28-29.09.2023 udział w międzynarodowej konferencji „World for Ukraine” (W4UA) w Rzeszowie, opracowanie merytoryczne i moderacja panelu eksperckiego pt. „In Pursuit of Justice - Strengthening International and Ukrainian Legal Infrastructure.
- 15-17.11.2023 udział w konferencji naukowej: „Uczeni i nauka prawa międzynarodowego w Polsce. W 100. rocznicę utworzenia Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (International Law Association), Uniwersytet Szczeciński, wygłoszenie referatu: Profesor Wacław Komarnicki jako twórca polskiej doktryny rozliczenia zbrodni międzynarodowych
- Konferencja ASEES 2023 (Filadelfia, 30.11-3.12.2023)

Przygotowanie wspólnie z dr. B. Kapicą panelu na konferencję pt.: Decolonizing Cold War Justice: tensions and boundaries between politics and justice behind the Iron Curtain. Opracowanie i prezentacja na konferencji referatu: „Politicised” or „fair” trials? War crimes prosecution by the Polish Supreme National Tribunal (1946-1948).

dr Krystian Wiciarz

- Moderacja panelu pt. “How Putin (and the West) got Ukraine wrong” z udziałem prof. Yaroslava Hrytsaka podczas międzynarodowej konferencji "Russia's War of Aggression against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes", Berlin 1-3 lutego 2023 r.
- Udział i wystąpienie otwierające podczas konferencji United Nations War Crimes Commission – its legacy and relevance. Conference commemorating the 80th anniversary of the UNWCC w dniu 18.10.2023 r. w Hadze, Uniwersytetu Leiden.
- „Obława Augustowska i jej konsekwencje. Stan badań i postulaty badawcze”, Augustów 11-12 września 2023 r.
- Kongres ASEES 2023 (Filadelfia, 30.11-3.12.2023).

b) Debaty

dr John Cornell

- Organized and moderated online debate „Youth, Social Media and Cyberwarfare in the Russia-Ukraine War” for the Pilecki Institute series Pilecki Discussions on the History and Legacy of Totalitarianism, 20 April 2023.

dr Bartłomiej Kapica

- Moderacja panelu “Crime Without Punishment: Legal and Political Discourses on the Settlement of Nazi and Communist Crimes” w trakcie konferencji „Russia's War of Aggression Against Ukraine”, 02.02.2023, Berlin.
- Debata połączona z promocją książki „Władysław Bieńkowski. Biografia polityczna”, 30 marca 2023, Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Rozmowa na temat książki „Władysław Bieńkowski. Biografia polityczna” nagrana w Przystanku Historia IPN z redaktorem Rafałem Dudkiewiczem, 21 lutego 2023.

c) Seminaria i inne

prof. dr hab. Witold Stankowski

- Organizacja bloku tematycznego złożonego z trzech seminariów z udziałem nauczycieli, które były poświęcone Raportowi Witolda Pileckiego. Seminaria te odbyły się w dniach: 8.03, 15.03, 22.03.

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- koreferat na seminarium OBNT; referat: dr. Michał Turski (CBHPAN Berlin), *Kolejna wymiana paszportów? Niemiecka Lista Narodowa w regionie łódzkim w czasie drugiej wojny światowej i jej efekty po 1945 r.* Termin: 17.05.2023.

- referat na seminarium OBNT: *Mistrz Hitlera. Karl Haushofer jako twórca narodowosocjalistycznej ideologii*; koreferat: prof. dr hab. Grzegorz Kucharczyk. Termin: 31.05.2023

dr Bartłomiej Kapica

- Instytut Pileckiego, 08.02.2023, Prezentacja książki „Władysław Bieńkowski. Biografia Polityczna” na seminarium naukowym oraz dyskusja nad nią.
- Instytut Historii Nauki PAN, Pracownia Idei Humanistycznych i Społecznych, 23 marca 2023. Dyskusja nad książką „Władysław Bieńkowski. Biografia Polityczna”.
- Instytut Studiów Politycznych PAN, Zakład Najnowszej Historii Politycznej, 3 kwietnia 2023. Dyskusja nad książką „Władysław Bieńkowski. Biografia Polityczna”.
- Udział w warsztatach z prof. Danielem Pleschem z University of London, 18 maja 2023, Instytut Pileckiego.
- Harvard University, Davis Center for Cold War Studies Seminar, wygłoszenie referatu „Communist Intellectuals and Politicians in Cold War-Era Poland”, 5 grudnia 2023

dr Dominika Uczkiewicz

- 1.03.2023 - prezentacja książki w ramach seminarium OBNT z udziałem dr. Oktawiana Kuca.
- 10.05.2023 - dyskusja o badaniach i książce „Problem odpowiedzialności karnej za zbrodnie wojenne w pracach rządu polskiego na emigracji” w podcaście dr T. Lachowskiego i M. Piątkowskiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Łódzkiego: "Polska droga do Norymbergi";
- 18.05 – prezentacja referatu: The UNWCC & intellectual history. Reading the "minutes of meetings" and selected charge files.” podczas workshopu: The United Nations War Crimes Commission – history of the institution, archival resources, research potential
- 31.05: prezentacja badań i dyskusja wokół książki na Seminarium Centrum Badań nad Międzynarodowym Prawem Karnym Instytutu Nauk Prawnych PAN
- 13.09: udział w międzynarodowym seminarium naukowym (SOAS, University of London) pt. „Ending the Immunity of National Leaders for International Crimes”; prezentacja referatu: UNWCC charges against State representatives – first cases from Belgium, Czechoslovakia and Poland,
- 29.11.2023: wykład w ramach seminarium Instytutu Piłsudskiego w USA pt. Wkład polskich prawników w alianckie projekty ścigania i karania zbrodniarzy wojennych w latach 2. wojny światowej oraz prezentacja książki „Problem odpowiedzialności karnej za zbrodnie wojenne w pracach rządu polskiego na emigracji”

d) Publikacje związane z realizacją działalności naukowej

1) Monografie

prof. dr hab. Witold Stankowski

- Przygotowanie do druku publikacji pt. Prawo i bezprawie w Trzeciej Rzeszy. Procesy przed Trybunałem Ludowym i Wyższym Sądem Krajowym, obj. 340 str., wybór wydawnictwa do druku w 2023.

dr Bartłomiej Kapica

- wersja angielską książki „Władysław Bieńkowski – biografia polityczna”, która zostanie wydana w wydawnictwie „Routledge”.

dr Dominika Uczkiewicz

- Dominika Uczkiewicz, *Problem odpowiedzialności karnej za zbrodnie wojenne w pracach rządu polskiego na emigracji. 1939-1945* (Instytut Pileckiego, Wydawnictwo Naukowe Scholar 2022)

Dr hab. Andrzej Zawistowski

- **Andrzej Zawistowski**, Koszykowa róg Stalina. Areszt Wewnętrzny Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego 1945–1956, IP, Warszawa 2023.

a. Artykuły naukowe w czasopismach naukowych

prof. dr hab. Witold Stankowski

- W. Stankowski, Postępowania karne przed wyższymi sądami krajowymi (Oberlandesgericht) w Trzeciej Rzeszy, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem”, 2023, **afiliacja Instytutu Pileckiego na pierwszym miejscu**, pkt. 100.

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- *opublikowane*
 - Chinciński, T. (2022). *Polscy Niemcy w obozie koncentracyjnym w Stutthofie. Przedwojenni obywatele polscy niemieckiego pochodzenia z byłego województwa pomorskiego osadzeni w KL Stutthof w latach 1942 1945 w związku nielojalnością wobec władz Rzeszy Niemieckiej*, „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekami XX”, t. 6, s. 116-155.
- *oddane i przyjęte do druku*
 - Chinciński, T. (2023/24). *O konieczności badań nad postawami obywateli polskich narodowości niemieckiej w latach 1939-1945. Stan historiografii i dezyderaty badawcze*. „Dzieje Najnowsze”, (24.08.2023 -przyjęty przez redakcję czasopisma, w trakcie recenzji). **afiliacja Instytutu Pileckiego na pierwszym miejscu**. Punkty MEiN 2023: 140.
 - Chinciński, T. (2024). *Prawnoustrojowe uwarunkowania funkcjonowania policji polskiej w systemie okupacyjnym Generalnego Gubernatorstwa. Wokół dokumentu Hansa Franka z 17 grudnia 1939 roku*, „Miscellanea Historico-luridica” 2023, t. 22, z. 2 (przyjęty przez redakcję czasopisma do t. 23, po recenzjach), **afiliacja Instytutu Pileckiego na pierwszym miejscu**, pkt. MEiN 2021: 100.
- *w przygotowaniu*
 - prace nad artykułem naukowym: *Sytuacja społeczno-gospodarcza okupowanego Pomorza w świetle raportów Sekcji Zachodniej Departamentu Informacji i Prasy Delegatury Rządu 1942 1944*.

- Artykuł będzie zaproponowany do wysokopunktowanego czasopisma. Zadanie długoterminowe, wymagające pogłębionych studiów nad literaturą przedmiotu.
- *recenzje artykułów naukowych*
 - recenzja wydawnicza artykułu: Funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa a obowiązek służby wojskowej” dla „Przegląd Historyczno-Wojskowy” (2023).
 - recenzja wydawnicza artykułu: „Wojna oczyma kapłana i poety. Spojrzenie Kazimierza Łabińskiego OMI na II wojnę światową” dla „Tabularium Historiae” (2023).
 - recenzja artykułu: „Życia codzienne w okupowanej Polsce, czyli o czym (nieraz) zapominają historycy” dla „Kultura i społeczeństwo” (2023).

dr hab. Andrzej Zawistowski

- Recenzje Double Blind
 - UR Journal of Humanities and Social Sciences
 - Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych
 - Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989

dr Bartłomiej Kapica

- Artykuł recenzyjny książki Mirosława Szumiły „Gierek. Droga do władzy”, przyjęty do druku przez redakcję czasopisma naukowego „Wolność i Solidarność”. Ukaże się w numerze 15.

dr Agnieszka Konik

- "Zawołani po imieniu - historie rodzinne" w: "Libertas Religiosa. Studium interdyscyplinarne wolności religijnej" tom 1 (2022)
<https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/lr/article/view/11566/10037>
- „Tajne nauczanie w klasztorze benedyktynek w Staniątkach podczas okupacji niemieckiej”. Artykuł otrzymał pozytywne recenzje, przyjęty do publikacji w „Rozprawy z Dziejów Oświaty” czasopiśmie IHN PAN, ukaże się z datą 2023 r.
- Praca nad artykułem: „Świadomość i pamięć o Obławie Augustowskiej w świetle badań

dr Piotr Olechowski

- *Przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych, poświęconych najnowszym dziejom Polski*, „Kwartalnik Kresowy” 2023, nr 2, s.115-132;
- *Z dziejów granicy PRL-ZSRR po II wojnie światowej. Wybrane przypadki kontrabandy oraz nielegalnego przekraczania linii granicznej*, „Polityka i Społeczeństwo” (2023) nr 2, s.145-158;
- *„Podejrzani, lecz niewinni” Wybrane przypadki postępowań karnych przeciwko Polaków w USRR w latach 30. XX wieku, zakończonych uniewinnieniem*, „Textus et Studia” 2023, nr 1, s.89-116;
- *Przegląd współczesnych ukraińskich rozpraw naukowych, poświęconych kwestiom prawnym w historii Polski*, „Kwartalnik Kresowy” 2023, nr 3, s.187-204;

- [artykuł recenzyjny] „Polacy w Stanisławowie” w ujęciu Petra Hawrylyszyna, czyli kilka uwag o książce Поляки у Станиславові, Брустурі 2022, ss. 208, „Galicja. Studia i Materiały”, 2023, nr 9, s.467-473;

dr Marcin Panecki

- „Szwajcarski dom dla polskich dzieci w Jugosławii” (tytuł roboczy) – artykuł w przygotowaniu
- "Edukacja na ziemiach polskich pod okupacją sowiecką 1939-1941. Bilans historiografii" – artykuł w przygotowaniu.

dr Jerzy Rohoziński

- *Uzbek Speculators’ Behind the Front Line. A Firmly Rooted Russian Colonial Stereotype Versus the Soviet ‘Friendship of Peoples’* „Slovenský národopis/Slovak Ethnology” vol. 70, Issue 4 (2022), p. 549-562; doi: 10.31577/SN.2022.4.42.

Anna Ciałowicz

- „Chelica. Z publicystyki społecznej S.A. Gołębianki na łamach ‘Ewy. Pisma Tygodniowego’” – artykuł do „Kwartalnika Historii Żydów” (100 punktów); objętość: 40 stron maszynopisu. Artykuł stanowi rozwinięcie wystąpienia zaprezentowanego na III Interdyscyplinarnej Konferencji Polskiego Towarzystwa Studiów Jidyszystycznych (20-21 listopada 2022 r.)
- „Sara (Ala) Gołębianka na łamach ‘Ewy. Pisma Tygodniowego’ – artykuł do „Polin. Studies in Polish Jewry”; objętość: 25 stron maszynopisu (artykuł ukaze się w nr 38., z datą 2024 r.)

3) Rozdziały w recenzowanych monografiach/pracach zbiorowych

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- *oddane i przyjęte do druku*
 - Chinciński T. (2023). *Akcja AB w Generalnym Gubernatorstwie. Nadzwyczajna operacja niemieckiej policji przeciwko polskiej inteligencji*. W.: B. Rudawski (red.), *Zbrodnie niemieckie na inteligencji polskiej w pierwszym okresie okupacji (1939-1940)*. Poznań: Instytut Zachodni (oddane do druku, druk w 2023).
 - Chinciński, T. (2023). *Nadzieje i strach. Antycypacje sztucznej inteligencji w filozofii XVI XX wieku*. W.: Z. Brodecki, E. Wittbrodt, *Przedwiośnie sztucznej inteligencji. Technologii, zarządzanie i prawo w służbie Ziemi*. Warszawa-Gdynia [oddane do druku]

dr Bartłomiej Kapica

- „Between Revolution and Petrification. Władysław Bieńkowski’s Prospects for Socialism in Poland 1956-1968” (artykuł przyjęty do pracy zbiorowej *“Twilight of Idols? Studies in Intellectual Production in Socialist Europe 1956-1968”* (Brill: 200 pkt).

dr Piotr Olechowski

- Polskojęzyczne szkolnictwo w Ukraińskiej SRR w latach 1946 – 1991 [w:] Polacy na Białorusi od Powstania Styczniowego do XXI wieku, Tom VII, Oświata polska na terytorium obecnej Białorusi na tle sytuacji szkolnictwa polskiego na Litwie i Ukrainie, red. T. Gawin, Warszawa 2023, s. 381-398;

dr Jerzy Rohoziński

- *Kazakhstani Poles and Germans as a second class citizens: "Underground" Catholicism in Soviet Kazakhstan* (Bloomsbury, „Minorities Series”, w druku)
- *Trying to Leave the Religious Underground, Registration of Catholic Communities in Late Soviet Kazakhstan* [w:] *Religious Life in the Late Soviet Union From Survival to Revival (1960s-1980s)*, ed. Barbara Martin, Nadezhda Beliakova, „BASEES/Routledge Series on Russian and East European Studies” London 2023, s. 89-100

dr Dominika Uczkiewicz

- Dominika Uczkiewicz, *Poland's Struggle with Its Communist Past before the European Court of Human Rights. Remarks on the Case of Przemyk v. Poland*, w: S. Horonziak, M. Kaim (red.), *Mnemonic Governance. Politics of History, Transitional Justice and the Law*. Berlin, Peter Lang Verlag 2023, s. 149-164.
- D. Plesch, J. Thaler, D. Uczkiewicz, *Precedents for Ukraine. Experience of the UNWCC on documenting war crimes*; rozdział napisany do książki pokonferencyjnej: *The Russian-Ukrainian War. Challenges to the Documentation and to the Prosecution of International Crimes*, red.: P. Grzebyk, D. Uczkiewicz; rozdział złożony do redakcji
- Dominika Uczkiewicz, *Postowie do nowego wydania Rządów Państw Osi w Okupowanej Europie* Rafała Lemkina (Wydawnictwo Instytutu Pileckiego, 2023)

Anna Ciałowicz

- „Ostatni Jom Kipur (Śądny Dzień) w gettach i obozach Generalnego Gubernatorstwa (21 września 1942 r.) – w świetle relacji z książek pamięci” [w:] "Formy zniewolenia na okupowanych przez Niemcy ziemiach polskich (1939-1945): obozy, getta, więzienia", pod red. M. Paneckiego, wyd. Instytut Pileckiego (publikacja ukaże się z datą 2023 r.)

4) Redakcje

prof. dr hab. Witold Stankowski

- Redaktor naczelny czasopisma naukowego "Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie" przygotowanie do druku tomu 36 rocznika.

dr Marcin Panecki

- „Formy zniewolenia w okresie II wojny światowej na okupowanych przez Niemców ziemiach polskich (1939-1945): obozy, getta i więzienia” – materiał przekazany do Działu Wydawniczego.

dr Dominika Uczkiewicz

- Praca nad publikacją pokonferencyjną: *The Russian-Ukrainian War. Challenges to the Documentation and to the Prosecution of International Crimes*, red.: P. Grzebyk, D. Uczkiewicz

- Kontakt z autorami, opracowanie propozycji wydawniczej w języku angielskim, kontakt z wydawnictwem Routledge, redakcja artykułów, koordynacja korekt językowych z zespołem tłumaczeń.

5) Edycje źródłowe

dr Piotr Olechowski

- [wstęp, opracowanie, redakcja] Wygnanie. Wojenna historia kresowej rodziny, Warszawa 2023, Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej, Wydawnictwo Neriton.

dr Marcin Panecki

- „Józef Żmij – wspomnienia obozowe” – przygotowany materiał został przekazany do Działu Wydawniczego. Przewidywany termin wydania: grudzień/styczeń.

6) Rocznik Instytutu

Zastępcami Redaktora Naczelnego są dr B. Kapica oraz dr K. Wiciarz, którzy koordynują prace związane z czasopiśmem oraz nadzorują wydanie numerów. W ubiegłym roku Rocznik został wprowadzony do bazy CEEOL, ERIH Plus. W minionym roku, Rocznik Instytutu uruchomił swoją stronę internetową w domenach:

<https://totalitarianstudies.instytutpileckiego.pl/pl> oraz totalitarianstudies.org

Ponadto Rocznik przeszedł pozytywną weryfikację w platformie EBSCO. W pierwszym kwartale 2024 zostały zaplanowane prace mające na celu podpisanie umowy oraz wprowadzenie czasopisma do platformy.

7) Teksty popularnonaukowe

dr hab. Tomasz Chinciński

- Tomasz Chinciński, Volksdeutsche czyli polscy Niemcy. O postawach mniejszości niemieckiej w czasie II wojny światowej, „Wojna Nierozliczona”, 27.11.2023, Instytut Nowych Mediów, link: <https://dlapolonii.pl/volksdeutsche-czyli-polscy-niemcy-o-postawach-mniejszosci-niemieckiej-w-czasie-ii-wojny-swiatowej/>

dr Bartłomiej Kapica

- *Jako minister oświaty mógł robić, co chciał. W PRL wprowadził religię do szkół* („Gazeta Wyborcza”): <https://wyborcza.pl/alehistoria/7,121681,30402583,jako-minister-oswiaty-mogl-robic-co-chcial-w-prl-wprowadzil.html>

dr hab. Andrzej Zawistowski

- Dr hab. A. Zawistowski: odbudowę Starówki ekipa Bieruta wykorzystała do celów propagandowych, rozm. Anna Kruszyńska, <https://dzieje.pl/wiadomosci/dr-hab-zawistowski-odbudowe-starowki-ekipa-bieruta-wykorzystala-do-celow-propagandowych>

dr Piotr Olechowski

- Władysław Bukowiński [w:] Słownik Biograficzny Polskiego Katolicyzmu Społecznego, t.5, pod red. R. Łatki, Warszawa 2023, s.46-49;

- Jan Purwiński [w:] Słownik Biograficzny Polskiego Katolicyzmu Społecznego, t.5, pod red. R. Łatki, Warszawa 2023,s.310-313;
- Jan Olszański [w:] Słownik Biograficzny Polskiego Katolicyzmu Społecznego, t.5, pod red. R. Łatki, Warszawa 2023,s.273-277;
- Irena Pelczarska [w:] Słownik Biograficzny Polskiego Katolicyzmu Społecznego, t.5, pod red. R. Łatki, Warszawa 2023,s.294-298;
- Irena Sandecka [w:] Słownik Biograficzny Polskiego Katolicyzmu Społecznego, t.5, pod red. R. Łatki, Warszawa 2023,s.314-317;

Anna Ciałowicz

- „O Ali, co nie chciała hrabiego”, [w:] „Twórczość”, nr 9/2023. Objętość: 17 stron maszynopisu. Artykuł jest przyczynkiem do przedwojennej biografii Ali Gołąb-Grynbergowej.

8) Akademicka współpraca międzynarodowa oraz krajowa

prof. dr hab. Witold Stankowski

- Rozmowy na Uniwersytecie Jagiellońskim w Centrum Studiów Litewskich (dr P. Plichta) o nawiązaniu współpracy pomiędzy UJ, stroną litewską a Instytutem Pileckiego.

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. Instytutu

- Współpraca z CBH PAN w Berlinie w zakresie organizacji konferencji naukowej: „Renegaci’ narodu niemieckiego czy ‘zdraycy narodu’ polskiego? Obywatele II RP niemieckiego pochodzenia podczas drugiej wojny”. Miejsce i termin: Berlin, 18-19.10.2023. Organizator: CBH PAN Berlin, Współorganizacja: IP.
- w ramach projektu badawczego: **Polscy Niemcy 1939-1945. Postawy i sytuacja obywateli polskich narodowości niemieckiej na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie**; podjęto współpracę z badaczami z kilku ośrodków naukowych w kraju (ISP PAN, CBH PAN, UMS, UŚ, IPN)
- w ramach projektu **Zbrodnie (nie)osądzone. Organy ścigania i wymiar sprawiedliwości Republiki Federalnej Niemiec wobec zbrodni niemieckich w Polsce (1939-1945)** podjęto współpracę naukową z badaczami z Niemiec i Szwajcarii oraz współpracę instytucjonalną (Międzynarodowe Centrum Badań i Dokumentacji Procesów Zbrodni Wojennych Uniwersytetu w Marburgu i Hamburger Stiftung zur Foerderung von Wissenschaft und Kultur).

dr Piotr Olechowski

- Konsultacja merytoryczna udzielona Muzeum Ofiar Totalitaryzmu w Kamieńcu Podolskim (Ukraina), dotycząca przygotowywanej wystawy stałej oraz koncepcji funkcjonowania Muzeum.
- Instytut Ukrainoznawstwa im. Iwana Krypjakewycza Narodowej Akademii Nauk Ukrainy we Lwowie – Recenzja zewnętrzna – tzw. Відгук) dotycząca maszynopisu dysertacji doktorskiej autorstwa Nadii Skokovej „Krajowa Organizacja Syjonistyczna w Galicji Wschodniej 1918-1929” – jest to niepraktykowana w Polsce forma opinii

zewnętrznej, mająca ułatwić sformułowanie recenzji oficjalnemu recenzentowi w przewodzie doktorskim.

- Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. Wasyla Stefanyka – opinia zewnętrzna na temat projektu „Narracje imperialne w ukraińskiej humanistyce w XX wieku”
- Żytomierski Narodowy Uniwersytet im. Iwana Franki – współuczestnictwo w zespole przygotowującym projekt „Praktyki antytotalitarne w krajach Unii Europejskiej”.

dr Bartłomiej Kapica

- Nadzór procesu rozliczenia się ze stypendium „Pilecki Fellowship” przez dr Samanthę Knapton.
- Udział w pracach nad stworzeniem „English Seminar Series” w Instytucie Pileckiego.
- Współpracuje z recenzentami tekstów przesyłanych do rocznika „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX” w zakresie opiniowania przez nich przesyłanych do redakcji tekstów.

dr Jerzy Rohoziński

- Polsko-Kazachstańska Komisja Historyków

dr Dominika Uczkiewicz

- Kontakt z prof. Annette Weinke z Uniwersytetu w Jenie ws. współorganizacji seminarium „Wymiar sprawiedliwości „Justiz nach 1945 in Deutschland, Polen und Europa”; nawiązanie kontaktów naukowych z badaczami z Niemiec: dr. P. Gohle, dr. A. Angrickiem, dr. D. Knellessen, Wernerem Renzem;
- Udział w seminariach poświęconych pracom Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Zbrodni Wojennych organizowanych przez dr Aminę Adanan z Maynooth University, współpraca wokół problematyki UNWCC z badaczami z wysp Brytyjskich i Niemiec, w tym prof. Danielem Pleschem (SOAS, University of London) i Andrew Williamsem (University of Warwick).
- Nawiązanie krajowych i międzynarodowych kontaktów naukowych z instytucjami i gośćmi zapraszany na konferencję *Russia's War of Aggression Against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes* oraz z naukowcami, którzy przestali zgłoszenia w drodze Call for Papers.
- Nawiązanie nowych kontaktów z naukowcami z Polski przy okazji organizacji workshopu *The United Nations War Crimes Commission – history of the institution, archival resources, research potential*, konferencji: *United Nations War Crimes Commission – its legacy and relevance. Conference commemorating the 80th anniversary of the UNWCC* oraz realizacji projektu poświęconego spuściźnie Komisji Narodów Zjednoczonych ds. Zbrodni Wojennych.

dr Krystian Wiciarz

- Harvard University, Davis Center for Cold War Studies, prezentacja projektów badawczych OBnT, 5-6 grudnia 2023.
- Wspólnie z prof. Markiem Kramerem, Dyrektorem Cold War Studies Project na Davies Center Uniwersytety Harvarda organizacja wspólnego panelu na konferencji ASEES

“Decolonizing Cold War Justice: tensions and boundaries between politics and justice behind the Iron Curtain” w Filadelfii 30 listopada-3 grudnia 2023.

- Nawiązanie krajowych i międzynarodowych kontaktów naukowych z instytucjami i gośćmi zaproszonymi na konferencję *Russia's War of Aggression Against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes* w lutym 2023 r. w Berlinie.
- Nawiązanie współpracy z PIASA oraz Instytutem Piłsudskiego w NYC.
- Współpraca z Uniwersytetem w Lejdzie przy organizacji konferencji w Hadze (zob. w sekcji organizacja konferencji), który udostępnił swoje sale i został partnerem współfinansującym konferencję. W konferencji partycypował także finansowo University of London, finansując częściowo udział uczestników konferencji.
- Poszerzenie składu Rady Naukowej Rocznika Instytutu o prof. Marka Kramera (Harvard University), prof. Dan Plesch (SOAS/University of London), prof. Richard Butterwick-Pawlikowski (University College London).
- Nawiązanie współpracy z Ambasadą RP w Hadze oraz Ambasadą RP w Waszyngtonie w sprawie promocji polskiej historii i nauki.
- Współpraca i umowa z Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie w sprawie organizacji konferencji naukowej: „Renegaten” der deutschen Nation oder „Verräter an der polnischen Nation”? Deutsche und deutschstämmige Bürger der Zweiten Republik Polen während des Zweiten Weltkriegs. W ramach umowy dokonano podziału kosztów finansowania przedsięwzięcia. Ponadto obie instytucje planują wspólne wydanie książki pokonferencyjnej.
- Nawiązanie kontaktów i współpracy z redakcją wydawnictwa Routledge i podpisanie umów na wydanie angielskie książki prof. dr hab. Piotra Madajczyka pt. “Biographical Landscapes of Raphael Lemkin” oraz wydanie książki B. Kapicy “Władysław Bieńkowski”. Ponadto zakończono prace redakcyjne nad książką pokonferencyjną pt. “The Russian-Ukrainian Conflict and War Crimes: Challenges for Documentation and International Prosecution” - umowa zostanie podpisana w styczniu 2024 r., przewidywany termin wydania książki - wiosna/lato 2024.

V. Archiwum

V.1. Zespół Pozyskiwania Archiwów

Zespół realizuje kwerendy w archiwach polskich i zagranicznych w celu pozyskania zdigitalizowanych materiałów archiwalnych do Archiwum Instytutu Pileckiego. Przy pozyskiwaniu dokumentów w pierwszej kolejności są brane pod uwagę materiały archiwalne dotyczące Polski i Polaków w okresie II wojny światowej.

W ramach zespołu istnieją cztery sekcje: **Sekcja Krajowa**, **Sekcja Zachodnia**, **Sekcja Wschodnia** i **Sekcja Zbiorów Wizualnych** oraz **stanowisko ds. pozyskiwania materiałów archiwalnych od osób prywatnych**.

Sekcja Krajowa zajmuje się kwerendami, współpracą i pozyskiwaniem materiałów archiwalnych z archiwów i instytucji w Polsce. **Sekcja Zachodnia** zajmuje się kwerendami i

pozyskiwaniem materiałów archiwalnych z archiwów krajów zachodnich. **Sekcja Wschodnia** realizuje kwerendy na obszarze postsowieckim oraz na Bałkanach. **Sekcja Zbiorów Wizualnych** realizuje kwerendy i pozyskuje archiwalne materiały wizualne oraz audiowizualne ma potrzeby projektów prowadzonych przez Instytut Pileckiego. W zespole zostało też utworzone stanowisko ds. pozyskiwania archiwów od osób prywatnych.

Ponadto Zespół Pozyskiwania Archiwów realizuje inne zadania, m.in. prowadzi badania dotyczące działalności Grupy Ładosia, organizuje seminaria, webinaria i konferencje naukowe.

V.1.1 Seminaria organizowane przez Zespół Pozyskiwania Archiwów

Seminarium Twierdza Archiwum / Festung Archiv – organizowane we współpracy z oddziałem Instytutu Pileckiego w Berlinie (koordynacja: Paulina Wiśniewska)

Zrealizowane spotkania:

21.02.2023 - "Każde zdjęcie ma swoją historię, niektóre historie mają swoje zdjęcia", prelegent: Łukasz Karolewski, Narodowe Archiwum Cyfrowe

28.09.2023 - "Nieoczywiste a fascynujące - archiwa zakładowe i ich tajemnice", prelegenci: Piotr Mróz (archiwum zakładowe Straży Miejskiej),

V.1.2. Projekt „Lista Ładosia”

Pracownicy Zespołu Pozyskiwania Archiwów prowadzą dalsze badania nad tzw. Grupą Ładosia.

W ramach projektu od stycznia do czerwca 2023 roku przeprowadzono następujące działania:

- zbieranie informacji do biogramów osób z Listy Ładosia w celu dołączenia do strony PaszportyŻycia.pl
- kwerendy dotyczące osób z Listy Ładosia na prośby rodzin zwracających się do Instytutu przez stronę strony PaszportyŻycia.pl
- udział w Międzynarodowym Komitecie Grupy Ładosia – kontakty z członkami Komitetu, organizacja spotkań i ich prowadzenie jako Sekretarz Komitetu (Monika Maniewska)
- kontynuacja kwerend dotyczących działalności Grupy Ładosia oraz poszerzenie Listy Ładosia o nowe nazwiska
- praca nad scenariuszem do wystawy o Grupie Ładosia, projektowanej do prezentacji w Stanach Zjednoczonych, we współpracy z Działem Wystaw
- praca nad scenariuszem do wystawy do Domu Bez Kantów pt. "Decyzja: ratować ludzi" w temacie działalności Grupy Ładosia, projektowanej do prezentacji w Warszawie
- prace nad przewodnikiem do wystawy o Grupie Ładosia - kontakty i otrzymanie tekstów od: Mordecai Paldiel, Heidi Fishman, Jędrzej Uszyński, Roger Moorhouse)
- Edycja trzech tomów Pamiętników Ładosia - prace nad wyborem fragmentów z I tomu
- wykłady o Grupie Ładosia: 9-10.01.2023 - Aberdeen (Szkocja), 28.06.2023 - udział w dyskusji o Grupie Ładosia podczas I Międzynarodowego Kongresu Helwetologicznego "Polish-Swiss Cooperation in Science, Business and Education" w Warszawie

V.1.3. Promocja archiwum

Tworzenie programu promocji archiwum (współpraca z Centrum Informacyjnym):

- tworzenie postów na facebooka promujących zbiory archiwum IP
- tworzenie scenariusza filmików - animacji promujących archiwum IP

- przygotowanie treści maila skierowanego do polskich uczelni i ludzi nauki, promującego Archiwum Cyfrowe wraz z listą kontaktów do uczelni i instytucji
- przygotowanie uaktualnionej wersji przewodnika po Archiwum Cyfrowym
- prezentacja Archiwum IP podczas Festiwalu NNW w Gdyni (29.09.2023), podczas konferencji *Zarządzanie informacją w archiwum, bibliotece i muzeum stare i nowe wyzwania* w Poznaniu (16-17.11.2023) oraz podczas konferencji *Spuścizny w zbiorach muzealnych, archiwalnych i bibliotecznych w Gdańsku* (7-8.12.2023)

V.1.4. Pozyskiwanie materiałów archiwalnych od osób prywatnych

- Archiwum prywatne Mariana Żmija - 68 skanów
- Archiwum prywatne Stefana Ługowskiego - 80 skanów
- Archiwum prywatne Krystyny Malinowskiej - 510 skanów
- Archiwum prywatne Ryszarda Czajkowskiego - 159 skanów
- Archiwum prywatne Arlette Liwer-Stuip - 36 skanów
- Archiwum prywatne Wojciecha Rychlewicza - 263 skany (opracowywane)
- Archiwum prywatne Marii Borowicz - 918 skanów + 2 filmy (opracowywane)
- Archiwum prywatne Doroty Czech - 2 teczki (opracowywane)
- Archiwum prywatne Leonie de Picciotto - 2 teczki (opracowywane)
- Archiwum prywatne Zofii Karnasiewicz - 1teczka (opracowywane)

V.1.5. Sekcja Krajowa

Kwerendy zrealizowane:

Kwerendy prowadzone były w celu wytypowania i selekcji materiałów archiwalnych do pozyskania i udostępniania w Archiwum Instytutu Pileckiego, a także na potrzeby bieżących projektów prowadzonych przez Instytut.

Archiwa polskie

- Archiwum Akt Nowych
- Archiwum Państwowe w Gdańsku
- Archiwum Państwowe w Bydgoszczy
- Archiwum Państwowe w Siedlcach
- Archiwum Państwowe w Warszawie
- Instytut Pamięci Narodowej
- Żydowski Instytut Historyczny
- Zakład Narodowy im. Ossolińskich
- Archiwum Kurii Archidiecezjalnej Warszawskiej
- Fundacja Sue Ryder

Dokumenty pozyskane:

- Żydowski Instytut Historyczny - 99 490 skanów
- Archiwum Akt Nowych - 21 176 skanów
- AP w Łodzi - 849 skanów
- AP w Lublinie - 17 356 skanów
- AP w Bydgoszczy - 906 skanów
- AP w Poznaniu - 132 skany

- Instytut Pamięci Narodowej - 1146 jednostek archiwalnych

V.1.6. Sekcja Zachodnia

Kwerendy zrealizowane:

Kwerendy były prowadzone w celu wytypowania materiałów archiwalnych dot. Polski i Polaków w okresie II wojny światowej, które Instytut Pileckiego planuje w przyszłości zamówić i udostępnić w Archiwum Instytutu Pileckiego, a także na potrzeby projektów prowadzonych przez Instytut.

Archiwa zagraniczne

- Archivio Centrale dello Stato, Rzym (Włochy)
- Archives nationales, Archives de Fontainebleau (Francja)
- Bundesarchiv (Niemcy)
- National Archives of South Africa, NASA (Republika Południowej Afryki)
- The National Archives and Records Administration, NARA (Stany Zjednoczone)
- The National Archives of Australia (Australia)
- Schweizerisches Bundesarchiv (Szwajcaria)
- Hadtörténelmi Levéltár, Budapeszt (Węgry)
- Vác Város Levéltára (Węgry)
- National Archives, Londyn (Wielka Brytania)
- Archivo General de la Nación (Argentyna)
- Archivo Histórico Nacional, Madryt (Hiszpania)
- Archivo Municipal de Burgos (Hiszpania)

Archiwa polskie

- Instytut Pamięci Narodowej
- Archiwum Akt Nowych
- Muzeum Wojska Polskiego
- Biblioteka Narodowa

Dokumenty pozyskane:

Archiwa zagraniczne

- Schweizerisches Bundesarchiv (Szwajcaria) - 34 288 skanów
- The National Archives (Wielka Brytania) - 4 857 skanów
- National Archives of Australia - 548 skanów
- Landesarchiv Schleswig-Holstein (Niemcy) - 29 332 skanów
- Brandenburgisches Landeshauptarchiv (Niemcy) - 2 593 skanów
- Bundesarchiv (Niemcy) - 1 523 286 skanów

Archiwa polskie

- Instytut Pamięci Narodowej - 177 skanów

V.1.7. Sekcja Wschodnia

Kwerendy zrealizowane:

Archiwa polskie

- Archiwum Akt Nowych
- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

- Wojskowe Biuro Historyczne - Centralne Archiwum Wojskowe
- Biblioteka Narodowa, Dział Rękopisów
- Archiwum Szkoły Głównej Handlowej
- Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego
- Archiwum Poczty Polskiej
- Archiwum Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego we Wrocławiu
- Muzeum Ziemi Sejneńskiej w Sejnach

Archiwa zagraniczne

- Litewskie Centralne Archiwum Państwowe (Litwa)
- Litewskie Archiwum Specjalne (Litwa)
- Archiwum Państwowe miasta Kijowa (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Kijowskiego (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Lwowskiego (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Iwanofrankińskiego (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Tarnopolskiego (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Wołyńskiego (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Rówieńskiego (Ukraina)
- Archiwum Państwowe Obwodu Żytomierskiego (Ukraina)

Dokumenty pozyskane:

Archiwa zagraniczne

- Archiwum Państwowe Obwodu Iwanofrankińskiego (Ukraina) - 15091 skanów

V.1.8. Sekcja Zbiorów Wizualnych

Kwerendy zrealizowane

Kwerendy mające na celu wytypowanie kolekcji fotograficznych do pozyskania przez Instytut Pileckiego.

Archiwa polskie

- Archiwum Państwowe w Warszawie
- Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego.
- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
- Muzeum Fotografii w Krakowie
- Filmoteka Narodowa

Dokumenty pozyskane:

Archiwa polskie

- Archiwum Państwowe w Warszawie, Oddział w Milanówku (metryczki) - 1005 skany dokumentów i fotografii
- Instytut Pamięci Narodowej - 175 fotografii
- Wojskowe Biuro Historyczne - 28 skanów dokumentów i fotografii
- Filmoteka Narodowa - 1 nagranie
- Żydowski Instytut Historyczny - 1 fotografia
- Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN - 4 fotografie

- Muzeum Historyczne w Sanoku - 6 fotografii
- Ośrodek "Karta" - 5 fotografii
- Muzeum Powstania Warszawskiego - 5 fotografii
- Archiwum Polskiego Radia - 1 nagranie
- Biblioteka Narodowa - 4 fotografie i 1 skan obwieszczenia
- Archiwum rodziny Romerów - 56 fotografii
- Polska Agencja prasowa - 16 fotografii
- Muzeum Auschwitz-Birkenau - 2 fotografie
- Muzeum Kamienicy Orrsetich w Jarosławiu - 1 skan
- Narodowe Archiwum Cyfrowe - 15 fotografii
- EastNews- 2 fotografie
- Agencja Fotograficzna Forum- 9 fotografii

Archiwa zagraniczne

- Chiune Sugihara House (Kowno, Litwa) - 6 fotografii
- Múzeum v Kežmarku (Kieżmark, Słowacja) - 2 fotografie
- United Nations Archives at Geneva (Genewa, Szwajcaria) - 1 skan
- Centrum Judaicum (Berlin, Niemcy) - 1 fotografia
- United States Holocaust Memorial Museum (Waszyngton, USA) - 5 fotografii, 1 nagranie
- Archiwum parafii pw. Zaśnięcia NMP (Phoenix, USA) - 4 fotografie
- United Nations Photo Library (Nowy Jork, USA) - 1 fotografia
- Lietuvos ypatingasis archyvas (Wilno, Litwa) - 2 fotografie
- Archív Ústavu pamäti národa (Bratysława, Słowacja) - 3 mapy
- Agencja Fotograficzna Shutterstock - 1 fotografia

Zbiory fotograficzne - Archiwum Cyfrowe

Opracowywanie pozyskanych fotografii na potrzeby Archiwum Cyfrowego Instytutu Pileckiego, wgrywanie fotografii na Archiwum Cyfrowe:

- opracowanie i wgranie 4 kolekcji fotograficznych ze zbiorów Bundesarchiv: Kolekcja odbitek negatywowych - 46 fotografii; Kolekcja Adolfa von Bornharda - 1 fotografii; zasób zdjęć Wojskowego Biura Filmowego Naczelnego Dowództwa Wojsk Lądowych - 17 fotografii; agencja informacyjna byłej NRD (ADN), centralne archiwum zdjęć - 24 fotografii; Razem: 88 fotografii.

V.1.9. Kwerendy tematyczne prowadzone przez Zespół Pozyskiwania Archiwów

Kwerendy przeprowadzane do kalendarza wydarzeń (chronologicznie):

- 15.01.1944 - 27. Wołyńska Dywizja Piechoty rozpoczęła Akcję „Burza” na Wołyniu.
- 17.01.1944 - Kampania włoska rozpoczęła się bitwa o Monte Cassino.
- 22.01.1943 - Gen. Stefan Rowecki „Grot” wydał rozkaz o utworzeniu Kedywu AK.
- 26.01.1942 - Mieszkańcom warszawskiego getta udostępniono drewniany most nad ul. Chłodną, łączący do sierpnia tego roku tzw. duże i małe getto.
- 27.01.1945 - Armia Czerwona wyzwoliła obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau.

- 03.02.1943 - W Siedlcach odbył się demonstracyjny pogrzeb dzieci wysiedlonych z Zamojszczyzny.
- 14.02.1942 - 80 rocznica. ZWZ przemianowano na AK.
- 19.02.1985 - śmierć Juliusza Kuhla.
- 23.02.1944 - Pilecki otrzymuje wiadomość, że został awansowany do stopnia rotmistrza ze starszeństwem. Nadane 11.11.1943.
- 24.02.1953 - Wyrok na Nilu.
- 24.02.2022 - Agresja Rosji na Ukrainę.
- 01.03 - Dzień pamięci Żołnierzy Wyklętych.
- 03.03.1948 - Rozpoczął się proces tzw. grupy Witolda.
- 05.03.1953 - Zmarł Józef Stalin.
- 13.03.1943 - 80 rocznica. Likwidacja getta krakowskiego.
- 15.03.1948 - 75 rocznica - Skazanie Witolda Pileckiego na karę śmierci.
- 21.03.1943 - 80 rocznica. Powstała Krajowa Reprezentacja Polityczna (KRP) - do uzupełnienia.
- 22.03.1940 - Zbrodnia katyńska.
- 26.03.1943 - 80 rocznica. Akcja pod Arsenalem.
- 30.03.1882 - Urodziny Abrahama Silberscheina.
- 08.04.1897 - Urodziny Jana Żabińskiego.
- 09.04 - Wielkanoc.
- 13.04.1940 - Zbrodnia katyńska.
- 14.04.1940 - Druga deportacja.
- 14.04.1907 - Urodziny Heinza Lichtensterna (od Heidi Fishman).
- 19.04.1943 - Wybuch Powstania w Getcie Warszawskim.
- 25.04.1943 - Zerwanie stosunków z ZSRR.
- 26.04.1943 - Witold Pilecki - ucieczka z Auschwitz.
- 29.04.1945 - obóz jeniecki w Murnau zostaje wyzwolony przez 3 amerykańską armię gen. G. Pattona, rtm. W. Pilecki na wolności.
- 01.05 - Święto Pracy.
- 02.05 - Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej.
- 02.05 - Dzień Polonii i Polaków za Granicą.
- 03.05 - rocznica Konstytucji 3 maja.
- 03.5.1948 - Najwyższy Sąd Wojskowy utrzymał w mocy wyrok I instancji skazujący rtm. W. Pileckiego na śmierć.
- 08-09.05.1945- Kapitulacja III Rzeszy.
- 08.05.1947 - aresztowanie rotmistrza Witolda Pileckiego w mieszkaniu Heleny i Makarego Sieradzkich zamieszkałych przy ulicy Pańskiej 85-6 w Warszawie.
- 11.05.1943 - 80 rocznica. Niemiecka żandarmeria i policja pomocnicza spacyfikowały Skalkę Polską na Kielecczyźnie, mordując 93 osoby
- 12.05.1944 - bitwa pod Monte Cassino.
- 13.05.1901 - urodził się Witold Pilecki.

- 13.05-10.12.1947 - śledztwo, przesłuchania rotmistrza Witolda Pileckiego.
- 16.05.1899 - Grupa Ładosia. Urodziny Konstantego Rokickiego.
- 16.05.1943 – 80 rocznica. Oddziały niemieckie zburzyły warszawską Wielką Synagogę.
- 25.05.1948- wykonano wyrok śmierci na Witoldzie Pileckim.
- 26.05 - Dzień matki.
- 01.06 – Dzień dziecka.
- 03.06.1943 – 80 rocznica. W wyniku niemieckiej pacyfikacji wsi Strużki koło Staszowa w województwie świętokrzyskim zginęły co najmniej 74 osoby.
- 14.06.1940 - Pierwszy masowy transport do Auschwitz.
- 16.06.1899 - urodziny Konstantego Rokickiego.
- 20.06.1942 - Współpracownicy Witolda Pileckiego (Eugeniusz Bendera, Kazimierz Piechowski oraz porucznik Stanisław Jaster) zorganizowali ucieczkę z Auschwitz.
- 22.06.1941 – Agresja III Rzeszy na ZSRS.
- 24.06.1913 - urodziny Juliusza Kuhla.
- 29.06.1940 – Akcja AB. Niemcy rozstrzelali w lesie Brzask 760 więźniów politycznych ze Skarżyska-Kamiennej.
- 30.06.1943 – 80 rocznica. Gestapo aresztowało w Warszawie komendanta głównego AK gen. Stefana Roweckiego.
- 01.07.1925 – Witold Pilecki został awansowany na stopień podporucznika rezerwy kawalerii ze starszeństwem.
- 02.07.1943 – 80 rocznica. 65 Polaków zostało zamordowanych podczas pacyfikacji wsi Majdan Stary.
- 07.07.1944 – Operacja „Ostra Brama” oddziały Armii Krajowej wzięły udział w walkach o Wilno razem z Armią Czerwoną.
- 09.07.1945 - Pilecki wyjeżdża z Murnau do Włoch, do jednostek polskich tam stacjonujących.
- 11.07.1943 - Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej.
- 12.07 – Dzień Walki i Męczeństwa Wsi Polskiej.
- 12.07.1945 – Obława augustowska.
- 17.07–02.08.1945 – odbyła się konferencja poczdamska.
- 18.07.1958 - śmierć Konstantego Rokickiego.
- 20.07.2018 – 5 rocznica połączenia Instytutu Solidarności i Męstwa i Ośrodka Badań nad Totalitaryzmami.
- 27.07.1891 - urodziny Aleksandra Ładosia.
- 30.07.1941 – układ Sikorski-Majski.
- 01.08.1944 - Wybuch Powstanie Warszawskie.
- 23.08.1939 - Ministrowie spraw zagranicznych Władysław Mołotow i Joachim von Ribbentrop podpisali w Moskwie radziecko-niemiecki pakt o nieagresji wraz z tajnym protokołem dodatkowym, dzielącym Europę Wschodnią.

- 05.08.1920 – Witold Pilecki wstąpił do 211 pułku ułanów i w jego szeregach walczył w Bitwie Warszawskiej.
- 05.08.1944 - Rzeź Woli.
- 12.08.1943 – 80 rocznica. Akcja Góral.
- 13.08.1944 - Eksplozja „czołgu-pułapki” na ulicy Kilińskiego, która zabiła około 300 cywilów i powstańców.
- 15.08.1920 – Bitwa warszawska; Święto Wojska Polskiego.
- 16.08.1943 – 80 rocznica. Likwidacja getta w Białymstoku.
- 23.08.1939 - Ministrowie spraw zagranicznych Władysław Mołotow i Joachim von Ribbentrop podpisali w Moskwie radziecko-niemiecki pakt o nieagresji wraz z tajnym protokołem dodatkowym, dzielącym Europę Wschodnią.
- 23.08.1943 - Pilecki w Warszawie. Cel - przekazanie informacji o tym, co dzieje się w obozie.
- 01.09.1939 - Wybuch II wojny światowej.
- 02.09.1941 – W Ponarach koło Wilna Niemcy rozstrzelali 3,7 tys. Żydów.
- 04.09 - Rozpoczęcie roku szkolnego.
- 16.09.1897 - Urodziny Chaima Eissa.
- 17.09.1939 - Rozpoczęła się zbrojna agresja ZSRR na Polskę.
- 19.09.1940 - Rotmistrz Witold Pilecki dał się dobrowolnie aresztować Niemcom w łapance ulicznej na Żoliborzu.
- 30.09 – Dzień archiwisty.
- 10.1940 - Początek działalności wywiadowej Pileckiego w Auschwitz.
- 01.10.1990 - Unieważnienie wyroku w sprawie Witolda Pileckiego oraz pozostałych zasądzonych wraz z nim w 1948 roku.
- 6-17.10.1939 - Pilecki walczy w partyzantce.
- 08.10.1944 - Pilecki trafia do obozu jenieckiego w Lamsdorf (Łambinowice koło Opola).
- 14.10 - Dzień nauczyciela.
- 16.10.1968 - 45 rocznica. Wybór Karola Wojtyły na papieża.
- 28.10.1945 - Pilecki wyrusza z Włoch do Polski pod przybranym nazwiskiem Roman Jezierski.
- 11.1941 - Pilecki jeszcze jako więzień obozu został awansowany przez gen. „Grota” Roweckiego do st. porucznika.
- 01.01 - Wszyscy święci.
- 02.11.2000 – Zmarła Sue Ryder - brytyjska działaczka charytatywna.
- 09.11.1938 – Doszło do tzw. Nocy Kryształowej (85 rocznica).
- 11.11.1943 - Witold Pilecki został awansowany do stopnia rotmistrza.
- 11.11.1918 - Polska po 123 latach odzyskała niepodległość.
- 13.11.1943 - Śmierć Chaima Eissa.
- 28.11.1943 – Rozpoczęła się konferencja teherańska – spotkanie przywódców koalicji antyhitlerowskiej, tzw. wielkiej trójki (80 rocznica).
- 30.11 - Andrzejki.

- 01.12.1939 - Okupacyjne władze niemieckie w Warszawie wydały rozporządzenie o noszeniu przez wszystkich Żydów opasek z Gwiazdą Dawida.
- 04.12.1942 - Powstała Rada Pomocy Żydom „Żegota”.
- 06.12 - Mikołajki.
- 08.12.1945 - Pilecki przybywa do Warszawy. Zatrzymuje się w mieszkaniu znajomych Sieradzkich przy ulicy Pańskiej.
- 10.12.1942 - Rząd RP na uchodźstwie w przesłał pierwszy oficjalny raport o holokauście.
- 13.12.1981 - Decyzją Rady Państwa z dnia poprzedniego o północy został wprowadzony stan wojenny.
- 22.12.1939 - Prezydent Warszawy Stefan Starzyński został rozstrzelany przez Gestapo w mieście lub jego okolicach (ewentualnie dzień wcześniej lub dzień później).
- 24.12 - Wigilia - to co mamy o jej obchodzeniu.
- 24-26.12 - Choinka, Mikołaj.
- 25.12 - Boże Narodzenie - to co mamy o obchodzeniu świąt.
- 26.12.1903 - urodziny Stefana Jana Ryniewicza.
- 27.12.1963 - śmierć Aleksandra Ładosia.
- 30.12.1951 - śmierć Abrahama Silberscheina.
- 31.12 - Życzenia sylwestrowe i noworoczne.

Kwerendy dodatkowe prowadzone przez Zespół:

- ❖ **Wystawa w DBK (Sprawiedliwi dyplomaci) oraz wystawa o Grupie Ładosia w USA:**
 - szczegółowe kwerendy dot. rodzin, które otrzymały paszport Grupy Ładosia (oraz kontakt z potomkami, jeśli udało się odnaleźć): Colthof, Hillel-Seidman, Lichternstern, Arie Liwer, Leo Weingort, Miriam Wiener, Gertrude Mainzer, Szymon Frost, rodzina Siegfried, Hanna Goslar
 - szczegółowe kwerendy dot. osób zaangażowanych w akcję paszportową (tzw. dalszy krąg): Recha Sternbuch, Alfred Schwarzbbaum
 - kwerendy zdjęciowe do scenariusza wystawy, m.in: konferencja w Evian, kryzys migracyjny, Noc Kryształowa, Pacyfikacja Michniowa, Auschwitz, Zbąszyń, Rząd RP na uchodźstwie, obozy: Westerbork, Bergen Belsen, Tittmoning, Vittel; getto w Będzinie, dzielnica żydowska w Amsterdamie, widok ulic w Berlinie, Kolonii, Londynie,
 - kwerenda dot. innych dyplomatów, w tym: Henryk Sławik, Tadeusz Romer, Wojciech Rychlewicz, Feliks Chiczewski, Jan Zwartendijk, Chiune Sugihara, a także osób, które dzięki akcji zostały ocalone
- ❖ **Wystawa stała w Augustowie (Sekcja Wschodnia i Sekcja Wizualna):**
 - kwerenda dot. tzw. oczyszczania tyłów frontu przez Armię Czerwoną w latach 1944-1945;
 - kwerenda dot. PUBP w Augustowie, biogramy funkcjonariuszy;

- kwerenda fotograficzna dot. zakończenia II wojny światowej (parady zwycięstwa);
- kwerenda fotograficzna dot. instalowania komunizmu w Polsce powojennej;
- kwerenda fotograficzna dot. paktu Ribbentrop-Mołotow;
- kwerenda fotograficzna w Litewskim Archiwum Specjalnym dot. partyzantki litewskiej;
- kwerenda w archiwum Uniwersytetu Warszawskiego i Milanówka dot. dentysty Mikołaja Rappela i kajakarki Wandy Halickiej (Zdziennickiej);
- kwerenda dot. deportacji z powiatu augustowskiego w okresie 1939-1941;
- kwerenda w Archiwum IPN dot. Antoniego Kwiedorowicza "Lisa";
- kwerenda dot. ofiar zbrodni katyńskiej z Ziemi Augustowskiej i Suwalszczyzny;
- kwerenda dot. kolejnictwa w przedwojennym Augustowie;
- kwerenda dot. partyzantki litewskiej ze szczególnym uwzględnieniem Suwalszczyzny;
- kwerenda dot. architekta Macieja Nowickiego oraz Hotelu nad Jeziorami w Augustowie;
- kwerenda w AAN dot. opieki zdrowotnej w przedwojennym powiecie augustowskim;
- kwerenda dot. tzw. linii Mołotowa na odcinku augustowskim;
- kwerenda w Bibliotece Narodowej dot. Czesława Miłosza w Krasnogrudzie;
- kwerenda dot. niemieckich planów przebudowy Augustowa (we współpracy z oddziałem w Berlinie)
- kwerenda w ŻIH dot. paszportów Żydów augustowskich;

❖ Inne:

- kwerenda dot. Rzezi Wołyńskiej na potrzeby projektów związanych z medalem Virtus et Fraternitas (wystawa czasowa)
- kwerenda w AAN i archiwum IH PAN dot. prof. Tomasza Strzembosza na potrzeby filmu o T. Strzemboszu dla Działu Filmowego
- kwerenda w Archiwum IPN dot. członków Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w lipcu 1945 r.
- kwerenda dot. raportów Witolda Pileckiego na potrzeby wystawy w oddziale w Berlinie
- kwerenda w AAN dot. "Kroniki lat wojny i okupacji" L. Landau dla OBNT

V.2. Zespół ds. Odznaczeń

V.2.1. Działania zrealizowane w ramach przygotowania kandydatur do odznaczenia Medalem Virtus et Fraternitas

W celu realizacji zadań wynikających z ustawy o Instytucie Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego, Zespół ds. Odznaczeń zajmuje się wyszukiwaniem i opracowaniem kandydatur do odznaczenia Medalem Virtus et Fraternitas. W tym celu realizuje kwerendy w archiwach polskich i zagranicznych, analizuje dokumenty, prowadzi poszukiwania genealogiczne oraz

proceedi niezbędne konsultacje merytoryczne z historykami, specjalistami i pracownikami instytucji badawczych z całego świata. Do jego zadań należy przygotowanie materiałów archiwalnych, a także innych materiałów dla Rady Pamięci Instytutu niezbędnych do opiniowania inicjatyw o nadanie Medalu Virtus et Fraternitas osobom zasłużonym. Przygotowany i zaakceptowany wniosek składany jest następnie do zaopiniowania Ministerstwu Spraw Zagranicznych, a na końcu przedkładańy w Kancelarii Prezydenta RP. W tym czasie zespół nadzoruje i koordynuje każdy etap akceptacji wniosków. Zwieńczeniem prac jest zorganizowanie uroczystej gali oraz wręczenie Medalu Virtus et Fraternitas wytypowanym kandydatom.

Dzięki pracy Zespołu odznaczenie otrzymało jak dotąd **68 osoby** z 13 państw: Czech, Francji, Kazachstanu, Nowej Zelandii, Polski, Portugalii, Rumunii, Słowacji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji, Ukrainy oraz Węgier.

Działania zrealizowane w ramach Zespołu w pierwszych trzech kwartałach 2023 r.:

1) Przygotowanie kandydatur na posiedzenia Rady Pamięci

Zespół ds. Odznaczeń kontynuował badania i kwerendy nad kandydatami wytypowanymi do odznaczenia. Zespół przygotował dokumenty archiwalne dotyczące kandydatów, a także notatki i materiały na planowane **posiedzenia Rady Pamięci**.

W dniu **9 marca 2023 r.** w siedzibie Instytutu Pileckiego przy ul. Foksal 17 odbyło się posiedzenie Rady Pamięci, podczas którego przedstawiono następujące kandydatury:

- 1. Wołodymyr Krużyk (Ukraina)**
- 2. Semen Biliczuk (Ukraina)**
- 3. Jewhenia Bondaruk ((Ukraina)**
- 4. Prokop Bondaruk (Ukraina)**
- 5. Myrosław Oleszko (Ukraina)**
- 6. Oksana Karpiuk (Ukraina)**
- 7. Anastasija Koreń (Ukraina)**
- 8. Mykoła Koreń (Ukraina)**
- 9. Sawa Kowtoniuk (Ukraina)**
- 10. Ustinia Kowtoniuk (Ukraina)**
- 11. Pawło Kyc (Ukraina)**
- 12. Sofia Kyc (Ukraina)**
- 13. Herasym Łukiańczuk (Ukraina)**
- 14. Paraskiewa Padlewska (Ukraina)**
- 15. Wiktor Padlewski (Ukraina)**
- 16. Anton Parfeniuk (Ukraina)**
- 17. Lubow Parfeniuk (Ukraina)**

Powyższy wybór kandydatów podyktowany był przypadającą w 2023 r. 80. rocznicą ludobójstwa na Wołyniu. Ma to także szczególne znaczenie w obliczu obecnej agresji Rosji na Ukrainę. Medal przyznawany w tym kontekście ma szczególną wartość, pokazuje bowiem siłę solidarności narodów naszego regionu oraz fakt, że wartości takie jak braterstwo i odwaga są ponadczasowe.

W ramach prac nad kandydaturami dokonano szczegółowej kwerendy w Polsce i Ukrainie. Pozyskano informacje z Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy i wykluczono przynależność kandydatów do OUN-UPA oraz współpracę z sowieckimi organami bezpieczeństwa. Pozyskano informacje z Muzeum Narodowej Historii Ukrainy w czasie II Wojny Światowej w Kijowie, nie stwierdzające przynależności żadnego z kandydatów do Armii Czerwonej. W celu pozyskania danych osobowych wykonano kwerendę archiwalną w Archiwum Państwowym Obwodu Wołyńskiego w Łucku; pozyskano tam 56 skanów z ksiąg metrykalnych. W celu odnalezienia potomków lub krewnych poszukiwanych rodzin przeprowadzono badania terenowe w miejscowościach Ośmigowicze i Sieniawka. Na tej podstawie ustalono ich nazwiska i numery telefonów. Przeprowadzono wywiady z potomkami dotyczącymi losów rodzin, miejsc pochówku itp. Na cmentarzach w Sieniawce i Ośmigowiczach odnaleziono nagrobki kandydatów.

Pozyskano także rekomendacje i informacje dotyczące Wołodymyry Kryżuka, nominowanego za pielęgnowanie pamięć w Ukrainie. Kontaktowano się w tej sprawie z Jackiem Burym (OHP Lublin) oraz dr. Leonem Popkiem (IPN).

Kontynuowano szczegółową kwerendę związaną z kandydaturą ks. Myrosława Oleszki z Baligrodu. Nawiązano kontakt i pozyskano opinie historyków polskich (prof. dr hab. Jarosława Syrnika z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz prof. dr. hab. Igora Hałagidy z Uniwersytetu Gdańskiego) i ukraińskich (dr. Andrija Bolianowskyiego z Ukraińskiej Akademii Nauk we Lwowie) na temat wątpliwości w biografii kandydata. W celu pozyskania informacji o powojennych, emigracyjnych odznaczeniach, które otrzymał ks. Oleszka nawiązano kontakt z Ukrainian Canadian Research & Documentation Centre w Toronto.

W dniu **20 lipca 2023 r.** odbyło się drugie posiedzenie Rady Pamięci w siedzibie Instytutu, na którym przedstawiono kolejnych kandydatów do odznaczenia Medalem Virtus et Fraternitas. łącznie zaprezentowano **15 osób** różnych narodowości byli to :

- 1. Martha Gammer, Austria;**
- 2. Rudolf Haunschmied, Austria;**
- 3. Shigenobu Hirayama, Japonia;**
- 5. Fumi Matsuzawa, Japonia;**
- 6. Alfred Iversen, Norwegia;**
- 7. Walborg Svensson Bernacka, Norwegia;**
- 8. Aud Valla, Norwegia;**
- 9. Etela Lacuřová, Słowacja;**
- 10. Helena Vargová, Słowacja;**
- 11. Ocził Akramowa, Uzbekistan;**
- 12. Kudrat Akramow, Uzbekistan;**
- 13. Muazzama Dżurajew, Uzbekistan;**
- 14. Szarof Dżurajew, Uzbekistan;**
- 15. Ferdinánd Leó Miklósi, Węgry.**

Pozytywne opinie otrzymały wszystkie przedstawione kandydatury. Rada, opiniując pozytywnie wnioski o nadanie odznaczania, kierowała się zasługami tych osób na rzecz

ratowania życia obywateli polskich, a także pielęgnowaniem pamięci o polskich ofiarach dwudziestowiecznych reżimów totalitarnych.

Wnioski **10** kandydatów przedstawiono MSZ do opinii Ministra, bez kandydatur z Japonii oraz z Uzbekistanu, ze względu na potrzebę uzupełnienia danych niezbędnych we wniosku.

2) Uroczystość wręczenia Medali Virtus et Fraternitas

W dniu **6 lipca 2023 r.** odbyła się piąta uroczystość odznaczeniowa w Belwederze w Warszawie. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z postanowieniem, odznaczył Medalem Virtus et Fraternitas:

1. Wołodymyr Krużyk (Ukraina)

Pośmiertnie Medal Virtus et Fraternitas został wręczony rodzinom następujących osób:

2. Semen Biliczuk (Ukraina)

3. Jewhenia Bondaruk (Ukraina)

4. Prokop Bondaruk (Ukraina)

5. Oksana Karpiuk (Ukraina)

6. Anastasija Koreń (Ukraina)

7. Mykoła Koreń (Ukraina)

8. Sawa Kowtoniuk (Ukraina)

9. Ustinia Kowtoniuk (Ukraina)

10. Pawło Kyc (Ukraina)

11. Sofia Kyc (Ukraina)

12. Herasym Łukiańczuk (Ukraina)

13. Paraskiewa Padlewska (Ukraina)

14. Anton Parfeniuk (Ukraina)

15. Lubow Parfeniuk (Ukraina)

Prezydent RP podjął decyzję o nieodznaczeniu Medalem Virtus et Fraternitas następujących kandydatur:

1) Myrosław Oleszko (Ukraina)

2) Wiktor Padlewski (Ukraina)

W ramach przygotowań do uroczystej gali zespół koordynował i nadzorował obieg wniosków do odznaczenia na każdym etapie procesu akceptacji. Natychmiastowo reagował w przypadku prośb o uzupełnienie wniosków ze strony Kancelarii Prezydenta RP. Współpracował z Komendą Główną Straży Granicznej oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP. Kontaktował się i koordynował wszelkie niezbędne sprawy administracyjne w celu bezproblemowego przyjazdu z Ukrainy do Polski potomków osób odznaczonych.

3) Poszukiwania potencjalnych kandydatów i realizacja nowych kwerend

Zespół ds. Odznaczeń kontynuuje intensywne prace nad kolejnymi potencjalnymi kandydatami do odznaczenia w trzecim kwartale 2023 r.

Wśród analizowanych archiwaliów znajdują się oficjalne pisma, notatki urzędowe, sprawozdania, akta urzędowe, akta kościelne, jak też różnego rodzaju dokumenty mniej

oficjalne: relacje, wspomnienia lub zapiski prywatne. W zależności od czasu powstania i charakteru, dokumenty spisane były w różnych językach: polskim, ukraińskim, angielskim, norweskim, japońskim, węgierskim, rumuńskim, słowackim i niemieckim. Właściwą kwerendę prowadzoną w archiwach poprzedzał przegląd literatury przedmiotu oraz kwerendy online.

Wśród badanych nowych historii zespół może wyszczególnić potencjalnych kandydatów między innymi z następujących krajów: **Japonii, Norwegii, Nowej Zelandii, Słowacji, Uzbekistanu i Węgier.**

W 2023 roku prowadzono kwerendę dotyczącą pomocy udzielonej w latach 1919 – 1923 przez obywateli Japonii polskim dzieciom na Syberii (tzw. Dzieciom Syberyjskim) oraz dotyczącą późniejszego wsparcia udzielonego w latach 20. i 30. syberyjskim sierotom w Polsce. W badaniach skupiono się w pierwszej kolejności na działalności Polskiego Komitetu Ratunkowego Dzieci Dalekiego Wschodu, pozyskując dostępne opracowania bibliograficzne oraz zachowane zespoły akt przechowywanych w: Archiwum Akt, Archiwach Państwowych w Bydgoszczy i Poznaniu, Archiwum PAN w Warszawie, Archiwum Narodowym w Tokio; rozpoczęto starania o pozyskanie zbiorów z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Pozyskano liczne publikacje prasowe i wspomnieniowe dotyczące akcji w oparciu o krajowe zbiory biblioteczne (Biblioteka Narodowa/Polona, Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa, Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa i in.). Podjęto współpracę z Ośrodkiem Pomocy Społecznej Fukudenkai, za pośrednictwem którego otrzymano opracowania i materiały archiwalne w języku japońskim. Wykonano także kwerendę i pozyskano opracowania w języku angielskim za pośrednictwem dostępnych baz naukowych (JSTOR, ProQuest i in.). Kontynuowano także współpracę z Instytutem Polskim w Tokio w celu pozyskania dokumentacji z Japan

Center for Asian Historical Records i Archiwum Japońskiego Czerwonego Krzyża. W wyniku przeprowadzonych kwerend zgromadzono dokumentację i sporządzono biogramy dot. 3 kandydatów: Fumi Matsuzawy, Tadanori Ishiguro, Narinobu Hirayamy, którzy zostali przedstawieni Radzie Pamięci w 20.07. 2023 r. Po otrzymaniu akceptacji Rady sporządzono odpowiednie wnioski o odznaczenie do MZS i KP RP wraz z notami uzupełniającymi, wykonano kwerendę i pozyskano informacje dot. potomków. Rozpoczęto prace dotyczące kolejnych kandydatów, m.in. członków administracji japońskiej na Syberii, lekarzy, osób indywidualnych wspierających akcję. Poszerzono kwerendę o zbiory MSZ, PCK, archiwalia dot. pracowników ambasady RP w Tokio w l. 20-30. XX w. Rozpoczęto kwerendę dot. Związku Młodzieży Dalekiego Wschodu, prowadzonego przez Dzieci Syberyjskie.

Pozyskano także kontakty do kilkunastu potomków osób uratowanych oraz córki J. Jakóbkiewicza, wykonano notacje filmowe, pozyskano dokumentację z archiwów prywatnych. W 2023 r. Zespół ds. Odznaczeń kontynuował poszukiwania źródeł archiwalnych na temat pomocy Polakom przebywającym na terenie Norwegii w latach II wojny światowej. Dzięki kwerendom w archiwach norweskich udało się poszerzyć grupę kolejnych Norwegów z miejscowości Namsos (ok. 20 osób), którzy zostali uwięzieni przez Niemców za pomoc Polakom. Nawiązano współpracę z genealogami na terenie Polski i Norwegii. W oparciu o ich ustalenia poszukiwani są potomkowie niosących pomoc Norwegów jak i ocalonych Polaków.

Szczegóły tej historii udało się ustalić dzięki współpracy z badaczami z The Falstad Centre. Ponadto nawiązano kontakt z kolejnymi norweskimi i szwedzkimi ośrodkami badawczymi zajmującymi dokumentacją losów więźniów niemieckich obozów podczas II wojny światowej: Fundacją Lenkena, Domem Gestapo i Obozem Jeniecki w Espeland, Obozem Koncentracyjnym w Grini, Szwedzkim Muzeum Gór i Kultury Samów, a także z Centrum Kultury Samów Árran. Dzięki współpracy ze skandynawskimi badaczami Zespół wszedł w posiadanie archiwaliów potwierdzających niemieckie represje wobec mieszkańców Namsos w odwecie za norweską pomoc polskim więźniom. Pozyskano listę 150 Polaków, uciekinierów z Norwegii do Szwecji, którzy po przekroczeniu granicy znaleźli się w okolicy Tarna. Ponadto mamy dostęp do bazy kolejnych 206 nazwisk Polaków (zarówno jeńców wojennych, cywilów, jak i żołnierzy Wehrmachtu), uciekinierów z norweskiego hrabstwa Nordland przesłuchiwanym w dwóch szwedzkich miejscowościach Jakkmoek i Arjeplog.

Kontynuowano kwerendy dotyczące pomocy udzielonej polskim obywatelom w Nowej Zelandii. Pozyskano nowe dokumenty i zdjęcia od potomków Lorny Evelyn Bale, współzałożycielki Polish Army League w Palmerston North. Zakończono także digitalizację dokumentów z prywatnego archiwum Józefa Zawady w Lower Hutt, dotyczących obozu w Pahiatua, pomocy udzielonej przebywającym w nim dzieciom oraz działalności Polish Army League na rzecz polskich żołnierzy walczących na Bliskim Wschodzie i we Włoszech.

Zaczęto kwerendę, nawiązano kontakt z pracownikiem naukowym Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku i pozyskano materiały dotyczące dwóch uzbeckich małżeństw niosących pomoc polskim dziewczynkom w czasie II wojny światowej. Wykonano na ten temat kwerendę internetową i odnaleziono dodatkowe materiały na temat sprawy. Otrzymano dokumenty (współpracując z dr. Dmitriyem Panto), zdjęcia oraz archiwalia, dotyczące uzbeckich rodzin.

Kontynuowano także prace nad kandydatami, którzy przyczynili się swoim działaniem do pielęgnowania pamięci o polskich obywatelach, którzy zginęli w KL Mauthausen-Gusen. Zwrócono się w tej sprawie do Ambasady RP w Austrii o opinie na temat Komitetu Pamięci Gusen. Ponadto kontynuowane są dalsze poszukiwania kandydatów z Węgier i Słowacji. Obecnie przeprowadzana jest weryfikacja otrzymanej z Archiwum Kancelarii Prezydenta RP listy 40 obywateli słowackich, którzy w latach 70. zostali wytypowani do polskiego odznaczenia państwowego, jednak nie doszło do tego z powodu braku odpowiedzi strony czesko-słowackiej.

Rozpoczęto opracowywanie kandydatur ukraińskich otrzymanych za pośrednictwem formularza zgłoszeniowego: Marii Trojan i Łukiana Kosakowskiego. Pozyskano dokumentację poświadczającą pomoc udzieloną przez Marię Trojan Bogusławowi Hałacińskiemu, wykonano notację filmową z córką uratowanego. Nawiązano kontakt z Ryszardem Chorążyczewskim (syn uratowanych Haliny i Adama Chorążyczewskich), pozyskano dokumentację rodzinną, kontakty do potomków, rozpoczęto kwerendę archiwalną (m.in. ŻIH, ITS Bad Arolsen) dot. uratowanych. W obu przypadkach zlecono kwerendy w AIPN oraz weryfikację kandydatów i kontakt z potomkami współpracownikowi Instytutu Pileckiego na Ukrainie. Pozyskano dwie nowe potencjalne kandydatury ukraińskie: Nikofora Żuczeni oraz Antina Kowalczyka; rozpoczęto ich weryfikację.

4) Pozyskane dokumenty, zdjęcia i nagrania.

W trakcie prac badawczych Zespół ds. Odznaczeń pozyskał do celów wewnętrznych Instytutu Pileckiego następujące materiały:

- Instytutu Pamięci Narodowej, Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie – 15 skanów (protokoły przesłuchania czterech świadków wydarzeń w Aleksandrówce),
- Archiwum Akt Nowych – 125 skanów (akta ambasady RP w Londynie pomoc udzielona polskim dzieciom przez Japoński Czerwony Krzyż podczas repatriacji),
- Archiwum Państwowe w Bydgoszczy – 924 skany (akta dot. działalności Komitetu Dzieci Dalekiego Wschodu w Japonii oraz w Polsce w latach 20. i 30.),
- Muzeum w Kieżmarku (Múzeum v Kežmarku) - 2 skany, zdjęcia Otona Ludviga,
- Szwajcarskie Archiwum Federalne w Bernie (Swiss Federal Archives) - 182 skany, dokumenty dot. Izaaka Sternbucha i prowadzonej przez niego firmy, dokumenty dot. Rechy Sternbuch i nielegalnego sprowadzania przez nią uchodźców do Szwajcarii w czasie II wojny światowej (46 skanów),
- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Bratysławie - 842 skany, dokumenty dot. ew. słowackich kandydatów do odznaczenia: Jana Ctvrtnicka, Jana Matwijczuka, Jana Poloma, Juliusa Hocmana i współpracowników, Ludovita Matthaeidesa, Marii Grulovej, Marii Witkowskiej i współpracowników, Michala Tomki, Sidora Cichanskiego, Stefana Gogy, Stefana Mezeia, Tibora Molnara, Wojtecha Nevrlęgo, Jozefa Hudeca, Petera Lorka, Ladislava Stofki, Wojtecha Scurki, Teodora Burgera, Jozefa Ilkovica, Jozefa Sirki, Marii Kormanikovej, Markusa Grossmana, Stanisława Malankiewicza, Wojtecha Fona.
- Archiwum Ministerstwa Obrony Republiki Słowackiej w Bratysławie – 775 skanów, dokumenty dot. słowackich kandydatów do odznaczenia: Frantiska Kellnera, Jana Psitka, Jana Novaka, Eteli Grossmannovej, Wojtecha Toroka, Stefana Trstenskiego, Imricha Tomki, Jana Imricha, Jana Kredatusa, Jozefa Ilkovica, Stefana Antala, Stefana Dulaka, Stefana Fedorka, Vaclava Hasenohrla;
- Archiwum prywatne Wojciecha Frazika – zdjęcie z domu Heleny Vargovej, na którym znajdują się poza nią Oton i Berta Ludvigowie (1 skan);
- Archiwum prywatne Marka Odescalchi – zdjęcia Klary Andrassy Odescalchi (3 skany) oraz zdjęcia kontekstowe (2 skany);
- Archiwum prywatne Rudolfa Haunschmieda – 12 skanów, zdjęcia Rudolfa Haunschmieda ;
- Archiwum Państwowe w Poznaniu – 142 skany (akta dot. działalności Komitetu Ratunkowego Dzieci Dalekiego Wschodu w Japonii),
- Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu – 152 skany (zdjęcia archiwalne polskich jeńców wojennych Norwegii, relacje i wspomnienia Polskich Jeńców z terenów Norwegii),

- Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie – 226 skanów (wspomnienia Józefa Targowskiego, pośła RP na Dalekim Wschodzie i w Tokio w latach 20.),
- Fundacja Fukudenkai, Kraków-Tokio – 16 skanów (dokumenty biograficzne dot. Fumi Matsuzawy),
- Archiwum Narodowe Japonii – 11 skanów (akta dot. Tadanoriego Ishiguro),
- Archiwum Państwowe Obwodu Wołyńskiego w Łucku (Ukraina) – 56 skanów (księgi metrykalne kandydatów z Aleksandrówki),
- Ukraińsko-Kanadyjskie Centrum Badań i Dokumentacji (The Ukrainian Canadian Research and Documentation Centre/UCRDC) w Toronto (Kanada) – 4 skany (pozyskanie skanu dokumentów związanych ogólnie z przyznawaniem odznaczeń przez ukraiński rząd na uchodźstwie),
- Archiwum Józefa Zawady w Lower Hutt (Nowy Zelandia) – 1750 skanów (dot. obozu dzieci polskich w Pahiatua oraz Polish Army League),
- Szwedzkie Archiwum Narodowe w Sztokholmie – 6941 skanów dot. raportów szwedzkiej policji, zawierających informacje o nielegalnych ucieczkach m.in. Polaków z Norwegii do Szwecji z lat 1941–1945,
- Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie – 309 skanów dotyczących odznaczeń nadanych przez rząd na uchodźstwie oraz dokumenty Konsulatu Generalnego RP w Chicago,
- Archiwum prywatne Kingi Hałacińskiej – 28 skanów (wspomnienia, zdjęcia i dokumenty dot. pomocy udzielonej Bogusławowi Hałacińskiemu przez Marię Trojan),
- Archiwum prywatne Stefana Ługowskiego – 83 skany (wspomnienia jednego z Dzieci Syberyjskich),
- Pozyskanie zdjęć do wystawy związanej z odznaczeniem Virtus et Fraternitas (268 zdjęć)
- Żydowski Instytut Historyczny – 53 skany (akta dot. H. i A. Chorążyczewskich);
- Archiwum prywatne Ryszarda Chorążyczewskiego – 18 kopii;
- Archiwum prywatne Agnieszki Bocheńskiej – 98 skanów, dokumenty dot. Henryka i Władysława Kowalczyków.

5) Współpraca z instytucjami zagranicznymi:

- Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie
- Fundacja Fukudenkai (Kraków – Tokio),
- Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie
- Ukrainian Canadian Research & Documentation Centre w Toronto,
- Niemieckie Archiwum Federalne (Bundesarchiv),
- Archiwum Narodowe Norwegii – Archiwum Zdrady Państwa,
- Dom Gestapo i Obóz Jeniecki w Espeland (Norwegia),
- Obóz więzienny w Grini (Norwegia),
- Rumuńskie Archiwum Narodowe w Bukareszcie,

- Archiwum Narodowe Japonii
- Archiwum Ministerstwa Obrony Republiki Słowackiej w Bratysławie (Słowacja)
- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Bratysławie (Słowacja)
- Muzeum Ruchu Oporu w Oslo (Norwegia) ,
- Szwajcarskie Archiwum Federalne w Bernie (Szwajcaria),
- Szwedzkie Archiwum Narodowe w Sztokholmie (Szwecja),
- Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w Kijowie,
- Muzeum Narodowe Historii Ukrainy w Czasie II Wojny Światowej w Kijowie,
- Archiwum Państwowe Obwodu Wołyńskiego w Łucku (Ukraina),
- Archiwum Państwowe Obwodu Żytomierskiego w Żytomierzu (Ukraina)
- Stand2Limited, Havelock North (Nowa Zelandia)
- Instytutu Pamięci Narodu Republiki Słowackiej (Słowacja)
- Instytut Polski w Tokio (Japonia)

6) Promocja projektu Virtus et Fratrenitas

W 2023 r. uruchomiono na stronie internetowej Instytutu Pileckiego formularz w wersji polskiej i angielskiej, za pomocą którego można zgłaszać kandydatów do odznaczenia Medalem Virtus et Fraternitas. Otrzymano przeszło 15 rekomendacji do odznaczenia od osób indywidualnych. Są to w większości rekomendacje polskich kandydatów.

Kontynuowano działania promujące formularz umożliwiające zgłaszanie nowych kandydatów do odznaczenia Medalem Virtus et Fraternitas głównie w oparciu o media społecznościowe. Regularnie przygotowywano treści do zamieszczenia w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram), dotyczące osób odznaczonych Medalem Virtus et Fraternitas w latach 2019–2022 w oparciu o posiadane zdjęcia, dokumenty, wspomnienia, notacje ze świadkami wydarzeń, materiały dot. Medalu i materiały prasowe dot. minionych gali. Współpracowano w tym zakresie z Centrum Informacyjnym oraz Zespołem ds. Projektów Filmowych i Zespołem ds. Tłumaczeń.

V.2.2. Działania zrealizowane w ramach projektu „Zawołani po Imieniu”

Program jest poświęcony przywracaniu pamięci o Polakach zamordowanych za pomoc ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej, a także wspieraniu i integrowaniu rodzin ofiar. Zwieńczeniem prowadzonych badań naukowo-archiwalnych jest uroczystość odsłonięcia pamiątkowej tablicy upamiętniającej zamordowanych Polaków, a także Żydów, którzy wraz z nimi zginęli. Uczestniczą w niej członkowie lokalnej społeczności, duchowni, samorządowcy oraz przedstawiciele rządu.

Za realizację programu od strony merytorycznej odpowiada Dział ds. „Zawołanych po imieniu”. Zespół ds. Odznaczeń realizuje niezbędne kwerendy archiwalne oraz pozyskuje wytypowane materiały dot. proponowanych upamiętnień. W tym celu pracownicy Zespołu współpracują m.in. z oddziałowymi Komisjami Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (pionem śledczym Instytutu Pamięci Narodowej) oraz archiwami wielu instytucji takich jak np.: Muzeum Stutthof w Sztutowie, czy Muzeum Treblinka.

W pierwszych trzech kwartałach 2023 r. pozyskano dokumenty dotyczące następujących osób upamiętnionych w tym czasie w ramach programu:

1. **Ignacy Ambroziak, Władysław Muchowski, Stanisława i Stefan Trzcīńscy, Złotopolice, 10 maja,**
2. **Mieczysław Źemojtel, Somianka, 21 czerwca,**
3. **Zofia i Aleksander Kurowie, Gamratka, 21 września.**
4. **Anieli Nizioł w Łancucie, 03 grudnia**

Zgodnie z wytycznymi przekazanymi przez Dział ds. „Zawołanych po imieniu”, Zespół ds. Odznaczeń pracuje aktualnie nad upamiętnieniami realizowanymi w następujących miejscowościach:

- **Jaworzno**
- **Nowy Sącz**
- **Warszawa**
- **Lutkówka**

oraz potencjalnymi upamiętnieniami w następujących miejscowościach:

- **Podskodzie**
- **Kielce.**

V.3. Zespół Archiwów Cyfrowych

V.3.1. Archiwum Instytutu Pileckiego

Rozwój projektu

Archiwum Instytutu Pileckiego jest stale rozbudowywane o nowe materiały oraz zyskuje coraz większą popularność wśród badaczy II wojny światowej i wszystkich zainteresowanych źródłami historycznymi dotyczącymi tej tematyki. Wśród nich jest wiele osób z zagranicy w tym z USA, Wielkiej Brytanii i Niemiec.

W roku 2023 uzupełniono Archiwum o kolejne materiały: dokumenty, zdjęcia, książki oraz notacje wykonane przez Zespół ds. Projektów Filmowych w ramach projektu Świadkowie Epoki. Opublikowano ponad 23 tys. dokumenty z zespołu B 162 z Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu dotyczące niemieckich zbrodniarzy. Udostępniono także dokumenty z Staatsarchiv Hamburg oraz Brandenburgische Landeshauptarchiv dotyczących niemieckich zbrodni w okupowanej Polsce. Do repozytorium trafiły także materiały pozyskane z polskich archiwów państwowych oraz z archiwum ONZ dotyczące organizacji UNRRA. Do repozytorium trafiły także pierwsze zdjęcia ze zbiorów Bundesarchiv.

Statystyki portalu

Na stronie opublikowano do końca 2023 roku:

37 520 dokumentów

1537 filmów z projektu "Świadkowie Epoki"

615 zdjęć

72 książki

W ostatnich 12 miesiącach dodano 24 051 dokumentów, 335 filmów, 155 zdjęć i 14 książek.

V.3.2. „Zapisy Terroru”

Ukraińskie świadectwa rosyjskich zbrodni

1 lutego 2023 r. na Zapisach Terroru opublikowana została specjalna kolekcja relacji zebranych przez działające przy Instytucie Pileckiego Centrum Lemkina, mówiących o rosyjskiej agresji na Ukrainę rozpoczętej w 2022 r. Portal jako miejsce publikacji świadectw Ukraińców, którzy doświadczyli cierpienia w wyniku wojny został wybrany nieprzypadkowo. Funkcjonująca od kilku lat baza świadectw to jeden z największych zbiorów świadectw ludności cywilnej okupowanej podczas II wojny światowej Europy. Materiały dokumentujące obecną wojnę na Ukrainie wskazują na uniwersalny charakter mechanizmów zbrodni popełnianych przez okupantów, kierujących się nienawiścią, brakiem poszanowania ludzkiego życia, agresją wobec cywili i poczuciem bezkarności. Pełne treści opublikowanych relacji są dostępne po uzyskaniu zgody od Dyrekcji Instytut. Metadane opisujące świadectwa są ogólnodostępne.

Proces modernizacji portalu

Ponieważ Centrum Lemkina zbiera świadectwa w różnych formach konieczne było dokonanie modernizacji technologicznej Zapisów Terroru. Istniejąca wcześniej możliwość publikowania pisemnych dokumentów oraz zdjęć została teraz uzupełniona o dodawanie notacji filmowych oraz nagrań audio.

Inną dokonaną w 2023 r. modernizacją była zmiana kolorystyki portalu. Podyktowane było to koniecznością spełniania standardów WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) dotyczących tworzenia dostępnych serwisów internetowych.

Rozbudowa bazy świadectw

Portal jest stale rozbudowywany o nowe materiały dokumentujące totalitarne zbrodnie popełnione na polskich obywatelach podczas II wojny światowej. Do systemu są dodawane zeznania składane przed Główną Komisją Badania Zbrodni Niemieckich, m.in. z terenów Mazowsza, Podlasia i Lubelszczyzny. Są to także zeznania z procesu sekretarza stanu w rządzie Generalnego Gubernatorstwa, Josefa Bühlera. Stale opracowywane są także nowe relacje, pochodzące z Archiwum IPN, które wkrótce zostaną wgrane do naszego repozytorium. Publikowane są również kolejne relacje z Archiwum Instytutu Hoovera dotyczące sowieckich zbrodni na Polakach podczas wojny.

Statystyki portalu

„Zapisy Terroru” to na do koniec 2023 roku 16 218 świadectw, z tego 728 z nich zostało zebranych przez Centrum Lemkina. 4679 relacji zostało przetłumaczonych na język angielski. W ostatnich 12 miesiącach opublikowaliśmy na stronie 2305 nowych relacji w języku polskim, 216 tłumaczeń na język angielski oraz 728 świadectw o rosyjskiej agresji na Ukrainę.

W kolekcji z relacjami zebranymi przez Centrum Lemkina są umieszczone obecnie także trzy nagrania filmowe, kolejne są w trakcie opracowywania.

Ponadto 1841 zeznania w języku polskim zostały jak dotąd opracowane i wprowadzone do systemu dLibra, gdzie czekają na publikację na „Zapisach Terroru”, w tym 167 dodano w roku 2023.

358 kolejnych zeznań w języku polskim są na ostatnim etapie opracowania i czekają na wprowadzenie do systemu dLibra i publikację w stosownym czasie.

„Zapisy Terroru” w 2023 roku odwiedziło w 45 955 użytkowników, w tym 45 833 nowych. Odbyli oni 97 328 sesji na stronie internetowej, dokonując 313 299 jej odsłon.

V.4. Zespół ds. projektów filmowych

Dział filmowy Instytutu Pileckiego prowadzi projekt repozytorium historii mówionej „Świadkowie Epoki” już piąty rok. W tym czasie udało nam się nagrać ponad 2300 notacji. W ciągu 2023 nagranych zostało 207.

V.4.1. Opracowywanie wywiadów (notacji)

Każda z notacji jest kolaudowana, czyli po obejrzeniu i przeanalizowaniu pod względem merytorycznym oraz technicznym, zatwierdzana lub odrzucana. Następnie materiał jest montowany w dwojaki sposób. Wersja długa obejmuje całą relację i jest przeznaczona do Archiwum Cyfrowego oraz do wysłania (wraz z podziękowaniem) osobom, z którymi został wywiad przeprowadzony.

Jednocześnie wszystkie materiały są opracowywane. Opracowanie polega na sporządzeniu notki biograficznej osoby nagrywanej, streszczenia całej relacji (wg timecodu oryginalnych plików lub zmontowanej relacji) oraz indeksów (rzeczowego, geograficznego i osobowego).

Od stycznia do końca 2023 zespół opracował 406 relacji. W zakres opracowania wchodzi m.in. biogram, streszczenie z licznikiem czasu oraz indeksy: rzeczowy, geograficzny i osobowy. Obecnie w Archiwum jest 1545 w pełni opracowanych technicznie i merytorycznie wywiadów. Do Świadców zostało wysłanych 350 podziękowań wraz z kopiami zmontowanych nagrań.

V.4.2. Kanał ŚWIADKOWIE EPOKI

Od początku roku na kanale YouTube "Świadkowie Epoki" opublikowano dziesięć premierowych materiałów filmowych z notacjami naszych świadków. (Każdy ma średnio ok. 14-15 min. wybranych i zmontowanych z 2-3-godzinnej relacji).

W minionym roku odnotowano 1,7 mln odsłon, co dało 189,6 tys. godzin obejrzanych treści. Przybyło też 3,5 tys. subskrybentów. W efekcie kanał pozyskał z tytułu udostępniania w tym roku filmów na YouTube kwotę 10.044,52 zł.

Oprócz rozpowszechniania treści historycznych i prezentowania działalności Instytutu kanał YT Świadkowie Epoki jest istotnym elementem pozyskiwania informacji i kontaktów do prowadzenia dalszych notacji.

V.4.3 Produkcje filmowe

W tym roku ukończony został film dokumentalny pt.: „**Nie wolno było płakać**” – film jest poświęcony tragicznym przeżyciom kobiet w obozach koncentracyjnych. Dokument jest koprodukcją Instytutu Pileckiego i FilMOTEKI Narodowej – Instytutu Audiowizualnego. Premiera odbyła się w kwietniu. Od tego czasu odbyło się kilkanaście pokazów w całej Polsce. Film był także promowany przez nasz zespół w mediach, m.in. w radio.

Ukończony pod koniec zeszłego roku dokument „**Łagier 0331**” – film opowiadający o żołnierzach wileńskiej AK, aresztowanych w latach 1944-45 przez NKWD i zesłanych do „oboza filtracyjnego” w Kutaisi, w Gruzji, który miał premierę na zeszłorocznym Festiwalu Niepokorni, Niezłomni, Wyklęci w Gdyni również jest prezentowany na pokazach publicznych w Polsce, (m.in. w Augustowie - cztery pokazy, w Giżycku – dwa, w Bartoszycach – dwa, Warszawie –

trzy oraz w Gołdapii, Węgorzewie, Wydminach i w Filadelfii w USA. Łącznie film zobaczyło przeszło 2000 widzów.

V.4.4. Inna działalność zespołu.

Centrum Lemkina

Dział filmowy jest zaangażowany w działalność Centrum Lemkina. W tym roku podobnie jak w poprzednim rejestrowano wojenne relacje obywateli ukraińskich. Współpracuje w rejestracji materiałów filmowych z imprez organizowanych przez Centrum.

Zawołani po imieniu

W ciągu bieżącego roku nagranych zostało 8 notacji dotyczących projektu "Zawołani po imieniu". Każda z notacji została opracowana i przekazana do działu naukowego Instytutu (OBNT). Rejestrowane i montowane przez nas materiały są wykorzystywane w upamiętnieniach organizowanych przez Instytut, a także podczas Zjazdów Rodzin oraz w promocji programu na mediach społecznościowych.

VIRTUS ET FREATERNITAS

Jak co roku, zespół nagrywał notacje dotyczących odznaczeń Virtus et Freaternitas oraz nagrywał krótkie materiały filmowe promujące program VeF na mediach społecznościowych.

DZIAŁ WYSTAW - WYSTAWA O GRUPIE ŁADOSIA

W dziale zmontowano 6 filmików promujących przyszłą wystawę poświęconą „Grupie Ładosia”.

OBNT

Od początku roku do końca września na potrzeby OBNT nagrano i zmontowano 15 seminariów naukowych, dwie debaty oraz konferencję naukową w Berlinie. Wszystkie materiały są opublikowane i dostępne na mediach społecznościowych.

VI. Placówki zagraniczne Instytutu Pileckiego

VI.1. Podsumowanie działań placówki w Berlinie

Działania berlińskiego oddziału Instytutu Pileckiego w 2023 roku obejmowały obszary: archiwa i nauka, debata publiczna, edukacja oraz działalność wystawiennicza. W sumie w tym czasie zorganizowaliśmy w Berlinie (a także m.in. w Bremie, Szlezwiku, Zwickau i Gdyni) **199 wydarzeń**. Były to konferencje, seminaria, wykłady, oprowadzania po wystawach, dyskusje. Część to wydarzenia kilkudniowe, np. sześciodniowe polsko-niemiecko-ukraińskie warsztaty „Nexus”, trzydniowa międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona zbrodniom rosyjskim w Ukrainie, czy trzydniowa konferencja „Convergencies and Divergencies. Modernism beyond East and West”. Znaczna część wydarzeń to część programu edukacyjnego: w mijającym roku było to 142 wydarzeń edukacyjnych dla w sumie 1760 uczniów i nauczycieli.

Pokazywano w tym czasie wystawy czasowe poświęcone: polskiej Solidarności (styczeń – marzec), Rzezi Woli 1944 (kwiecień- listopad) i Grupie Ładosia (od grudnia 2023). We wrześniu na 500m2 otworzyliśmy nową wystawę stałą poświęconą Witoldowi Pileckiemu. We wrześniu

2023 zorganizowaliśmy pokaz filmu i dyskusję o rodzinie Ulmów i Polakach ratujących Żydów. W ramach projektu Living Archive zbiór komiksów dokumentalnych opowiadających historię XX wieku wydany przez nas z niemieckim wydawnictwem Avant Verlag uzyskał entuzjastyczne recenzje. Udało nam się nawiązać wartościowe partnerstwa z: Bundesarchiv, Landesarchiv Schleswig-Holstein, Dom Publishers, Stiftung Genshagen, Zentrum Liberale Moderne, Konrad Adenauer Stiftung, Heinrich Boell Stiftung, Touro University Berlin, Vitsche, Triennale der Moderne, Ambasadą RP, Ambasadą USA, Ambasadą Litwy, Wydziałem Edukacji Senatu Berlina, Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej, CBH PAN oraz Żydowskim Instytutem Historycznym.

Bardzo aktywnie przekazywano historię Polski i regionu w mediach społecznościowych i za pomocą newslettera tworząc sieci osób zainteresowanych polską historią: na FB śledzi konto berlińskiego oddziału Instytutu ok 6500 osób; Twitter – ok 5300 followersów, Instagram – ok. 2000; newsletter – ok. 6000 subskrybentów – tym samym spośród polskich instytucji działających w krajach niemieckojęzycznych dysponujemy prawdopodobnie najlepszym dotarciem do międzynarodowej publiczności. Na wystawy i wydarzenia średnio przychodzi ok. 500 osób miesięcznie, co średniorocznie daje ok. 6000 odwiedzających.

VI.1.1. Archiwa

W ramach programu digitalizacji archiwaliów dot. historii Polski przeprowadzono przetarg na digitalizację akt z Bundesarchiv i odbiór wszystkich czterech partii o łącznej liczbie 500 tys. stron. Zakupiono i zdigitalizowano archiwalne publikacje Polskiego Rządu na Emigracji. Zdigitalizowano też akta z zasobów Landeshauptarchiv Potsdam oraz Landesarchiv Schleswig-Holstein w ilości 1800 stron i 33 tysiące stron.

W ramach cyklu seminaryjnego "Festung Archiv" wykład wygłosił m.in. dyrektor oddziału Bundesarchiv w Ludwigsburgu dr Peter Gohle, przedstawiciele Deutsches Tagebucharchiv, zaś Ruslan Pidstavka wygłosił wykład dot. historii Zbaraża w archiwum w Tarnopolu i we Lwowie. Zainaugurowany został cykl seminariów „Festung Archiv Ukraine”. Wykład "W środku rewolucyjnych zawirowań: tworzenie państwowości ukraińskiej 1917-1921 w archiwach państwowych obwodu kijowskiego" wygłosiły Sofia Kamenieva i Julia Bilodid z Archiwum Obwodowego w Kijowie. Rozmowę moderował prezydent Bundesarchiv, dr Michael Hollmann.

Instytut Pileckiego organizuje pomoc dla ukraińskich archiwów, co opisuje tekst współautorstwa N. Lateckiej do czasopisma fachowego "Archivar" (wspólnie z kierownikiem działu digitalizacji Bundesarchiv Jensem Niederhutem). Podpisane zostało porozumienie o współpracy z Landesarchiv NRW. Instytut kontynuował udział w akcji "Ukrainische Archive Retten" we współpracy z Ukrainische Gemeinschaft RAZAM. Zakupiono profesjonalny mikrofon dla Państwowego Archiwum Regionu Kirovohradzkiego oraz zapoczątkowano prace nad podcastem n.t. historii ukraińskiego teatru, we współpracy z Centrum Studiów Polskich i Ukraińskich Uniwersytetu Viadrina. Ponadto Natalia Latecka uczestniczy z ramienia Instytutu w spotkaniach Netzwerk Kulturgutschutz Ukraine w Auswärtiges Amt.

Zespół działu archiwalnego prowadził w porozumieniu z różnymi zespołami Instytutu liczne kwerendy dotyczące np: Alfreda Schwarzbauma, fabryki rodziny Mengele, albumu z getta warszawskiego ze zdjęciami Rudolfa Neumanna i Georga Klimanka, przydziału racji żywnościowych w GG; pracy przymusowej na terenie Suwalszczyzny (dla oddziału IP w Augustowie); rumuńskiego generała Vasil Cretoiu (dla działu odznaczeń IP w Warszawie); czy pracy przymusowej Ukraińek w tzw. Kulturbrauerei i w przedsiębiorstwie Telefunken; nt. pracowników Federalnej Agencji Wywiadowczej z nazistowską przeszłością; na temat Volksdeutsche Selbstschutz i Sonderdienst na terenie dystryktu lubelskiego; nt. powojennych losów polskich więźniarek KZ Ravensbrück; na temat likwidacji koncernu IG Farben; nt. Heinricha Kaula i jego służby w Warszawie w 1943 r.. Ponadto Instytut prowadzi kwerendę na temat kradzieży dóbr kultury w okupowanej Polsce przez tzw. Dienststelle Mühlmann, jednostkę odpowiedzialną za liczne kradzieże i przewłaszczenia dzieł sztuki na obszarze całej Europy w okresie II wojny światowej.

VI.1.2. Edukacja

W projektach Działu Edukacji Instytutu Pileckiego w Berlinie w 2023 roku wzięło udział 1.760 uczestników w 142 wydarzeniach: warsztatach, oprowadzaniach po wystawach, seminariach dla nauczycieli i edukatorów oraz spotkaniach ze studentami.

Oprowadzania klas szkolnych, studentów i dorosłych dotyczyły tematów wystaw: Solidarności, Rzezi warszawskiej Woli w 1944 roku, działalności Grupy Ładosia oraz życia Witolda Pileckiego. Warsztaty edukacyjne dotyczyły problematyki: getta warszawskiego, Polskiego Państwa Podziemnego, oporu w obozie koncentracyjnym Auschwitz, a także tematyki wspomnianych wyżej wystaw. Zajęcia edukacyjne dla młodzieży odbywały się również poza Berlinem: dla niemieckich uczniów w szkołach w Kilonii, Zwickau i we Frankfurcie nad Odrą oraz dla uczestników wymiany polsko-niemieckiej w Krakowie.

Na początku lipca w Instytucie odbył się tygodniowy program dla młodzieży polskiej i niemieckiej, zorganizowany we współpracy z Domem Kultury Dorożkarnia z Warszawy oraz DPFA-Regenbogen-Schulen z Zwickau. W warsztatach dotyczących losów Polski i Polaków podczas drugiej wojny światowej w sumie wzięło udział ponad 40 młodych ludzi z obu krajów. W soboty w Instytucie mają miejsce warsztaty w języku polskim dla dzieci z polskiej diaspory. W weekendy odbywają się regularnie oprowadzania otwarte po wystawach dla szerszej publiczności.

Seminaria ze studentami dotyczyły głównie pracy Instytutu Pileckiego w kontekście niemieckiej i polskiej kultury pamięci. W 2023 r. pięć młodych osób z Polski i Niemiec odbyło praktyki i staże w Dziale Edukacji.

Na szczególną uwagę zasługują seminaria dla nauczycieli i edukatorów, które odbyły się w Szlezewiku, Berlinie i Warszawie. W kwietniu i listopadzie w Berlinie odbyły się 5. oraz 6. Dni Edukacji (tzw. „Bildungstag”) Instytutu Pileckiego w Berlinie, w których wzięli udział nauczyciele i edukatorzy, a także pracownicy muzeów, miejsc pamięci i instytucji partnerskich. W Dniach Edukacji wzięli udział przedstawiciele władz regionalnych ds. edukacji, dzięki czemu

udało się wzmocnić relacje z Senatem Berlina oraz nawiązać kontakt z Ministerstwem ds. edukacji, młodzieży i sportu landu Brandenburgia.

W maju grupa niemieckich nauczycieli wraz z pracownikami Działu Edukacji wyjechała do Warszawy na tygodniowe seminarium dotyczące historii getta warszawskiego prowadzone we współpracy z Żydowskim Instytutem Historycznym. We wrześniu kolejne seminarium odbyło się w Berlinie. Również we wrześniu ukazała się publikacja edukacyjna „Archiwum ważniejsze niż życie” zawierająca zbiór dokumentów z Archiwum Ringelbluma w języku niemieckim przygotowana we współpracy z ŻIH. W prezentacji tej publikacji w listopadzie wzięło udział ok. 80 osób, w tym liczni przedstawiciele niemieckich miejsc pamięci i edukacji historycznej.

Ponadto Dział Edukacji zorganizował wystawę „Ausgetragenen” na temat Poczty harcerskiej w Powstaniu Warszawskim w Ratuszu w Bremie oraz konferencję we współpracy z ŻIH i Uniwersytetem Touro w Berlinie z okazji 80. rocznicy Powstania w getcie warszawskim. Została przygotowana nowa broszura z ofertą edukacyjną Instytutu, zawierająca opisy dziewięciu formatów zajęć edukacyjnych, w tym pięciu formatów wokół nowej wystawy stałej.

VI.1.3. Konferencje naukowe

Oprócz cykli seminaryjnych (np. Pariser Platz Seminar, czy Festung Archiv) i wykładowych oraz prezentacji książek (np. o Jahnie Sehnie) zorganizowano w pierwszym półroczu 2023 trzy większe konferencje, z czego jedną bardzo dużą międzynarodową naukową konferencję poświęconą zbrodniom rosyjskim na Ukrainie. Przez trzy dni 45 panelistów (40 osób na miejscu, 5 online), 142 słuchaczy w sumie, przez cały czas trwania konferencji pełna sala ok. 70-80 osób:

- Russia's War of Aggression Against Ukraine. Challenges of Prosecuting and Documenting War Crimes (1-3 February 2023), organizers: the Pilecki Institute in cooperation with Zentrum Liberale Moderne
- Doomed to resist? A conference marking the 80th anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising (17.04.2023), organized by the Pilecki-Institut Berlin, the Emanuel Ringelblum Jewish Historical Institute (Warsaw) and Touro University (Berlin)
- Imagining OpenMuzej Belarus: community, contemporary art, engagement. Conference (19-20.06.2023)
- "Deutsche und deutschstämmige Bürger der Zweiten Polnischen Republik im Zweiten Weltkrieg" (18-19.10.2023), organizatorzy: Instytut Pileckiego oraz Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie
- Convergences and Divergences. Modernism Beyond East & West, 16.-18.11.2023

VI.1.4. Program Exercising Modernity

Ćwiczenie Nowoczesności • Exercising modernity • Modernität üben to interdyscyplinarny program wymiany intelektualnej, artystycznej i naukowej. Początkowo skupiony na zjawiskach z obszaru historii i kultury Polski, Izraela i Niemiec, w kolejnych latach program rozwinął się w istotną platformę refleksji artystycznej i naukowej na temat wkładu Polski i Europy Środkowo-Wschodniej w historię nowoczesności. Ambicją programu jest opisanie w interdyscyplinarny

sposób dziedzictwa polskiej nowoczesności, w tym procesów modernizacyjnych oraz przeobrażeń na polu sztuki i architektury w kontekście procesów zachodzących również w innych częściach świata. Poprzez działania artystyczne i działalność naukową Exercising Modernity odnosi się do pytań o znaczenie przeobrażeń społeczno-kulturowych XX wieku dla pełniejszego rozumienia współczesności. Głównymi elementami projektu są Akademia oraz Program Stypendiów Kulturalnych, skierowanych do absolwentów Akademii. Istotnym uzupełnieniem jest program wydarzeń otwartych: wykłady, dyskusje oraz wystawy organizowane we współpracy z lokalnymi i zagranicznymi partnerami. W 2023 roku, z okazji pięciolecia programu Exercising Modernity organizowana jest także konferencja naukowa „Convergences and Divergences. Modernism Beyond East & West”.

Wystawa Soft Ground

Daty trwania wystawy: 25.10.2023–25.11.2023

Pięciolecie programu Exercising Modernity, projektu realizowanego w partnerstwie z Instytutem Adama Mickiewicza oraz partnerami zagranicznymi, stało się okazją do przyjrzenia się postawom twórczym, perspektywom, tematom, działaniom i wątkom, które określały program w poprzednich latach. By oddać interdyscyplinarny oraz międzynarodowy charakter Exercising Modernity, zrealizowane zostały działania, które z jednej strony miały stworzyć przestrzeń dla działań artystycznych (wystawa *Soft Ground*), zaś z drugiej strony poszerzyć zakres refleksji naukowej (konferencja *Convergences and Divergences*).

Wystawa stanowiła rezultat krytycznej i interdyscyplinarnej refleksji nad modernizmem, podejmowanej w ramach projektu Exercising Modernity w latach 2018–2022. Stała się współczesnym artystycznym komentarzem na temat zagadnień, problemów i wątków kluczowych dla dwudziestowiecznej nowoczesności. Zaprezentowane zostały prace z obszaru sztuk wizualnych i performatywnych, architektury, designu oraz art & research, wykorzystujące różnorodne media i strategie artystyczne. Zaproszeni artyści i artystki wykorzystując zróżnicowane narzędzia i metody twórcze do analizy miejsc, zjawisk, obiektów oraz biografii, tropili mniej znane, niedopowiedziane lub nieoczywiste zagadnienia związane z modernizmem i procesami modernizacyjnymi. Biorąc za punkt wyjścia pojedyncze historie (odnoszące się do konkretnych postaci albo obiektów), starali się rzucić nowe światło na modernizm – rozbić monolityczność i jednowymiarowość myślenia o modernizmie, wprowadzić nowe sposoby opowiadania jego historii i zwrócić uwagę na postaci i zagadnienia z marginesów głównego nurtu, pokazując tym samym złożoność istniejących narracji na temat nowoczesności, rozumianej jako mozaika doświadczeń, przestrzeni, czasów i historii. Wystawa była prezentowana w renomowanym **BHROX bauhaus reuse** – laboratorium działań architektonicznych i miejskich, w którym od 2018 roku realizowane są interdyscyplinarne projekty z obszaru edukacji, architektury i sztuki, zbudowanym z elementów fasady pochodzących z budynku Bauhausu Dessau – jednej z ikon międzywojennego modernizmu w Niemczech. W ramach wystawy odbyły się dwa oprowadzania kuratorskie oraz wydarzenie specjalne, w tym finisaż wystawy 25.11.2023 z udziałem Laure Catugier, Felipe Vaz, Auelie Pertusot, Michałem Kowalskim.

Artyści: Zofia Janina Borysiewicz (PL), Laure Catugier (FR/DE), Michał Kowalski (PL), Vinicius Libardoni (BRL/PL), Daphna Noy (IL), Aurélie Pertusot (FR/DE), Marcin Szczodry (PL/DE), Agata Woźniczka (PL), Yael Vishnizki-Levi (PL/IL/USA), **Kuratorki:** dr Aleksandra Janus, dr Małgorzata Jędrzejczyk

Partnerzy projektu: Instytut Adama Mickiewicza, BHROX bauhaus reuse, Zukunftsgeraeuschem ETOM, Triennale der Moderne

Liczba osób, która odwiedziła wystawę: 650

Międzynarodowa interdyscyplinarna konferencja ***Convergences and Divergences. Modernism Beyond East & West*** (16.-18.11.2023)

Międzynarodowa konferencja z udziałem referentów z różnych części Europy była poświęcona historii europejskiej architektury nowoczesnej przez pryzmat środkowo- i wschodnioeuropejskiego modernizmu. Punktem wyjścia był międzywojenny i powojenny modernizm architektoniczny, a konferencja dotyczyła problemu współczesnych narracji i przesunięć znaczeniowych w obszarze sposobu konceptualizacji i opisu Europy Środkowo-Wschodniej. Celem konferencji było krytyczne przyjrzenie się sposobom funkcjonowania koncepcji Wschodu i Zachodu w obszarze badań nad modernizmem, a także pobudzenie refleksji nad niespójnościami między geopolitycznymi i kulturowymi granicami Europy w XX i XXI wieku. Ambicją projektu było stworzenie pola do analizy doświadczenia XX-wiecznych procesów modernizacyjnych w państwach i społeczeństwach Europy Środkowo-Wschodniej. Celem konferencji było również przezwyciężenie dychotomicznych kategorii jak Wschód i Zachód. Tematem wystąpień były nie tylko projektowanie i planowanie urbanistyczne, ale także zagadnienia związane z transformacją społeczeństw, wymianą idei, budowaniem relacji między ludźmi, czy walką o lepszą przyszłość.

Instytucje partnerskie: zukunftsgeraeusche GbR (BHROX / zkg), buschfeld.com (bcom), Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Ambasada Litwy w Niemczech, DOCOMOMO International – informacja o konferencji za pomocą kanałów informacyjnych organizacji, ICOMOS, ETOM – European Triennale of Modernism.

Program stypendiów kulturalnych EM

Realizacja programu stypendialnego Ćwiczenie Nowoczesności 2023:

<http://exercisingmodernity.com/stipendia-2022-2023/>

- konsultacje organizacyjne i merytoryczne dla stypendystów programu Ćwiczenie

Nowoczesności na rok 2023: Barbara Nowacka (PL), Aurelie Pertusot (FR/DE), Małgorzata Burkot (PL), Laslo Strong (DE)

- przygotowania do publicznych prezentacji wyników stypendiów

Program wydarzeń otwartych

Wystawa o żydowskich architektach w międzywojennej Gdyni (27.06.2023-24.09.2023)

oprowadzanie kuratorskie po wystawie dla gości i uczestników międzynarodowej konferencji Modernizm w Europie, modernizm w Gdyni (21.09.2023) (wystawa realizowana we

współpracy z Gesellschaft zur Erforschung des Lebens und Wirkens deutschsprachiger jüdischer Architekten oraz z Wydziałem Dziedzictwa Urzędu Miasta Gdyni)

Wystawa Memento. Vinicius Libardoni (01.09.–24.09.2023, Traffic Design, Gdynia)

Wystawa realizowana w ramach Festiwalu Weekend Architektury we współpracy z Agencją Rozwoju Gdyni oraz Stowarzyszeniem Traffic Design. W ramach wystawy zorganizowane została rozmowa z artystą i prowadzenie kuratorskie.

Cykl wykładów i dyskusji Exercising [Eastern] Modernity, styczeń–październik 2023

- „Vilnius Wilno, Vilne 1918-1948: one city, many stories”, prof. dr hab. Giedre Jankeviciute [21.03.2023]
- dyskusja „Osteuropäische Moderne – Beiträge jüdischer Architekten und Architektinnen”, prof. Zuzana Güllendi-Cimprichová, dr Romuald Loegler, dr Günter Schlusche, dr Tomasz Kurianowicz [27.04.2023]
- „Where did Eastern Modernism start?”, Anna Karpenko [26.05.2023]
- dyskusja wokół książki “Kyiv – architectural guide”, prof. Philipp Meuser, dr Semen Shyrochyn [21.06.2023]
- „Contemporary Art and Contested Past. Reviving suppressed histories in the Baltic region”, dr Margaret Tali [05.10.2023]

Rozpoczęto prace koncepcyjnych wokół angielsko-/niemieckojęzycznej publikacji poświęconej II RP (biografia kulturowa II RP) we współpracy z DOM Publishers, planowana data publikacji: początek 2025

Program “The Nexus of Decision 2023: Germany, Poland, Ukraine”

Program “The Nexus of Decision 2023: Germany, Poland, Ukraine” odbył się 10-16 lutego 2023 we współpracy ze Stiftung Genshagen i ze wsparciem finansowym Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Jest to interdyscyplinarny program rezydencyjny oferujący serię wykładów, warsztatów i oprowadzania po mieście i muzeach prowadzonych przez najlepszych naukowców i praktyków z Ukrainy, Niemiec i Polski. Inwazja Rosji na Ukrainę oraz międzynarodowe i społeczne reakcje na nią zwróciły uwagę na różnice w rozumieniu podstawowych pojęć i wartości jak bezpieczeństwo, wolność i solidarność. Celem programu odbywającego się na Zamku Genshagen oraz w Instytucie Pileckiego było zbudowanie przestrzeni dialogu i współpracy między młodymi artystami i naukowcami z Niemiec, Ukrainy i Polski. Wzięło w nim udział trzydzieścioro uczestników z Ukrainy, Polski i Niemiec, którzy uczestniczyli w dyskusjach prowadzonych przez intelektualistów, naukowców i artystów z tych trzech krajów.

VI.1.5. Działalność wystawiennicza

Wystawy:

- W omawianym okresie trwały intensywne prace nad nową wystawą stałą o Witoldzie Pileckim „Witold Pilecki. Im Widerstand gegen Hitler und Stalin”, której uroczyste

otwarcie miało miejsce 26 września 2023. Wystawa została bardzo życzliwie zrecenzowana w artykule „Berliner Zeitung”. W wernisażu połączonym z czwartymi urodzinami Instytutu Pileckiego w Berlinie wzięło udział ponad 120 osób. W panelach dyskusyjnych wzięli udział: Krzysztof Kosior, Richard Herzinger, Hanna Radziejowska, Mateusz Fałkowski, Magdalena Gawin, Andrii Portnov, Piotr Długolecki i Jack Fairweather.

- Kontynuacja wystawy 01.01.2023 - 25.02.2023 **"Solidarität. Hilfe. Freiheit. 1980: Die polnische Gewerkschaft Solidarność veränderte die Welt. Wie geht Solidarität heute?"**
- **„Wola 1944: Auslöschung. Bilder aus dem Ermittlungsverfahren gegen Heinz Reinefarth“** – 17.08.2022 – 31.03.2023 wystawa realizowana we współpracy z Archiwum Landowym w Schleswiku - Landesarchiv Schleswig-Holstein
- **„Das Massaker von Wola in Warschau. 05.08.1944“** - w dniu 24.04.2023 odbył się wernisaż wystawy o Rzezi Woli, która prezentowana będzie w siedzibie Instytutu Pileckiego do końca listopada 2023. W ramach wydarzeń towarzyszących odbyły się dwa wykłady Prof. Dr. phil. Dr. theol. Rainer Hering: "Antisemitismus und Justiz in der frühen Bundesrepublik: Der „Fall Nieland“ oraz "Heinz Reinefarth im kollektiven Gedächtnis des Warschauer Stadtteils Wola." Hanny Radziejowskiej. Spotkanie z autorem książki „Der Vergessene Völkermord” Piotrem Gursztynem oraz pokaz specjalny Filmu „Blizna” opowiadający o doświadczeniu traumy, zrealizowany przez Wolskie Centrum Kultury.
Dodatkowo w ramach wystawy odbyły się liczne oprowadzania otwarte.
- Wystawa **„Ausgetragen. Die Pfadfinderpost im Warschauer Aufstand 1944“**, która była pokazywana 29.03.-21.08.2022 u nas w Instytucie, od 22 marca 2023 do 10 kwietnia 2023 prezentowana była w Ratuszu w Bremie.
- Wystawa **„Miejsce sieci modernizmu i rola architektów i architektek pochodzenia żydowskiego”** po pierwszym pokazie w Berlinie została otwarta 27.06.2023 w Gdyni.
- W dniach 7.09.2023 – 21.09.2023 pokazywaliśmy w Instytucie wystawę **"Ja się nie boję, niech oni się boją"** - poświęconą więzionemu białoruskiemu laureatowi Pokojowej Nagrody Nobla Alesiovi Bialackiemu. Wystawa pokazuje pracę i życie białoruskiego obrońcy praw człowieka skazanego przez reżim Łukaszenki na 10 lat więzienia. Wystawie towarzyszyło wydarzenie: prezentacja książki (Aleś Bialacki: podróż wpływu autorstwa Taciany Yadbiaj) oraz premierowy pokaz filmu ("Bialacki" reż. Butsko Yury).
- Od 4 grudnia 2023 pokazywana jest nowa wystawa czasowa **„Reisepasse des Lebens” / „Paszporty życia”** poświęconą Aleksandrowi Ładosiowi i akcji ratunkowej prowadzonej przy użyciu fałszywych paszportów w polskim poselstwie w Bernie w okresie II wojny światowej.

VI.1.6. Program ukraiński „Wola UA”

Po pełnoskalowej agresji Rosji na Ukrainę rozwinięty został w Instytucie Pileckiego w Berlinie program „Wola UA” (Wola oznacza w języku ukraińskim wolność). W pierwszym półroczu 2023 odbyły się następujące wydarzenia:

- 23 lutego **spektakl "23.02 - 20.23"** zgromadził 300 osób, aby okazać solidarność z Ukrainą. Wydarzenie miało na celu podkreślenie ciągłości trwającej walki o wolność. Ocaleni z terroru w 2022, 2014 i 1944 roku podzielili się swoimi świadectwami na scenie, podkreślając znaczenie sprawiedliwości i potrzebę wysłuchania głosów ocalałych. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Instytut Pileckiego we współpracy z Boell Stiftung i Liberale Moderne.
- 30 marca odbyła się **premiera filmu "The Sound of Light"** autorstwa Ukraine-Hilfe Berlin. W filmie dokumentalnym śledzimy podróż 250 generatorów wystanych przez Ukraine-Hilfe Berlin do szpitali i instytucji społecznych podczas rosyjskich ataków terrorystycznych. Film dokumentuje, jak generatory uratowały życie w szpitalach i zapewniły poczucie normalności dzieciom, które straciły domy. Wydarzenie premierowe obejmowało również dyskusję z reżyserem filmu i innymi ekspertami.
- 19 maja w pobliżu Bramy Brandenburskiej odbyła się instalacja performatywna zatytułowana **"Dzień Pamięci Ofiar Represji Komunistycznych"**. Instalacja miała na celu uczczenie pamięci ofiar reżimu komunistycznego i podniesienie świadomości na temat przemilczania ich historii. Odwiedzający mieli okazję zobaczyć symbole gloryfikujące Stalina w nieoczekiwanych miejscach w całym Berlinie.
- 27.05-28.05.2023 w Instytucie Pileckiego odbyły się dwudniowe **warsztaty na temat OSINT (Open-Source Intelligence) pod nazwą "OSINT ratuje Ukrainę"**. Warsztaty koncentrowały się na wykorzystaniu różnych narzędzi do gromadzenia i weryfikacji informacji z publicznie dostępnych źródeł. Wydarzenie było skierowane do dziennikarzy, badaczy, obrońców praw człowieka i organizacji międzynarodowych zaangażowanych w zrozumienie i informowanie o rosyjskiej agresji na Ukrainę.
- 6 czerwca odbył się **wykład "Unveiling the Dark Chapters: Sowieckie zbrodnie przeciwko Ukrainie" wygłosił prof. Yurii Shapoval**. Wykład dostarczył wglądu w sowieckie zbrodnie popełnione na Ukrainie w minionym stuleciu.
- Pokazy filmów i dyskusje poświęcone m.in. mieszkańcom zniszczonego przez Rosjan Mariupola

VI.1.7. Stypendia

Zostały ogłoszone trzy programy stypendialne w ramach „Programu stypendialnego na projekty naukowe, edukacyjne i kulturalne z zakresu badań nad XX wiekiem”, na które otrzymaliśmy 9 zgłoszeń, wśród których przyznanych zostały 4 stypendia. Został ogłoszony konkurs na stypendia w ramach projektu interdyscyplinarnego Exercising Modernity / Ćwiczenie Nowoczesności, na który zgłosiło się 13 osób. W tegorocznej edycji przyznane zostały 4 granty. Stypendia skierowane są do młodych artystów i naukowców, którzy uczestniczyli w głównym module projektu, jakim jest Akademia. Owocem programu

stypendialnego są różnorodne projekty artystyczne i przedsięwzięcia badawcze. Charakteryzują się one interdyscyplinarnym podejściem i sięganiem do różnorodnych dziedzin sztuki – od architektury po film. Podczas półrocznych stypendiów odbyły się liczne kwerendy oraz wizyty studyjne.

Dodatkowo ogłoszony został program stypendialny dla uczonych i artystów białoruskich zajmujących się historią Białorusi w XX i XXI wieku oraz historią białoruskiej kultury i sztuki w XX i XXI wieku. Przyznanych zostało sześć stypendiów. Wyniki stypendiów zostaną zaprezentowane w formie artykułów naukowych.

VI.1.8. Publikacje

W ramach projektów Instytutu Pileckiego w Berlinie prowadzonych w roku 2023 wyszły w mijającym roku następujące publikacje:

Monika Powalisz und Kai Pfeiffer (Hrsg.) "Gerne würdest du allen so viel sagen.

Unterbrochene Gespräche des 20. Jahrhunderts", Avant-Verlag und Pilecki-Institut Berlin, Berlin 2023 (320 Seiten)

Bartosz Borys und Alexander Kliymuk (Hrsg.) "Ein Archiv wichtiger als Leben. Das Geheimarchiv des Warschauer Ghettos", Jüdisches Historisches Institut und Pilecki-Institut Berlin, Berlin 2023 (128 Seiten)

VI.1.9. Living Archive

Zakończony został kilkuletni projekt "Living Archive", w ramach którego zebrano grupę niemieckich twórców komiksów, z którymi i z historykami pracowano nad wspólnym tomem. Zbiór komiksów dokumentalnych „„Gerne würdest du allen soviel sagen...” opowiadających historię XX wieku wydany przez Oddział wspólnie z niemieckim wydawnictwem Avant Verlag uzyskał pierwsze entuzjastyczne recenzje:

- [Program w telewizji Arte](#)
- [Audycja w radiu SWR](#)
- [Artykuł w Tagesspiegelu](#)
- [Artykuł w Leipziger Zeitung](#)

VI.1.10. Obecność w mediach i niemieckiej debacie publicznej

Ukazały się m.in. następujące artykuły w prasie niemieckiej:

Ukazały się m.in. następujące artykuły w prasie niemieckiej:

- [Artykuł w Berliner Zeitung](#) o wydarzeniu poświęconemu roli żydowskich architektów w kształtowaniu nowoczesności w Europie Środkowo-Wschodniej
- [Artykuł w Tagesspiegelu](#) o wystawie Instytutu Pileckiego poświęconej Rzezi Woli i
- Artykuł we Frankfurter Allgemeine Zeitung „Doppelbödig am Pariser Platz“ poświęcony rosnącej roli Instytutu:
<https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/polens-pilecki-institut-in-berlin-feiert-seinen-durchbruch-18623543.html>

- Artykuł w Berliner Zeitung o nowej stałej wystawie Instytutu Pileckiego w Berlinie pt. „Witold Pilecki. W opozycji przeciwko Hitlerowi i Stalinowi”: [Witold Pilecki ging freiwillig nach Auschwitz: Ausstellung über ein dramatisches Leben \(berliner-zeitung.de\)](http://www.berliner-zeitung.de/witold-pilecki-ging-freiwillig-nach-auschwitz-ausstellung-ueber-ein-dramatisches-leben)
- Artykuł autorstwa Patryka Szostaka w Berliner Zeitung o Jacku Kuroniu: [Europa braucht mehr Menschen wie Jacek Kuron aus Polen: Pazifistische Revolutionäre \(berliner-zeitung.de\)](http://www.berliner-zeitung.de/europa-braucht-mehr-menschen-wie-jacek-kuron-aus-polen-pazifistische-revolutionaere)
- [Program w telewizji Arte](#) na temat naszej książki komiksowej „Gerne würdest du allen soviel sagen...”
- [Audycja w radiu SWR](#) na temat naszej książki komiksowej „Gerne würdest du allen soviel sagen...”
- [Artykuł w Tagesspiegeln](#) na temat naszej książki komiksowej „Gerne würdest du allen soviel sagen...”
- [Artykuł w Leipziger Zeitung](#) na temat naszej książki komiksowej „Gerne würdest du allen soviel sagen...”
- [Program w telewizji SRF](#) na temat naszej wystawy o Grupie Ładosia

Facebook: ponad 6650 osób regularnie śledzi nasze posty, teksty, wydarzenia na FB.

Różnorodna tematyka postów promuje najróżniejsze aspekty polskiej historii. Powyższe dane wskazują, że jest to wynik porównywalny np. z danymi Topographie des Terrors, jednej z najważniejszych instytucji historycznych w Niemczech (ponad 6370 osób śledzących).

Twitter: 5320 followersów (Topographie des Terrors ma 3769 followersów)

Instagram: 2013 followersów (Topographie des Terrors ma 1807 followersów)

Działania Instytutu Pileckiego w Berlinie zostały zauważone w Niemczech (we wspomnianym artykule w FAZ autor pisze, że Instytut Pileckiego się „przebił”), a instytucja określana jest przez komentatorów jako żywa, pracowita i szybko oraz pomysłowo reagująca.

VI.2. Działalności oddziału zależnego w Stanach Zjednoczonych

VI.2.1. Rozwój i adaptacja struktur w USA

- Założenie konta bankowego w Webster Bank.
- Wyemitowanie udziałów spółki Pilecki Institute (USA), Inc.
- Przyjęcie uchwały przez członków zarządu spółki m.in. powołującej dr Wojciecha Kozłowskiego na CEO.
- Rejestr umów i faktur: Zrealizowano prace nad rejestrem umów i faktur dla podmiotu w USA, co pozwoliło na usprawnienie zarządzania dokumentacją.
- Założenie modułu SKB dla Pilecki Institute.
- Wdrożenie systemu księgowości w USA według zasad księgowości ISiM w Warszawie oraz systemu płacowego (payroll) w Pilecki Institute w USA. Prace te były kluczowe dla prawidłowego funkcjonowania naszych jednostek za granicą.
- Podjęto prace nad wdrażaniem zasad zlecania zadań przez ISiM w Warszawie własnym podmiotom zależnym, co zapewnia klarowność i efektywność procesów.

- Rozpoczęto proces zdobywania wiz pracowniczych, w celu usprawnienia zarządzania siedzibą w USA.
- Zatrudnienie osoby nadzorującej system księgowania wydatków w USA (na podstawie umowy zlecenia).
- Przeprowadzono rekrutację na stanowisko office specialist w USA i w konsekwencji zatrudnienie amerykańskiego pracownika wykonującego swoje obowiązki na miejscu.
- Realizowano prace nad dostosowaniem regulaminu organizacyjnego spółki (bylaws) do polskich przepisów z jednoczesnym uwzględnieniem wymogów prawa amerykańskiego
- Zatrudniono firmę do obsługi księgowo-kadrowej;
- Przeprowadzenie analizy formy prawnej spółki w celu rozpoznania, czy może przyjąć formę prawną „private foundation”, uzyskując tzw. 501c3 status, zwalniający spółkę z płacenia podatków

VI.2.2. Zarządzanie nieruchomościami

- Przeprowadzono kalkulację kosztów związanych z utrzymaniem nieruchomości w NY, co dało nam klarowny obraz finansów i pozwoli nam na lepsze planowanie budżetu.
- Przeprowadzono wizytę studyjną i wykonano wstępne rysunki architektoniczne zagospodarowania przestrzeni w siedzibie Pilecki USA
- Wykonano wizualizację zewnętrznego oznakowania siedziby Pilecki USA
- Rozpoczęto prace nad projektem architektonicznym przestrzeni nieruchomości 92 Greenwich.
- Pomyślnie zakończono wielomiesięczne negocjacje umowy najmu na nieruchomości 92 Greenwich w NYC; umowa została podpisana przez Pilecki Institute w listopadzie 2023 roku.
- Przeprowadzono rozmowy z czterema konkurencyjnymi firmami w sprawie wyboru project managera oraz wybrano firmę-wykonawcę.
- Przeprowadzono rozeznanie w sprawie polisy ubezpieczeniowej, która zapewni ochronę finansową w przypadku nieprzewidzianych zdarzeń, zabezpieczając działalność Instytutu w USA. Polisa została wykupiona.

VI.2.3. Inicjatywy i strategia

- Zostały nawiązane relacje z polskimi placówkami dyplomatycznymi w USA.
- Rozliczono program stypendialny Totalitarianism in East-Central Europe 1939–1989: History and Memory. Graduate Academy 2021-2022. Program był finansowany w ramach programu „Kultura inspirująca” MKiDN, a jego partnerami były Valdosta State University w Georgii (USA) i Ambasada RP w Waszyngtonie.
- Odbyła się wizyta studyjna w instytucjach kultury Nowego Jorku oraz Atlanty w celu zapoznania się z obowiązującymi praktykami muzealnymi w USA.

- Pomyślnie zakończono eksponowanie wystawy "Lemkin. Świadek wieku ludobójstwa" na Valdosta State University, a następnie zabezpieczono ją w magazynie w Nowym Jorku w celu późniejszej ekspozycji w siedzibie Pilecki Institute.
- Wykonano research w sprawie polityki historycznej oraz muzealnictwa w USA.
- Wykonano analizę amerykańskich podręczników do historii pod kątem obecności tam informacji o Polsce i Polakach.
- Wykonano research w sprawie działalności innych instytucji kultury w Nowym Jorku celem dopasowania oferty Pilecki Institute do lokalnych realiów.
- We współpracy z Działem Edukacji rozpoczęto przygotowania do konferencji online dla studentów amerykańskich zaplanowanej na luty/marzec 2024 r. Opracowany został program wydarzenia wraz z abstraktami poszczególnych zajęć. Wybrane seminaria zostały przygotowane pod względem merytorycznym.
- Odbył się szereg spotkań z amerykańskimi instytucjami kultury w celu pozyskania partnerów do przyszłych projektów wystawienniczych (m.in. National World War II Museum, Museum of Jewish Heritage, YIVO Institute).
- Rozpoczęcie prac nad strategią komunikacji spółki, w tym przygotowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych, wykonanie identyfikacji graficznej spółki, zaprojektowanie broszury informacyjnej, opracowanie materiałów na stronę internetową oraz zaprojektowanie brandingu budynku.
- Przygotowano strategiczny program działania spółki w USA
- Prace nad stroną www i utworzeniem social mediów.

VI.3. Organizacja oddziału/spółki zależnej Instytutu w Rapperswil w Szwajcarii.

VI.3.1. Organizacja i rozwój Pilecki-Institut (Schweiz) GmbH

- Wypracowano procedury przeprowadzenia procesu założenia oraz finansowania podmiotu zależnego polskiej instytucji państwowej w szwajcarskim systemie prawnym;
- Opracowano wewnętrzne regulaminy i procedury funkcjonowania Podmiotu Zależnego.
- Utworzono konta Spółki i obsługa bankowości elektronicznej.
- Nawiązano współpracę z lokalnymi specjalistami w zakresie doradztwa prawnego i podatkowego, kadr i płac oraz księgowości.
- Opracowano zasady współpracy w zakresie księgowości Spółki, systemu płatności faktur, utworzenie planu kont, sporządzenie księgowego bilansu Spółki.
- Budowa zespołu – otwarto ponad 6 nowych etatów (CEO, Zastępca CEO, Event i PR Manager, Office manager, pracownik administracyjno-finansowy, osoba sprzątająca). Zatrudnienie 3 osób na umowy zlecenia do projektowania i obsługi wystaw.
- Zawarte zostały niezbędne umów ubezpieczeń społecznych, rentowo-emerytalnych, chorobowych i wypadkowych. Opracowano zasad obsługi kadrowej.

VI.3.2. Działalność statutowa

- Zawarte zostało porozumienie z Towarzystwem Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswil i Polską Fundacją Kulturalną „Libertas” otwierającego formalną drogę do

realizacji wspólnych projektów oraz działań, które mają na celu przyczynić się do promocji i upowszechnienia wiedzy o polskiej historii i kulturze na terenie Szwajcarii (w tym: przedsięwzięć wystawienniczych, konferencji naukowych, wykłady, warsztatów edukacyjnych);

- Zorganizowano kilka spotkań planistycznych dotyczących aktualnej współpracy Pilecki-Institut (Schweiz) GmbH z Towarzystwem Przyjaciół Muzeum Polskiego w Rapperswil i Polską Fundacją Kulturalną „Libertas” oraz organizacji w „Schwanen” nowej instytucji muzealnej.
- Wsparcie organizacji w „Schwanen” generalnego zebrania Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Polskiego 9 września 2023 r.;
- Zorganizacja w „Schwanen” oficjalnych uroczystości 105. rocznicy odzyskania niepodległości, 11 listopada 2023 – instalacja wystawiennicza oraz podświetlenie fasady;
- Prezentacja w budynku „Schwanen” wystawy "Magna Res Libertas" zorganizowanej wraz z Muzeum Polskim w Rapperswil, opowiadającej o polskiej drodze do niepodległości od zaborów do ukształtowania się państwa polskiego po 1918 r. – ok. 2600 odwiedzających;
- Prezentacja w budynku „Schwanen” wystawy „Paszporty życia” opowiadającej o działalności „Grupy Ładosia”, w kontekście reakcji państwa podziemnego i polskiego rządu na emigracji na Zagładę Żydów – ok. 1800 odwiedzających;
- Prezentacja w budynku „Schwanen” wystawy "Kopernik. Człowiek, który poruszył Ziemię" umożliwiającej bliższe poznanie postaci wybitnego polskiego astronoma - Mikołaja Kopernika i zobaczenie oryginalnego druku jego najśłynniejszego dzieła „O obrotach sfer niebieskich", znajdującego się wśród zbiorów Muzeum Polskiego w Rapperswil – ok. 2500 odwiedzających;
- Współorganizacja wydarzenia „Z Polonią i dla Polonii w Schwanen” we współpracy z Ambasadą RP w Szwajcarii w ramach obchodów Dnia Polonii i Polaków za Granicą.
- Przyjęcie następujących delegacji państwowych w celu z omówienia przyszłej działalności Instytutu Pileckiego i powstającego Instytutu-Muzeum Polskiego w budynku „Schwanen”:
 - a. Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych,
 - b. Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezydenta RP,
 - c. Dyrektora Departamentu Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Miejsc Pamięci Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
 - d. Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą,
 - e. Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.
- Budowanie relacji z lokalnymi środowiskami: samorządowymi, polonijnymi oraz mieszkańcami, tym samym dbanie o wizerunek i dobre imię Polski, w tym m. in.:

- a. Organizacja 17 września 2023 r. wydarzenia „Polnischer Brunch” w ramach promocji marki Pilecki-Institut (Schweiz) GmbH oraz wystawy „Kopernik, Człowiek który poruszył Ziemię...”
- b. Udział przedstawicieli Spółki w 3. Polskim Forum Ekonomiczno-Technologicznym, które odbyło się w dniach 18-19 września 2023 r. w Bernie. – nawiązanie kontaktu z Polską Agencją Inwestycji i Handlu S.A., Polską Organizacją Turystyczną oraz przedstawicielami samorządów.
- c. Zorganizowanie lekcji o Mikołaju Koperniku dla Polskiej Szkoły im. Ignacego Paderewskiego. Były to dwie grupy wiekowe: klasy 1-4 oraz klasy 5-8.

VI.3.3. Administracja obiektu

- Opracowanie wewnętrznych regulaminów i procedur funkcjonowania Podmiotu Zależnego – uzgodnienia z Instytutem Pileckiego rozwiązań księgowo-finansowych oraz formalnych gwarantujących transparentność w dwóch systemach prawnych: polskim i szwajcarskim:
 - a. Opracowano projekt regulaminu organizacyjnego;
- Zawarto umowy na obsługę
- Zawarcie umowy dzierżawy budynku „Schwanen” między Instytutem Pileckiego a podmiotem zależnym Pilecki-Institut (Schweiz) GmbH – umowa podpisana **7 czerwca 2023.**
- Sprawdzenie stanu technicznego budynku, wykonanie przeglądów i niezbędnych napraw instalacji: elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej, grzewczej, kominowej i teleinformatycznej budynku;
- Sporządzenie planu niezbędnych napraw i remontów w budynku „Schwanen” oraz ich bieżąca realizacja.
- Przeprowadzenie spisu, wyceny i ubezpieczenia mienia ruchomego znajdującego się w nieruchomości „Schwanen”;
- Zawarcie ramowych umów współpracy z dostawcami mediów, usług technicznych i teleinformatycznych oraz kompleksowej obsługi technicznej budynku, a także bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ubezpieczeń mienia oraz działalności.

VI.3.4. Adaptacja obiektu i działalność inwestycyjna

- Wykonano inwentaryzację budynku z wykorzystaniem technologii skanowania 3D wraz z odtworzeniem modelu 3D budynku do celów inwestycyjnych i marketingowych;
- Opracowanie architektonicznej koncepcji projektowej w zakresie zmiany funkcjonalnej budynku „Schwanen” - adaptacji na potrzeby Pilecki-Institut (Schweiz) GmbH, powstającego Instytutu-Muzeum Polskiego w Rapperswil oraz hotelu i restauracji – zrealizowano.
- Przeprowadzenie procedury wyłonienia tymczasowego operatora na części „Schwanen” na sezon 2023 – zawarto umowę na podnajęcie części barowej budynku

„Schwanen” (termin obowiązywania umowy przedłużony do końca I kwartału 2024). Prowadzona jest działalność gastronomiczna.

- Rozpoczęcie wynajmu komercyjnego sali balowo-konferencyjnej.
- Przeprowadzenie, we współpracy z niezależnym konsultantem z branży, rozeznania rynku podmiotów świadczących usługi gastronomiczne (ogłoszenie i rozmowy) – kwalifikacja 4 najlepszych ofert do etapu negocjacji.
- Przeprowadzenie analizy SWOT możliwości prowadzenia hotelu we własnym zakresie oraz – w konsekwencji – rozeznania rynku podmiotów świadczących usługi instalacji i obsługi systemu hotelowego.
- Obsługa administracyjno-księgowa umów najmu powierzchni parkingowej – 15 umów najmu miejsc parkingowych przynależnych do kompleksu „Schwanen”.

VII. Wystawy realizowane przez Instytut.

VII.1. Wystawa *Passports for Life* w Aberdeen, Szkocja, Wielka Brytania

- W dniach 6-30 stycznia 2023 r. w Aberdeen Central Library miała miejsce prezentacja wystawy *Passports for Life*, poświęconej Grupie Ładosia.
Ekspozycja w centralnej bibliotece publicznej miasta Aberdeen – trzeciego co do liczby ludności miasta Szkocji – odbyła się we współpracy z polonijną organizacją Polish Association Aberdeen oraz towarzyszyła obchodom Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu organizowanym przez Radę Miasta Aberdeen.
- 9 stycznia o godz. 18:00 w Aberdeen Central Library o Grupie Ładosia rozmawiali Monika Maniewska (Dział Archiwum Instytutu Pileckiego, współautorka *Listy Ładosia*) oraz Roger Moorhouse. Na debacie gościli m.in. Konsul Generalny RP w Edynburgu dr Łukasz Lutostański, burmistrz Aberdeen dr David Cameron oraz prof. Roger Frost z University of Aberdeen, historyk Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

VII.2. Wystawa *Zawołani po imieniu* w domu Bez Kantów

Odnowiona wystawa „Zawołani po imieniu” została otwarta 24 marca 2023 roku w Narodowym Dniu Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Ze względu na realizację działalności statutowej Instytutu w obszarze edukacji konieczna była aktualizacja merytoryczna oraz scenograficzna wystawy „Zawołani po Imieniu”. Modernizacja objęła wszystkie pomieszczenia wystawowo-edukacyjne w lokalu mieszczącego się w Domu Bez Kantów. W pierwszej części wystawy, widocznej przez witrynę z Krakowskiego Przedmieścia, uatrakcyjniono wizualnie i przygotowano przystępniejsze dla zwiedzających treści poświęcone najważniejszemu aspektowi historii Polaków zamordowanych przez Niemców za pomoc Żydom oraz idei programu „Zawołani po imieniu”.

Przy wejściu zamontowano dotykowy ekran multimedialny, w którym prezentujemy wszystkie historie „Zawołanych po imieniu”, także te, które ze względów na ograniczoną przestrzeń wystawy nie mogły zostać zaprezentowane w odpowiedniej formie. Oprócz tego aplikacja dostępna w pierwszym ekranie umożliwia dodawanie kolejnych upamiętnień w ramach

programu „Zawołani po imieniu”, pozwalając wystawie dotrzymać kroku procesowi upamiętnień.

W kolejnej części opowiadającej o terrorze okupacyjnym oraz karaniu przez Niemców za pomoc Żydom dodano szersze objaśnienia do wyboru afiszy z informacjami o karaniu śmiercią za pomoc Żydom. Ponadto dodano ekran multimedialny, w którym ukazano statystyki dotyczące realiów życia w okupowanej Polsce (normy żywnościowe dla Niemców, Polaków i Żydów) oraz polskich i żydowskich strat ludnościowych.

Dodano siedem kolejnych lightboxów z historiami konkretnych rodzin Polaków, którzy zginęli za pomoc Żydom. Stanowią one uzupełnienie 16 lightboxów z historiami „Zawołanych po imieniu”, umieszczonych w 2021 roku w drugiej sali wystawy, tzw. Sali Rodzin.

Ostatnim elementem interaktywnym jest ekran „Zawołaj po Imieniu”, przy którym można nagrać imiona i nazwiska wszystkich upamiętnionych, następnie ich odsłuchać i tym samym stworzyć społeczność wokół programu.

Przearanżowano również ostatnią salę wystawy poświęconą powojennemu doświadczeniu ocalałych potomków i krewnych „Zawołanych po imieniu”. Umieszczone w ramach zdjęcia z codziennego życia rodzin „Zawołanych” po 1945 roku, cytaty z wypowiedzi potomków „Zawołanych” oraz prezentowane w telewizorze notacje z rodzinami „Zawołanych” pozwalają lepiej zrozumieć traumę osób, które straciły swoich bliskich w czasie wojny tylko z powodu pomocy drugiemu człowiekowi.

W wernisażu odnowionej wystawy udział wzięli m.in. wicepremier, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotr Gliński, dyrektor Żydowskiego Instytutu Historycznego Monika Krawczyk, Naczelny Rabin Polski Michael Schudrich oraz potomkowie „Zawołanych po imieniu” Katarzyny i Sebastiana Kazaków. Podczas wernisażu Krystyna Rudnicka, wnuczka małżeństwa Kazaków, przekazała medal „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata” nadany im pośmiertnie przez Instytut Yad Vashem. Medal trafił do gabloty na wystawie.

W ciągu 2023 roku wystawę odwiedziło niemal 10 tys. osób, z czego ok. 20 % to obcokrajowcy.

VII.3. Wystawa o Witoldzie Pileckim na Światowe Dni Młodzieży

W ramach współpracy z Biurem Konferencji Episkopatu Polski, Instytut Pileckiego został partnerem przy Światowych Dniach Młodzieży, które odbyły się w dniach 2-6 sierpnia 2023 r. w stolicy Portugalii, Lizbonie.

Dzięki temu Instytut mógł pokazać w polskiej strefie pielgrzymom z całego świata mobilną wystawę o Witoldzie Pileckim, którą przygotował Dział Wystaw.

VII.4. Wystawa „Zawołani po imieniu” (wersja mobilna) przed Muzeum Polaków ratujących Żydów w Markowej

W ramach prezencji wystawy „Zawołani po imieniu” przed MPRŻ w związku z odsłonięciem tablicy upamiętniającej rodzinę Ulmów i ratowanych Żydów, Zjazdem Rodzin „ZPI” oraz beatyfikacją rodziny Ulmów, wystawę poszerzono o sekcję poświęconą zbrodni w Markowej. Przedstawiono tam sylwetki Wiktorii i Józefa, przebieg wydarzeń w dniu 24 marca 1944 r., reprodukcje dokumentów z pozyskanego przez Instytut Pileckiego w 2021 r. tzw. archiwum Diekena (dokumentów osobistych i urzędowych Eilerta Diekena, dowódcy ekspedycji karnej do Markowej), fiasko sprawiedliwości wobec sprawców zbrodni oraz pamięć o Ulmach.

VII.5. Wystawa „Wola 1944. Wymazywanie. Ludobójstwo i sprawa Reinefartha” w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

W dniach 3 sierpnia – 15 września 2023 r. w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku odbyła się prezentacja wystawy poświęconej rzezi Woli z sierpnia 1944 r. oraz nierozliczeniu Heinza Reinefartha – dowódcy niemieckich oddziałów dokonujących masakry mieszkańców warszawskiej Woli w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego.

Wystawa zdobyła 3. miejsce w XVII Edycji Konkursu „Mazowieckie Zdarzenia Muzealne – Wierzba”. Wręczenie nagród odbyło się 14 września 2023 r. w Płocku z udziałem najwyższych władz samorządowych województwa mazowieckiego.

VII.6. Wystawa „Decyzja: ratować ludzi” – dom Bez Kantów

13 października otwarto wystawę „Decyzja: ratować ludzi”, poświęconą polskim i zagranicznym dyplomatom ratującym Żydów w czasie II wojny światowej. Są na niej opowiedziane historie pomocy Grupy Ładosia, Feliksa Chiczewskiego, Tadeusza Romera, Henryka Sławika i Wojciecha Rychlewicza. W tle ich działalności pojawiają się również zagraniczni dyplomaci niosący pomoc Żydom – Chiune Sugihara, Jan Zwartendijk, Raoul Wallenberg oraz Carl Lutz.

Scenariusz wystawy w zakresie poświęconym Tadeuszowi Romerowi konsultowała japonistka, dr Olga Barbasiewicz. Dzięki niej udało się dotrzeć do potomków Żydów ratowanych przez Romera i pozyskać zgody na wykorzystanie zdjęć i innych materiałów osobistych na użytek wystawy. Pozyskano w depozyt również prywatną spuściznę Wojciecha Rychlewicza od jego wnuczki, p. Anny Whitty. Dokumenty i artefakty są przedstawione na wystawie.

Nawiązano kontakt z potomkami osób ratowanych przez Aleksandra Ładosia, którzy również przekazali zdjęcia ze swoich prywatnych archiwów.

Na wystawie zostały również pokazane materiały pozyskane dzięki uprzejmości instytucji pamięci w Japonii i na Litwie (Muzeum „Port of Humanity” w Tsurudze oraz Muzeum Dom Sugihary w Kownie).

„Decyzja: ratować ludzi” zajmuje dwie kondygnacje Galerii „DeBeKa” przy Krakowskim Przedmieściu 11. Wystawa w nowatorski sposób, z użyciem wielkoformatowych zdjęć, przystępnych tekstów, artefaktów, multimediiów (filmy, nagrania potomków ratowanych Żydów i świadków akcji ratunkowej), wydrukowanych w technice 3D modeli budynków oraz metod sensorycznych (zapachy związane z miejscami ratowania) opowiada pomocy niesionej Żydom przez polskich i zagranicznych dyptomatów w Europie (Szwajcaria, Węgry, Turcja, Litwa) i Azji (Japonia, Chiny).

Wiele materiałów dot. pomocy Żydom, takich jak zdjęcia i kopie dokumentów przekazane przez Arlette Liwer-Stuip i Roberta Metha, zostało po raz pierwszy zaprezentowanych publicznie.

W otwarciu wystawy udział wzięli członkowie rodzin ratowanych Żydów (Arlette Liwer-Stuip – jej dziadków uratował Tadeusz Romer; Robert Meth – jego matkę i dziadka uratował Wojciech Rychlewicz; Leonie de Picciotto – jej rodzice zostali uratowani dzięki paszportom Grupy Ładosia), potomków dyptomatów udzielających ratunku (Anna Whitty – wnuczka Wojciecha Rychlewicza; Wanda Taylor i Miriam Taylor – wnuczki Tadeusza Romera), ambasadorów Węgier i Szwajcarii, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotra Glińskiego,

historyków, polityków i działaczy społecznych reprezentujących różne opcje polityczne i światopoglądowe.

VII.7. Wystawa o Grupie Ładosia w USA

Wyprodukowano mobilną wystawę "A Tool for Survival. The Story of the Ładoś Group" poświęconą Grupie Ładosia. Treściowo i merytorycznie jest ona dostosowana do wrażliwości widza amerykańskiego. Ze względu na swoje rozmiary (9 standów + roll up) może być prezentowana w różnych przestrzeniach. Wernisaż wystawy i równocześnie jej pierwsza prezentacja w USA mają się odbyć wiosną 2024 roku w rezydencji ambasadora RP w Waszyngtonie.

VII.8. Wystawa w budynku Sienna 82

Od 2022 r. był tworzony scenariusz części ekspozycyjnej w budynku przy Siennej 82, gdzie będzie mieściła się nowa siedziba Instytutu Pileckiego. Przez pierwsze pół roku trwało gromadzenie materiałów ikonograficznych i dopracowywanie projektu plastycznego planowanej ekspozycji. Rozpoczęły się również prace na przygotowaniu dokumentacji przetargowej na wyprodukowanie i zamontowanie zabudowy wystawienniczej, który ma zostać ogłoszony w listopadzie 2023 roku i zostanie rozstrzygnięty w pierwszym kwartale 2024 roku.

VIII. Edukacja

Dział Edukacji realizuje projekty adresowane przede wszystkim do uczniów szkół podstawowych i średnich, a także do nauczycieli zatrudnionych w tych szkołach i do edukatorów pracujących w miejscach pamięci i innych instytucjach zajmujących się popularyzowaniem wiedzy o historii XX wieku. Uczestnikami projektów są zarówno obywatele polscy, jak i zagraniczni.

Celem projektów jest upowszechnianie wiedzy o historii, w szczególności dziejów ustrojów totalitarnych. Cel ten Dział Edukacji realizuje poprzez prowadzenie lekcji, warsztatów i seminariów, w tym również zajęć w formie szkoły letniej i szkoły zimowej dla młodzieży, a także poprzez opracowywanie materiałów edukacyjnych. Jednocześnie, ważną osią działania Działu jest organizowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli i edukatorów w formie szkoleń i konferencji.

VIII.1. Działalność edukacyjna w Augustowie

W związku z otwarciem Instytutu Pileckiego w Augustowie, szczególne miejsce w ofercie edukacyjnej na rok 2023 zajmują działania związane z popularyzowaniem wiedzy o historii lokalnej regionu Augustowskiego.

VIII.1.1. Młodzieżowa Rada Instytutu Pileckiego w Augustowie

Zadaniem Rady jest wspieranie Instytutu w popularyzowaniu wśród uczniów wiedzy o historii regionu oraz współtworzenie oferty kulturalnej z uwzględnieniem głosu młodego pokolenia. Do Młodzieżowej Rady Dyrektor Instytutu nominował uczniów szkół ponadpodstawowych z

Augustowa i regionu, wyróżnionych w procedurze konkursowej. Pierwsze posiedzenie stacjonarne Rady odbyło się 25 kwietnia br. w siedzibie Instytutu w Augustowie. Wybrane zostały władze Rady (przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz) oraz ustalony został plan prac. Sformowane zostały grupy robocze (grupa gier miejskich, grupa filmowa, grupa debat oksfordzkich) oraz wybrani zostali koordynatorzy grup.

Młodzieżowi radni włączają się w aktualnie prowadzone projekty Instytutu, a także realizują autorskie przedsięwzięcia. Rada podejmuje uchwały podczas sesji, które odbywać się będą stacjonarnie lub online przynajmniej raz w miesiącu. Pracami kieruje przewodniczący, który wybierany jest przez Radę w głosowaniu. Opiekę nad działalnością Rady w okresie 1.01.2023-30.09.2023 sprawował Dział Edukacji.

VIII.1.2. Rajd edukacyjny do Warszawy i Ostrowi Mazowieckiej „Śladami Witolda Pileckiego”

W dniach 3-5 marca br. we współpracy z Młodzieżową Radą zorganizowany został wyjazd edukacyjny młodzieży ze szkół ponadpodstawowych w Augustowie do Warszawy. Celem wyjazdu było zapoznanie młodzieży z ważnymi miejscami pamięci związanymi z Witoldem Pileckim oraz zintegrowanie środowiska młodych ludzi z Augustowa wokół Instytutu. W programie wyjazdu była wizyta w Muzeum na Rakowieckiej, wizyta na Kwaterze Ł na Cmentarzu Powązkowskim, zwiedzanie Muzeum Domu Rodziny Pileckich w Ostrowi Mazowieckiej, a także inne aktywności edukacyjne, m.in.: zwiedzanie wystawy Zawołani po imieniu, warsztaty z debat oksfordzkich, gra miejska poświęcona historii Warszawy oraz wizyta w siedzibie Instytutu i spotkanie z Dyrekcją. W wyjeździe udział wzięło 30 uczniów z różnych szkół oraz jeden nauczyciel historii. Udział był otwarty i bezpłatny dla wszystkich zainteresowanych uczniów z Augustowa po wcześniejszej rejestracji, o przyjęciu decydowała kolejność zgłoszeń. Po wyjeździe do pracy niektórzy z uczestników zgłosili się do współpracy z Instytutem na zasadach wolontariatu.

VIII.1.3. Akademia Augustowska – program pilotażowy

Uczniowie szczególnie zainteresowani współpracą z Instytutem, w szczególności członkowie Młodzieżowej Rady mają możliwość rozwoju swoich talentów w ramach programu pod nazwą Akademia Augustowska. W ramach Akademii uczniowie mogą realizować autorskie projekty takie jak konkursy, gry miejskie, reportaże, wydarzenia kulturalne pod skrzydłami tutora z Instytutu. W ramach pierwszej pilotażowej edycji Akademii realizowane były następujące projekty:

VIII.1.4. Kajakarska gra terenowa „200 lat żyje nam!”

W dniu 3 czerwca br. zrealizowana została wyjątkowa gra terenowa: pomiędzy punktami zadaniowymi uczestnicy przemieszczali się kajakami w drużynach dwu- lub czteroosobowych. Zadania logiczne i plastyczne dotyczyły historii Augustowa związanej z funkcjonowaniem Kanału.

Gra realizowana była w ramach obchodów 200 rocznicy rozpoczęcia budowy Kanału Augustowskiego. Udział był otwarty i bezpłatny dla wszystkich zainteresowanych po wcześniejszej rejestracji. Nad bezpieczeństwem uczestników czuwali ratownicy wodni z OSP Augustów-Lipowiec.

VIII.1.5. Gra miejska „W poszukiwaniu prawdy” inspirowana historią Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945

10 lipca w ramach festiwalu Lipcowi zrealizowana została gra miejska „W poszukiwaniu prawdy”. Scenariusz gry inspirowany był historią Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 roku. Zadaniem uczestników było wcielenie się w członków Komitetu i odnalezienie w przestrzeni miejskiej odpowiedzi na pytania związane z historią okresu powojennego na Suwalszczyźnie. W okresie maj-czerwiec sformułowana została koncepcja gry, napisane zostały zadania dla uczestników oraz zaprojektowane zostały niezbędne materiały graficzne. Udział był otwarty i bezpłatny dla wszystkich zainteresowanych. W grze wzięło udział około 70 uczestników ze zróżnicowanych grup wiekowych: dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy.

VIII.1.6. Film-reportaż o Augustowie i jego mieszkańcach

W ramach Akademii Augustowskiej funkcjonuje także grupa reporterska, która pracuje obecnie nad krótkometrażowym reportażem filmowym poświęconym miastu Augustów, jego charakterowi, historii i mieszkańcom. W lipcu i sierpniu uczestnicy Akademii zbierali materiały i wykonali kwerendę źródłową na temat historii miasta, a także opracowali szkic scenariusza. W dniach 28-30 sierpnia odbyły się warsztaty z pracy z kamerą i mikrofonem. Następnie młodzież wykonała samodzielnie serię nagrań: własnych wypowiedzi oraz wywiadów z mieszkańcami. Na październik zaplanowane zostały dalsze nagrania oraz kolejne warsztaty – z montażu i edycji filmów.

VIII.1.7. Wolontariat

Rozpoczęliśmy pilotaż programu wolontariatu młodzieżowego. Kilkunastu wolontariuszy zaangażowanych było przy realizacji gry terenowej na kajakach. Rolą wolontariuszy było wsparcie w przygotowaniu materiałów do gry, obsługa punktów zadaniowych w dniu wydarzenia oraz przygotowanie i odegranie scen teatralnych na wybranych punktach. Po wydarzeniu odbył się obiad integracyjny wolontariuszy z zespołem Instytutu. Z wolontariuszami podpisane zostały umowy, wszyscy zostali również objęci ubezpieczeniem.

VIII.2. Ad Vocem – debaty oksfordzkie online

Ad Vocem to cykl debat oksfordzkich realizowany online. W debatach młodzież szkolna porusza zaproponowane przez Instytut tematy związane z historią XX wieku, szczególnie w kontekście problematyki dwóch totalitaryzmów. Duże zainteresowanie, jakim cieszy się program Ad Vocem pozwala regularnie podnosić poziom debat oraz zwiększać ich liczbę.

W okresie od marca do maja zrealizowana została VII edycja programu. Wzięty w niej udział 23 szkoły i 165 uczniów. W trakcie 12 dni sparingowych odbyło się 30 debat.

VIII.3. International Teachers And Educators Program 2023: *Forming the conscience of the world. History education on totalitarianism and genocide*

Program International Teachers And Educators Program adresowany jest do nauczycieli z zagranicy, nauczających takich przedmiotów jak historia, literatura czy wiedza o społeczeństwie, a także do edukatorów pracujących z młodzieżą w muzeach i miejscach

pamięci. Tematem Programu są najważniejsze wyzwania nauczania o historii XX wieku, a punktem wyjścia do refleksji – polskie doświadczenie starcia z dwoma totalitaryzmami. Tytuł tegorocznej edycji brzmiał „Forming the conscience of the world. History education on totalitarianism and genocide”. W ramach trzydniowej konferencji online (12-14 maja br.) odbyło się 15 godzin zajęć: warsztatów, seminariów i sesji dyskusyjnych. Podstawą zajęć były bazy źródłowe i zasoby multimedialne Instytutu Pileckiego, w tym: unikatowe materiały archiwalne, filmy dokumentalne i artykuły naukowe. Zaprezentowaliśmy także doświadczenia Instytutu Pileckiego w obszarze nauczania o totalitaryzmie: materiały edukacyjne oraz cykliczne programy dla młodzieży i nauczycieli, w tym ofertę anglojęzyczną. Uczestnicy otrzymali także dostęp do filmów dokumentalnych Instytutu: „Nazajutrz”, „A więc wojna!” oraz „Teneta”. Otrzymali także artykuły kontekstowe wprowadzające do historii Polski XX wieku autorstwa pracowników OBnT.

Udział w konferencji wzięło 18 uczestników z 11 krajów (Wielka Brytania, USA, Włochy, Grecja, Rumunia, Serbia, Litwa, Izrael, Wietnam, Indie, Ghana). Konferencja odbywała się w języku angielskim. Udział był bezpłatny i otwarty dla wszystkich zainteresowanych po wcześniejszej rejestracji.

W ramach współpracy pokonferencyjnej uczestnicy zostali zaproszeni do udziału w seminariach online odbywających się z częstotliwością raz w miesiącu. Pierwsze seminarium odbyło się w czerwcu, udział wzięło 15 uczestników programu.

W 2023 roku Program ITEP realizowany jest po raz czwarty.

W ramach współpracy pokonferencyjnej z uczestnikami poprzedniej edycji programu ITEP rozpoczęliśmy opracowywanie materiałów edukacyjnych w formacie e-learning. Materiały powstają w języku angielskim, dotyczą historii XX wieku i są w całości oparte na źródłach z zasobów Instytutu Pileckiego. Celem materiałów jest umieszczenie ich na platformie edukacyjną Historiana, należącą do Europejskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Historii EuroClio.

VIII.4. Online Teaching in V4

Dział Edukacji reprezentował Instytut Pileckiego w projekcie Europejskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Historii EuroClio pod nazwą Online Teaching in the Visegrad Region. Projekt polegał na stworzeniu w międzynarodowych zespołach materiałów do nauki on-line. Materiały dotyczą historii komunizmu w państwach Grupy Wyszehradzkiej. W projekcie Instytut pełnił funkcję partnera oraz koordynował jedną z grup roboczych. Projekt został zakończony w marcu br.

VIII.5. Spacery z przewodnikiem

Dział Edukacji kontynuował prowadzenie spacerów nawiązujących tematycznie do ważnych rocznic. 27 maja odbył się spacer, w trakcie którego przybliżyliśmy historię Witolda Pileckiego i jego związki z Warszawą. Wydarzenie było organizowane w związku z 75. rocznicą śmierci rotmistrza. Spacer poprowadziła Marzenna Szymańska, fotografka i autorka wystawy „Żyjemy. Rotmistrz Witold Pilecki w Warszawie”.

Wcześniej, w marcu zrealizowaliśmy spacer śladami przedwojennego warszawskiego modernizmu, który był elementem działań promocyjnych gry memory Architektura modernizmu II RP. Spacer poprowadziła Patrycja Jastrzębska ze Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Mazowieckiej Masław, realizującego popularny projekt „Tu było, tu stało”.

VIII.6. Gry edukacyjne

Dział Edukacji kontynuował promowanie gry decyzyjnej Dylematy Powojnia poświęconej historii Polski w okresie stalinowskim. W lutym odbyły się warsztaty online dla nauczycieli i edukatorów z prezentacją gry i nauką jej wykorzystywania do celów edukacyjnych. Gra była też nieodpłatnie przekazywana zainteresowanym szkołom i ośrodkom edukacyjnym. Egzemplarze gry trafiły m.in. do szkół, bibliotek i domów kultury w Bochni, Ostrówku k. Wielunia, Lubaczowie k. Tomaszowa Lubelskiego i w Augustowie.

Zainteresowanym szkołom przekazywana jest także – na ich wniosek – gra memory „Architektura modernizmu II RP”. Dotychczas gra trafiła nieodpłatnie do szkół w Olsztynie, Dąbrowie, Katowicach, Łodzi, Poznaniu oraz do OSP im. Witolda Pileckiego w Bieńkowicach k. Krakowa.

IX. Centrum Lemkina i inne działania na rzecz Ukrainy

W odpowiedzi na działania wojenne prowadzone przez Federację Rosyjską w związku z inwazją na Ukrainę Instytut Pileckiego powołał Centrum Dokumentowania Zbrodni Rosyjskich w Ukrainie im. Rafała Lemkina (Lemkin Center). Misją jednostki jest zbieranie indywidualnych, naocznych świadectw ludności cywilnej w formie ankiet sygnalizacyjnych przygotowanych na podstawie prawa międzynarodowego, aby poprzez stworzenie zanonimizowanego archiwum opracowanego przez naukowców, utrwalić relacje o zbrodniach popełnionych przez wojska rosyjskie na terytorium Ukrainy.

IX.1. Pozyskiwanie świadectw i inne działania

Świadectwa są zbierane w trzech formach - ankiet sygnalizacyjnych wypełnianych przez świadków w języku narodowym (dostępne są wersje: ukraińska, rosyjska, polska i angielska) relacji audio oraz filmowych relacji świadków agresji rosyjskiej w formie filmowych notacji. Relacje osób przebywających na Ukrainie w przeważającej ilości są rejestrowane w formie filmowej. Złożenie świadectwa jest dobrowolne. W trosce o bezpieczeństwo osób, które zgłaszają się do Centrum Lemkina, nie ujawniamy ich tożsamości, a kluczową i najważniejszą jest zabezpieczenie ankiet. Ankiety wypełniane są w obecności wolontariuszy lub współpracowników Instytutu, a następnie pakowane do zaklejanej koperty i w takiej formie dostarczane do Instytutu.

Ankiety, pliki audio i świadectwa filmowe są systematycznie katalogowane, tłumaczone i będą w późniejszym okresie opracowywane naukowo oraz udostępniane (po anonimizacji) w formie repozytorium.

Do grudnia 2023 pozyskane zostały 843 ankiety zawierające relacje naocznych świadków zbrodni, 180 plików audio-wideo pozyskanych za pomocą komunikatorów w Polsce lub za

granicą oraz ponad 600 świadectw filmowych i audio najczęściej nagrywanych na terytorium Ukrainy na terenach . Zebrane relacje dotyczą przede wszystkim wydarzeń w obwodach: charkowskim, donieckim, chersońskim, zaporoskim, mikołajowskim i kijowskim. Liczne świadectwa pochodzą z Mariupola, Charkowa, Chersonia a także Kijowa i okolic. Do zasobu Centrum Lemkina weszło również ok. 2.500 materiałów dodatkowych ilustrujących opisywane zbrodnie, wśród nich setki materiałów filmowych różnego rodzaju - materiałów medialnych, nagrań zniszczeń, amatorskich wideo dokumentacyjnych.

Ponadto Instytut dysponuje fotografiami dokumentującymi okoliczności lub miejsca dokonania zbrodni i przestępstw wykonanymi przez naszych współpracowników w Ukrainie oraz świadków jako uzupełnienie ankiet i rozmów.

W 2023 roku w ramach działań Centrum Lemkina wykonane zostały następujące zadania:

- Identyfikacja miejsc przebywania uchodźców na terenie Warszawy i województwa mazowieckiego i docieranie do nich w celu pozyskania świadectw,
- Poza samym tylko identyfikowaniem miejsc przebywania uchodźców na terenie województwa mazowieckiego, zespół zrealizował zbieranie świadectw w całej Polsce, gdzie po zidentyfikowaniu miejsc i umówieniu się, pozyskiwano świadectwa naocznych świadków przestępstw i zbrodni, zarówno pisemne w formie ankiet, jak również audio i filmowe w formie notacji.
- Działalność popularyzatorska, która skupia się na przekazywaniu wybranych materiałów mediom polskim i zagranicznym oraz dzieleniem się, w miarę możliwości, w formie wywiadów i relacji wnioskami i spostrzeżeniami ze zgromadzonego materiału.
- Rejestrowanie, transkrypcja, weryfikacja, anonimizacja, tłumaczenie na bieżąco pozyskanych ankiet z języka ukraińskiego i rosyjskiego na język polski i angielski, także tłumaczenie historii w nich zawartych (do wykorzystania przez Biuro Prasowe). Pracownicy opisująankiety poprzez dodanie do nich metadanych, elementów opisu i wpisywanie ich w tabelki niezbędne dla ich opublikowania w formie archiwum, katalogują i opisują materiały fotograficzne i filmowe przekazane przez świadków, także transkrybują filmy, a po anonimizacji – tłumaczą je na język angielski i polski, dodają opisy i metadane do filmów, a także katalogują materiały pochodzące z Ukrainy.
- Identyfikacja osób, przebywających na terenie Polski, Ukrainy i innych krajów europejskich, naocznych świadków zbrodni, aby w różnych formach – poprzez nagranie audio, nagranie zdalne poprzez platformy internetowe oraz nagranie wideo, pozyskiwać ich świadectwa.
- Na podstawie posiadanych dokumentów wideo, przygotowanie, opracowanie, montaż autorskich filmów zawierających naoczne świadectwa osób przebywających na terytorium Ukrainy.

IX.2. Różne formy prezentacji zebranego w Centrum Lemkina materiału dokumentacyjnego.

- Na początku roku 2023 podczas konferencji w pt. *„Russia’s War of Aggression Against Ukraine. Challenges of Documenting and Prosecuting War Crimes”* w Berlinie (1 – 3 lutego 2023 r.) został zaprezentowany raport, stanowiący podsumowanie dotychczasowej pracy Centrum Lemkina. W raporcie tym, poza opisem metodologii naszej pracy, krótką

informacją na temat tego, z jakich powodów i w jakim celu Centrum zostało powołane, znalazły się przede wszystkim informacje na temat liczby zebranych świadectw, liczebności poszczególnych zbrodni i przejawów łamania praw człowieka, a także podsumowanie tego, które obwody i miasta na terytorium Ukrainy są najliczniej reprezentowane w złożonych świadectwach. Przywołano przykłady konkretnych zbrodni, prezentując także przykładowe historie złożone w formie relacji w Centrum Lemkina. Poczynione opracowania, tłumaczenia i podsumowania pozwoliły na zbudowanie określonego obrazu wojny, który wyłonił się z zebranych relacji oraz sformułowanie pewnych podsumowań i usystematyzowanie tematów wiodących, najliczniej reprezentowanych w złożonych świadectwach. Zaprezentowano także po raz pierwszy wystawę *„Shards Of Unjudged Crimes” – Ukrainian eyewitness testimonies of Russian crimes*.

- W dniu 26 lutego 2023 r. z okazji pierwszej rocznicy wybuchu pełnowymiarowej wojny na Ukrainie w multikinie „Kinoteka” odbyła się premiera filmu dokumentalnego „TENETA” pokazującego relacje świadków zbrodni rosyjskich w Ukrainie. Film autorstwa Aleksandry Kierety oparty jest na relacjach świadków zbrodni rosyjskich w Ukrainie, zgromadzonych przez Monikę Andruszewską dla Centrum Dokumentowania Zbrodni Rosyjskich w Ukrainie im. Rafała Lemkina. „TENETA” w języku ukraińskim oznacza siatkę do łapania zwierząt i ptaków, ale ma także znaczenie przenośne. Oznacza niedbałe przeplatanie się czegoś (np. gałęzi), ponadto coś, co pozbawia swobody działania i stawia w sytuacji bez wyjścia, a także szeroko pojętą pułapkę (np. okoliczności, kłamstw) czy zmuszanie kogoś do pewnych działań, podporządkowanie sprytem lub podstępem. Po filmie odbyła się debata pt.: „Granice odpowiedzialności. Wojna w XXI wieku” z udziałem ekspertów, podczas której poruszone zostaną kwestie szeroko rozumianej odpowiedzialności w kontekście toczącej się wojny w Ukrainie, specyfice wojny w czasach globalizacji i powszechnej dostępności mediów, a także o odpowiedzialności za przekazywane informacje przez dziennikarzy oraz mieszkańców Ukrainy.
- W dniu 10 maja 2023 r. Instytut Pileckiego – Centrum Lemkina zaprosił na multimedialną wystawę *„Shards Of Unjudged Crimes” – Ukrainian eyewitness testimonies of Russian crimes* – do sali wystawowej Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (BUW). Wystawa była dostępna przez 3 tygodnie do 31 maja 2023 roku. Instalacja *„Shards of Unjudged Crimes” – Okruchy Nieosądzonych Zbrodni* była stworzona na podstawie wybranych świadectw filmowych oraz materiałów zgromadzonych przez Centrum Lemkina. Podczas zwiedzania instalacji można zapoznać się ze relacjami świadków, którzy doświadczyli rosyjskiej niewoli, torturowania, taktyki spalanej ziemi/wojny na wyniszczenie w obwodzie kijowskim czy bombardowania infrastruktury cywilnej w Mariupolu. Tytułowe „okruchy” to świadkowie rosyjskich zbrodni, których głos dobiega do nas z centrum tego niszczonego na naszych oczach świata. To głos niepełny, ale na tyle reprezentatywny, aby stać się swoistym wyrzutem sumienia. Właśnie im, świadkom tego niewyobrażalnego doświadczenia, pragniemy w końcu oddać głos. Ten głos chcemy oddać symbolicznym obrazem rozbitego lustra. Dodatkowe wrażenie dyskomfortu wywołuje przestrzeń, w

jakiej umieszczona jest instalacja. To piwnica – miejsce, w którym każdego dnia przed bombami i ostrzałami chronią się tysiące Ukraińców.

- 23 sierpnia 2023 roku obchodziliśmy Europejski Dzień Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu. Tego samego dnia Ukraina celebrowała Dzień Flagi. W tym dniu Instytut Pileckiego zorganizował premierowy pokaz filmu „HerSons”. Film jest zrealizowany na podstawie świadectw gromadzonych przez Centrum Lemkina. Po projekcji odbyła się debata „Ludzie, których nie ma” z udziałem dziennikarzy i ekspertów ds. Europy Wschodniej. W rozmowie udział wzięli realizatorka dokumentu „HerSons”, Hanna Berehova, a także dr Elżbieta Mikos-Skuza – doktor nauk prawnych specjalizująca się w prawie międzynarodowym publicznym, Agnieszka Romaszewska-Guzy – dyrektorka Bielsat TV, wiceprezeska Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich; Maria Stepan – autorka książki „Człowiek to człowiek, a śmierć to śmierć: reportaże z Ukrainy”, reporterka „Wiadomości” TVP; dr Łukasz Adamski – historyk i publicysta, ekspert ds. Europy Wschodniej, wicedyrektor Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego; Maciej Jastrzębski – korespondent zagraniczny Polskiego Radia specjalizujący się w tematyce wschodniej.
- W dniach 15-17 września 2023 r. w Wilnie, odbył się Międzynarodowy Kongres „*Rethinking Ukraine and Europe: New Challenges for Historians*”, w którym wzięli udział przedstawiciele Centrum Lemkina – świadkowie zbrodni popełnianych na ludności cywilnej w Ukrainie, którzy przedstawili działania podejmowane przez Instytut Pileckiego - Centrum Lemkina. W wydarzeniu pt. „Ukraina i Europa inaczej odczytane. Nowe wyzwania dla historyków”, organizowanym w gościnnych murach Uniwersytetu Wileńskiego wzięło udział blisko 200 badaczy – historyków, analityków, politologów z wielu krajów, w tym ze Studium Europy Wschodniej. Głównym celem Kongresu, w obliczu toczącej się wojny, była próba stworzenia nowej narracji o historii Ukrainy oraz całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej.
- W dniu 19 września 2023 r. w siedzibie Instytutu Pileckiego w Warszawie odbył się briefing prasowy prezentujący relacje obywateli ukraińskich, którzy od lat walczą o uwolnienie swoich bliskich z rosyjskiej niewoli, są cennym i bezpośrednim źródłem informacji. W spotkaniu wzięli udział: Petr Wyhiwski zastępca szefa organizacji NGO „Association of Relatives of Political Prisoners of the Kremlin”; Syn Petra, Wałentyn, jest od września 2014 więziony przez Rosję jako więzień polityczny; Izabella Piech członek Ukraińskiego Ruchu Rodzin więzionych „Powrót do domu” zrzeszającego kilkadziesiąt rodzin cywilów uwięzionych w Donbasie w latach 2014–2022. Córka muzealniczki Ołeny Piech, która od 09 sierpnia 2018 roku jest nielegalnie przetrzymywana w więzieniach na terenach obwodu donieckiego kontrolowanych przez prorosyjskich separatystów. W niewoli była gwałcona, torturowana i doprowadzana przez katów do prób samobójczych; Kateryna Ogijewska liderka organizacji „Cywile w niewoli” zrzeszającej kilkuset członków rodzin jeńców cywilnych przetrzymywanych przez Rosję po 24 lutego 2022 r. Mieszkanka Czernihowszczyzny. Jej narzeczony, Mykyta Buzinow został porwany na jej oczach przez rosyjskich wojskowych w marcu 2022. Po 9 miesiącach bliscy dowiedzieli się, że chłopak jest nielegalnie więziony w biełgorodzkim areszcie; Iryna Dovgan, urodzona w

miejsowości Yasynovata w obwodzie donieckim na Ukrainie. Absolwentka Uniwersytetu Donieckiego. W 2014 roku aresztowana i torturowana pod zarzutami wspierania armii ukraińskiej. Po zwolnieniu z więzienia szykanami zmuszona do opuszczenia rodzinnego miasta. Obecnie Iryna mieszka w Kijowie. Nadal pomaga ukraińskim jeńcom. Od listopada 2018 r., pracuje jako krajowa koordynatorka SEMA, (Global Network of Victims and Survivors to End Wartime Sexual Violence) organizacji działającej na rzecz kobiet, które doświadczyły przemocy seksualnej w trakcie wojny. Od lutego 2019 r. kierowniczką SEMA Ukraine. Członek zarządu Global Survivors Fund. Współpracownik Centrum Lemkina; Tetiana Katrychenko, ekspertka organizacji Medialna Inicjatywa Praw Człowieka, pracująca nad tematyką nielegalnego więzienia obywateli Ukrainy od strony prawnego-systemowej i ewolucji sytuacji cywilnych więźniów w różnych fazach wojny z Rosją.

- Filmy dokumentalne opracowane na podstawie świadectw zgromadzonych przez Centrum Lemkina zostały zaprezentowane w dniach 27 – 30 września 2023 r. podczas Festiwalu Filmowego Niepokorni Niezłomni Wyklęci. Odbyły się pokazy jedenastu filmowych dokumentów wyprodukowanych przez Instytut Pileckiego, w tym dwóch – „Teneta” oraz „HerSons” opowiadających o agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Filmy, choć różne, łączy wspólny mianownik. Ich bohaterowie zderzają się z dramatycznymi losami swoich krewnych, szukają porwanych dzieci, dokonują najtrudniejszych wyborów, dzielą się ostatnim chlebem, ratują, pomagają, próbują przeżyć w najbrutalniejszych okolicznościach, ryzykują wszystkim. Nie są to filmy z gwarantowanym szczęśliwym zakończeniem, ale niosą przesłanie o skali człowieczeństwa. Od przerażającego poziomu, kiedy człowiek czyni krzywdę innemu człowiekowi, po człowieczeństwo niemal święte, takie, które stawia życie drugiego ponad własne.
- W dniach 28 – 29 września 2023 r. w Rzeszowie podczas Szczytu „Świat dla Ukrainy” (W4UA) zaprezentowano multimedialną wystawę „*Shards Of Unjudged Crimes*” – *Ukrainian eyewitness testimonies of Russian crimes*. Instalacja stworzona na podstawie relacji wideo i materiałów zebranych przez Centrum Dokumentowania Zbrodni Rosyjskich na Ukrainie im. Rafała Lemkina umożliwiła widzom zapoznanie się z szokującymi relacjami świadków, którzy doświadczyli niewoli rosyjskiej, tortur i bombardowań dywanowych prowadzących do całkowitego zniszczenia infrastruktury cywilnej. Fundacja World for Ukraine (W4UA) jest organizacją pozarządową, której głównym celem jest integracja i wspieranie wysiłków organizacji pozarządowych, instytucji rządowych i samorządowych, biznesu, mediów, think-tanków i osób prywatnych na rzecz narodu ukraińskiego. Fundacja corocznie organizuje Szczyt W4UA, który przyciąga wybitne głosy z Ukrainy i całego świata. Instytut Pileckiego był partnerem merytorycznym przy organizacji wydarzenia.
- W dniach 24 – 28 października 2023 r. wizyta delegacji z Państwowego Archiwum Obwodu Kijowskiego oraz Archiwum Rady Miejskiej w Buczy. Pracownicy archiwum Instytutu Pileckiego zorganizowali spotkanie na temat funkcjonowania archiwum Instytutu oraz przedstawili nasze zasoby. Goście zaprezentowali własne zasoby archiwalne oraz informacje o możliwości współpracy w wymianie zgromadzonych archiwaliów. Omówiliśmy

możliwość współpracy i podpisano porozumienie o współpracy z Archiwum Rady Miejskiej w Buczy, które posiada szczególnie interesujące zasoby dla Centrum Lemkina.

- Ukraina! 8. Festiwal Filmowy odbył się w dniach 18-24 października 2023 r. w Kinotece i kinie Amondo w Warszawie, a także w innych miastach Polski takich jak Wrocław, Kraków, Poznań, Opole, Gdańsk, Gliwice i Płock i in. oraz online od 27 października do 12 listopada 2023 r. Na festiwalu zostały zaprezentowane dwa filmy dokumentalne „Teneta” oraz „HerSons”.
- 28 listopada 2023 r. zaprezentowano Instytut Pileckiego - Centrum Lemkina podczas konferencji „Justice and Accountability for Russia’s War Against Ukraine. Recommendations and the Way Forward. Koordynatorka ECR do spraw zagranicznych Anna Fotyga wraz z posłami do Parlamentu Europejskiego Davidem Legą (Grupa EPL) i Violą von Cramon-Taubadel (Grupa Zieloni/EFA) byli gospodarzami konferencji poświęconej sprawiedliwości i odpowiedzialności w związku z nielegalną inwazją Rosji na Ukrainę. Wydarzenie organizowano we współpracy z Międzynarodową Izbą Adwokacką oraz Ukraińską Izbą Adwokacką i wzięli w nim udział uznani eksperci z zakresu prawa międzynarodowego. Konferencję otworzył Minister Spraw Zagranicznych Ukrainy Dmytro Kuleba. Celem konferencji był przedstawienie kroków prawnych już podjętych w tym zakresie oraz identyfikacja aktualnych luk i wyzwań stojących przed prokuratorami. A także sformułowanie zaleceń politycznych dotyczących kolejnych kroków niezbędnych do zapewnienia sprawiedliwości i dalszej skutecznej współpracy między zainteresowanymi stronami ukraińskimi i międzynarodowymi.
- 11 grudnia 2023 r. działania podejmowane przez Centrum Lemkina zaprezentowano podczas konferencji „Konwencja w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa – czy jeszcze potrzebna i użyteczna?” Konferencja była zorganizowana z okazji 75. rocznicy uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Konwencji ws. zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa przez Instytut Pileckiego. Celem zorganizowanej w Warszawie konferencji było przypomnienie polskiego wkładu w opracowanie Konwencji ws. zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, ale również wskazanie na jej znaczenia w kontekście współczesnych przykładów ludobójstwa, z jakim możemy mieć do czynienia na Ukrainie i postępowań przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości, który obecnie zajmuje się sprawami dotyczącymi podejrzeń o popełnienie zbrodni ludobójstwa (Ukraina v. Rosja; Gambia v. Mjanma), w które jako interwenient zaangażowała się również Polska.

IX.3. Raporty i studia przypadku, opracowywane na podstawie zgromadzonych świadectw w roku 2023.

- **Zielony korytarz w Łypiwce – pułapka okupantów; case study.**

Podczas okupacji obwodu kijowskiego, mieszkańcy wsi Łypiwka oraz okolicznych miejscowości zajętych przez żołnierzy armii rosyjskiej, próbowali wydostać się spod okupacji ze względu na rosnący terror. 12 marca 2022 roku rosyjscy wojskowi, pozorując chęć pomocy w ewakuacji, sformowali liczącą 14 pojazdów kolumnę samochodów cywilnych. Pojazdy oznaczone były

białymi flagami oraz napisami "dzieci". Rosyjscy wojskowi gwarantowali cywilom bezpiecznie przedostanie się na tereny kontrolowane przez armię ukraińską w ramach tzw. zielonego korytarza. W momencie, gdy kolumna zaczęła się zbliżać do ukraińskiego posterunku, wojska rosyjskie otworzyły ogień z bojowych wozów piechoty. Gdy ocaleni będący w stanie o swoich siłach opuścić samochody, rozbiegli się po otwartej przestrzeni, Rosjanie kontynuowali ostrzał, co dowodzi, że ich celem było zamordowanie jak największej ilości ewakuujących się. Prawdopodobnie działanie to miało na celu "wywabienie" wojsk ukraińskich z ich pozycji, co w dalszej perspektywie ułatwiłoby okupantom zajęcie kolejnych terytoriów. Zaraz po wyzwoleniu kijowszczyzny nasi współpracownicy udali się do tej miejscowości, by zbadać, co działo się w czasie okupacji. Odkrywszy kolumnę spalonych samochodów, stworzyli dokumentację filmową i fotograficzną oraz rozpoczęli proces zbierania świadectw od ocalałych. Centrum Lemkina posiada na ten moment kilkadziesiąt filmów zawierających indywidualne świadectwa osób będących ofiarami tej rosyjskiej zbrodni oraz świadków udzielających pomocy poszkodowanym w wydarzeniach. Materiały te są przykładem braku skrupułów rosyjskich okupacyjnych wojsk oraz wykorzystywania zbrodniczych metod w celach militarnych. Pokazują w jaki sposób rosyjska zbrodnia wojenna zniszczyła życie niewinnych Ukraińców i straszyła całą społeczność ukraińskiej wsi. Na podstawie danych strony ukraińskiej i organizacji międzynarodowych, wojska rosyjskie niejednokrotnie przeprowadzały ostrzały tworzonych przez siebie zielonych korytarzy.

W Łypiwce, wśród 51 pasażerów samochodów, zginęło 6 osób (w tym jedno dziecko), zaś rannych zostało 9 osób (w tym dwoje dzieci). Ocaleni wciąż borykają się z konsekwencjami ran, zarówno tych fizycznych, jak i psychicznych. Nawet ci, którzy wyszli z ostrzału bez fizycznego uszczerbku, wciąż noszą w sobie ciężar przeżytej traumy, straty bliskich i stresu pourazowego. W relacjach z Łypiwki jak w soczewce widać wiele wiodących tematów całej ukraińsko-rosyjskiej wojny.

Materiał został opracowany, przetłumaczony z języka ukraińskiego na język polski i angielski, opatrzony fotografiami i cytatami, przygotowany do prezentacji na konferencji prasowej w 2024 r.

- **"Podoba się, czy nie podoba, cierp krasawico - Nieukarane zbrodnie; przemoc seksualna wobec ukraińskich kobiet ze strony rosyjskich okupantów. Case studies"**

"Podoba się, czy nie podoba, cierp moja krasawico" - rzekł niedługo przed pełnowymiarową inwazją na Ukrainę prezydent Rosji, Władimir Putin po rozmowach z prezydentem Francji na temat spełnienia przez Ukrainę rosyjskich żądań. Ten obsceniczny żart mający źródła w utworze sowieckiej grupy punkrockowej Red Mold o tytule "Śpiąca królewna w trumnie" jest ponurym symbolem stosunku zarówno Rosji do Ukrainy, jak i rosyjskich okupacyjnych wojsk do ukraińskich kobiet, które utknęły na terenach zajętych przez wojska rosyjskie. Takie słowa w ustach rosyjskiego przywódcy zawierają w sobie nie tylko głęboko osadzoną rosyjską kulturę gwałtu, ale i normalizują przemoc seksualną, będąc jasnym sygnałem dla rosyjskich żołnierzy - na gwałty wojenne jest odgórne pozwolenie, a wręcz mogą być wykorzystywane jako broń przeciwko ludności atakowanego narodu. Współpracowniczką Centrum Lemkina na Ukrainie jest Iryna Dowhań, która w 2014 r. była aresztowana i torturowana w swoim rodzinnym Doniecku przez armię rosyjską i jej marionetki pod zarzutami wspierania armii ukraińskiej. Od

listopada 2018 r., pracuje ona jako krajowa koordynatorka SEMA (Global Network of Victims and Survivors to End Wartime Sexual Violence), organizacji działającej na rzecz kobiet, które doświadczyły przemocy seksualnej w trakcie wojny. Dzięki pracy Iryny Dowhań oraz całego zespołu działającego na terenach dotkniętych rosyjską agresją, Centrum Lemkina dysponuje ok. 30 świadectwami ukraińskich ofiar gwałtów oraz gróźb przemocy seksualnej podczas konfliktu. Zanonimizowane świadectwa pokazują dramat poszczególnych kobiet, destrukcyjny wpływ na ich dalsze życie i bezsilność wobec sprawców przemocy.

Historia zatoczyła krąg - na terenach okupowanych ukraińskie kobiety są w stałej sytuacji zagrożenia i terroru ze strony armii rosyjskiej, co jest kontynuacją działań Armii Czerwonej na zajmowanych terytoriach i konsekwencją nierozliczenia zbrodni popełnionych podczas wcześniejszych konfliktów, w których brały udział wojska rosyjskie, a wcześniej - sowieckie. Zebrane materiały wzbogacone o grafiki ukraińskiego artysty, Serhija Zacharowa, zostaną wydane w formie raportu o agresji wobec kobiet pod okupacją, aby dać głos ofiarom tych nieukaranych zbrodni.

Raport został przygotowany ze strony merytorycznej, zredagowany i przygotowany do prezentacji na konferencji prasowej wstępnie zaplanowanej na dzień 24 lutego 2024 r. w udziałem świadków oraz osób zajmujących się pomocą dla ofiar przemocy seksualnej.

- **Andrijówka - losy ocalałej wsi – case study**

Andrijówka została zajęta przez rosyjskie siły zbrojne 26 lutego 2022 roku i pozostawała w okupacji do 31 marca 2022 roku. Zaraz po wyzwoleniu nasi współpracownicy udali się do tej miejscowości w obwodzie kijowskim, aby zapytać okolicznych mieszkańców o to, co działo się w czasie okupacji. Miejscowość tę dzięki szybkiej reakcji udało się udokumentować dosyć obszernie, bowiem na ok. 200 ocalałych mieszkańców, Centrum Lemkina posiada na ten moment 90 filmów zawierających indywidualne świadectwa mieszkańców. Materiały te pokazały nam losy prostej ukraińskiej wsi w czasie wojny, odmalowały pełny obraz okupacji i ujawniły losy niewinnych cywilów. W opowieści o tej miejscowości jak w soczewce widać wiele wiodących tematów całej ukraińsko-rosyjskiej wojny. Historia tej wioski nie cieszyła się tak dużym zainteresowaniem mediów, jak historie pobliskich większych miast (Bucza, Irpień) i mogła zostać całkowicie zapomniana. Prace nad raportem opisującym historię tej okupacji i wszelkie merytoryczne wnioski rozpoczęliśmy w roku 2023 i chcemy przedstawić w formie instalacji lub wystawy multimedialnej, a także opracowanego case-study w 2024 roku.

IX.4. Repozytorium Centrum Lemkina

Ankiety, notacje, zdjęcia i filmy dokumentujące zbrodnie rosyjskie popełnione na ukraińskich cywilach są od roku 2022 na bieżąco, sukcesywnie opracowywane, anonimizowane, digitalizowane i tłumaczone na język polski oraz angielski, a następnie – po weryfikacji danych osobowych – udostępniane w formie repozytorium dla naukowców, dziennikarzy i wszystkich zainteresowanych historią. To archiwum jest publikowane sukcesywnie w bazie „Zapisy Terroru”, począwszy od lutego 2023 roku. Uroczyste otwarcie i pierwsza prezentacja zdigitalizowanego Archiwum Centrum Lemkina - części portalu „Zapisy Terroru/Chronicles of Terror”, który zawierał świadectwa złożone w Centrum Lemkina, miała miejsce podczas pierwszego dnia konferencji w Berlinie 1 lutego 2023 r.

Naszej działalności patronuje Rafał Lemkin, autor projektu konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, uchwalonej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 9 grudnia 1948 roku w Paryżu, nazywanej „Konwencją Lemkina”. To skłania do poszukiwania nowych perspektyw, co nie zawsze spotyka się to ze zrozumieniem u prawników, dla których kategorie „zbrodnie przeciwko ludzkości” oraz „zbrodnie wojenne” wyczerpują to, co się dzieje na Ukrainie. Poprzez zbieranie oraz udostępnianie relacji poszczególnych świadków i ofiar działań wojennych za naszą wschodnią granicą, pragniemy zwrócić uwagę na potrzebę wypracowania nowych klasyfikacji zbrodni, które pozwolą odpowiednio ująć zbrodniczą działalność rosyjskiej armii i dzięki temu skazać winnych.

„Zapisy Terroru” w otwartym dostępie prezentują tylko opisy poszczególnych relacji. Pełny dostęp do treści dokumentów oraz materiałów filmowych i fotograficznych jest możliwy tylko w czytelnich Biblioteki Instytutu Pileckiego w Warszawie i Berlinie. Procedura dostępu do materiałów jest w trakcie opracowywania. Po sformułowaniu stosownego regulaminu zostanie ona opublikowana.

X. Działalność Instytutu w Augustowie

X.1. Wystawa stała w Domu Pamięci Obławy Augustowskiej

W ramach prac nad powstaniem wystawy stałej w przyszłym Domu Pamięci grupa scenariuszowa opracowała:

- Opracowanie scenariusza wystawy stałej Domu Pamięci Obławy Augustowskiej
- Pozyskiwanie obiektów do wystawy stałej
- Pozyskiwanie licencji do materiałów ikonograficznych
- Kwerendy archiwalne
- Mikroprojekty badawcze związane z historią lokalną
- Przygotowanie inwentarzy obiektów
- Zestawienia ikonografii innych elementów do wystawy
- Przygotowanie obiektów do prac konserwatorskich
- Stworzenie koncepcji wystawienniczej, mającej na celu dopasowanie ikonografii oraz obiektów do scenariusza wystawy stałej
- Opracowanie koncepcji edukacyjnej wystawy
- Ogłoszenie oraz rozstrzygnięcie zapytania ofertowego na projekt wystawy stałej
- Przygotowanie projektu wystawy stałej
- Przygotowanie PFU do przetargu na GW wystawy stałej
- Rozpoczęcie prac dotyczących zebrania dokumentacji wymaganej do rozpoczęcia procesu przetargowego
- Ogłoszenie przetargu na GW wystawy stałej
- Powstało 20 tekstów kuratorskich, które zostały poddane redakcji i skierowane do recenzji naukowych
- Opracowano podpisy do wszystkich elementów wystawy do kondygnacji poddasza

- Wykonano mundur oficera 1 Pułku Ułanów Krechowieckich, zakupiono szablę, pas i kabury
- Wykonano faksymilia 10 dokumentów oraz legitymacji
- Zlecono wykonanie konserwacji zabytków – z częściową realizacją (ok 85%) do końca 2023 roku
- Pozyskano licencje na wykorzystywanie zdjęć: Ośrodek Karta, Polska Agencja Prasowa, Agencja Forum, Shutterstock, Imperial War, Biblioteka Narodowa,, Narodowy Instytut Dziedzictwa, East News,
- Zakupiono licencje do kolekcji zdjęć autorstwa Kazimierza Sobieckiego poświęconych Obywatelskiemu Komitetowi Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w lipcu 1045 roku
- Pozyskano około 100 nowych skanów materiałów oraz zdjęć wraz z licencjami na wykorzystywanie

X.2. Zbiórka pamiątek, świadectw, obiektów

Zespołowi IP Augustów udało się zebrać 1093 obiekty w tym:

- **Dokumenty:** dokumenty urzędowe, legitymacje, pamiętniki, świadectwa, listy, dyplomy, fotografie, gazety
- **Materiały etnograficzne:** narzędzia rolnicze, narzędzia ciesielskie, narzędzia kowalskie, obiekty użytku codziennego, narzędzia związane z gospodarką leśną
- **Militaria:** bagnety, hełmy, czapki wojskowe, mundury, śmigło samolotowe, odznaczenia (m.in. Krzyż Virtuti Militari), drobne oporządzenie żołnierskie np. klamry, guziki, naszywki, pagony, nieśmiertelniki
- **Inne:** maszyna do szycia, maszyna do pisania, klisze fotograficzne, banknoty, monety, obrazy, dewocjonaalia, świeczniki, garderoba, książki, bilety autobusowe, gazety, znaczki pocztowe, tkaniny, sztandar, naczynia, walizki, skrzynie, lampy, biżuteria
- **Szczególnie ciekawe:** kajak (zakup), Order Virtuti Militari, krzyż walecznych, naszywki o odznaki Korpusu Polskiego, przypinki „Solidarności”, sztukateria z augustowskiej synagogi.

X.3. Działalność edukacyjna i notacje filmowe

Na zrealizowane działania edukacyjne składają się:

- Projekt gry planszowej "Dom Turka" w dużym formacie - wersja do gry w szkołach oraz z grupami zorganizowanymi
- Projekt gry planszowej "Dom Turka" w wersji pudełkowej
- Przeprowadzono 5 warsztatów opartych o grę "Dom Turka" w różnych szkołach
- Otwarte warsztaty dla dzieci na temat polskich naukowców na Syberii zrealizowane z okazji rocznicy wywózek mieszkańców Augustowa na Syberię w siedzibie Instytutu
- Warsztaty na temat polskich naukowców na Syberii zrealizowane z okazji rocznicy wywózek mieszkańców Augustowa na Syberię w Szkole Podstawowej nr 6 w Augustowie

- Wykład o Bronisławie Piłsudskim podczas wizyty członków POW w Augustowie
- Zajęcia historyczne dla uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 6 w Augustowie oparte o zbiory zabytków IP w Augustowie
- Zajęcia edukacyjne oparte o grę „Dom Turka” dla harcerzy, przeprowadzone w bazie harcerskiej w Suchej Rzecze
- Zajęcia historyczne dla grupy młodzieży polsko-litewskiej w ramach Polsko-Litewskiego Funduszu Wymiany Młodzieży
- Udział w Pikniku Kawaleryjskim – organizacja stanowiska Instytutu Pileckiego, gry plenerowe, edukacja
- Pokaz obiektów zgromadzonych przez IP wraz z oprowadzeniem kuratorskim dla mieszkańców Augustowa
- Prowadzenie warsztatów filmowych z Młodzieżową Radą z podstaw pracy ze sprzętem do rejestracji obrazu i dźwięku
- Prowadzenie zajęć z wykorzystywania materiałów archiwalnych w filmie dokumentalnym
- Uczestnictwo w szkoleniach pod kątem prowadzenia Młodzieżowych Rad Muzealnych.

Notacje filmowe

Do września 2023 roku udało się nagrać 25 notacji filmowych ze Świadcami Historii.

X. 4. Wydarzenia:

STYCZEŃ 2023

21.01 – Nocny Bieg Powstańca - Z okazji rocznicy powstania styczniowego byliśmy partnerem IV Nocnego Biegu Powstańca. Trasa przebiegała po malowniczej scenerii Puszczy Augustowskiej, w okolicach wsi, które miały istotne znaczenie w organizacji zrywu powstańczego. Wydarzeniu towarzyszyły pieśni powstańcze.

LUTY 2023

1. „Wywiezieni wbrew woli” 83 rocznica pierwszej deportacji do Związku Sowieckiego. Z programem:

13-15 lutego, godz. 10.00-12:00 oraz 16:00-18:00:

- Orowadzanie kuratorskie po zbiorach Domu Pamięci Obławy Augustowskiej
- Kameralny pokaz filmu pt. „Wojna oczami dzieci. Syberia” (prod. Instytut Pileckiego)
- Pokaz filmu „Wagon” w technologii VR (prod. Instytut Pileckiego)

13 lutego, godz. 18:00:

- Warsztaty malarskie z Izabelą Cembor "Kobieta. Syberia"

Przyjdź i daj wprowadzić się w świat barw, kolorów i emocji związanych z pojęciem „Kobieta. Syberia”.

15 lutego, godz. 16:00:

- Warsztaty dla dzieci " Od zesłańca do naukowca" Ci nieco młodszy mieszkańcy Augustowa mogą wziąć udział w zajęciach prowadzonych przez Monikę Radzikowską z Instytut Pileckiego w Augustowie. Będzie to jedyna okazja aby poznać historię i narzędzia XIX wiecznych naukowców zesłanych na Syberię.

2. Przekazanie Pamiątek od Augustowskich Sybiraków

8 lutego w przeddzień 83. rocznicy pierwszej deportacji Polaków do Związku Sowieckiego, odbyło się oficjalne przekazanie pamiątek z dawnej izby pamięci augustowskich Sybiraków do Domu Pamięci Obławy Augustowskiej.

3. Współorganizacja wydarzenia „Daj walentynkę Akowcom i Sybirakom”

14 lutego wraz z AK Klub zaprosiliśmy AK-owców, Sybiraków, ich rodziny w „Walentynki” do kawiarni w Hotelu Perła, w którym Harcerze wręczyli własnoręcznie wykonane przez uczniów szkół podstawowych i średnich walentynki.

MARZEC 2023

1. 1 marca w Narodowy Dzień Żołnierzy Wyklętych zorganizowaliśmy koncert „NIEZŁOMNI” podczas, którego wystąpił Bartas Szymoniak, który wykonał utwory będące muzyczną ilustracją do twórczości poetów należących do „Pokolenia Kolumbów” - pisarzy urodzonych ok. 1920 r., których młodość przypadła na czas II wojny światowej.

Koncert poprzedziły warsztaty beat rockowe, dla augustowskiej młodzieży, podczas których uczniowie uczyli się jak tworzyć muzykę, bawić się dźwiękami i przekraczać swoje granice nieśmiałości.

Motywnym przewodnim zajęć był utwór Bartasa ALARM do słów wiersza Antoniego Słonimskiego - poety POKOLENIA KOLUMBÓW.

2. 3-5 marca współorganizacja (wraz z działem Edukacji w Warszawie oraz Młodzieżową Radą) wyjazdu edukacyjnego „Śladami Witolda Pileckiego” dla młodzieży szkół średnich do Warszawy i Ostrowi Mazowieckiej.

3. 24 marca o godz.13:00 z okazji Narodowego Dnia Polaków ratujących Żydów odbył się wernisaż wystawy „Zawołani po imieniu”. Wystawa opowiada historie „Zawołanych” oraz ich rodzin. Koncentruje się na sposobie i okolicznościach pomocy udzielanej Żydom, przedstawia losy ratujących i ratowanych, rekonstruuje ostatnie chwile życia zamordowanych.

KWIECIEŃ 2023

1. Premiera utworu „Leokadia”, promującego płytę LIPCOWI inspirowaną losami ofiary Obławy Augustowskiej. LEOKADIA opowiada o wzruszającej relacji Franciszka Chylickiego i jego 9 - letniej córki Leokadii.

MAJ 2023

1. 12 maja premiera singla „Nad Netą” mówiąca o zdrajcach i nierozliczonych zbrodniach. Utwór opowiada o tych, którzy współpracowali z władzą sowiecką i przyczynili się do aresztowań i śmierci wielu młodych mężczyzn i kobiet zaangażowanych w działalność niepodległościową. W czasach PRL-u osoby te były chronione i w większości przypadków nie zostały osądzone i ukarane.

2. 25.05 „Plenerowa Cukiernia u Turka”

Mieszkańcy Augustowa oraz turyści mieli możliwość przenieść się w czasie i poznać historie kamienicy „Domu Turka” oraz cukierni ANGORA.

Tylko tego dnia w specjalnie zaaranżowanej na przedwojenny lokal przestrzeni goście skosztowali trzech słodkości, które przed wojną, w tureckiej cukierni ANGORA serwował Kamil Takosz - właściciel lokalu.

CZERWIEC 2023

1. 3.06. „200 lat niech żyje nam” – Kajakarska gra terenowa po Kanale Augustowskim.

Z okazji 200-lecia Kanału Augustowskiego dział IP Augustów wraz z działem Edukacji z Warszawy we współpracy z Młodzieżową Radą zorganizowali kajakarską grę terenową. W trakcie gry poznano m.in. losy Kanału Augustowskiego, uczestnicy spotkali się z historycznymi postaciami oraz stanęli przed niejednym wyzwaniem logicznym i manualnym!

2. Druga połowa czerwca – realizacje teledysku do utworu „Na Strychu” promującego tegoroczny koncert LIPCOWE. W teledysku poza artystami (Ewelina Flintą oraz Robertem Cichym) udział wzięli członkowie rodzin Ofiar Obławy Augustowskiej.

3. 28.06 – premiera teledysku „Na Strychu” - to historia opowiedziana z perspektywy kobiety, której mąż ukrywał się podczas Obławy Augustowskiej w przydomowym schowku. Sowieccy żołnierze przychodzili tam wielokrotnie, ale udało im się go pojmać dopiero wtedy, kiedy sąsiad stojący na czatach dał im fałszywy sygnał, że żołnierze już poszli. Prawdopodobnie był przekupiony.

LIPIEC 2023

1. 14 LIPCA – konferencja prasowa promująca płytę LIPCOWI'45

Podczas konferencji prasowej zaprezentowaliśmy płytę #LIPCOWI'45, która powstała we współpracy Instytut Pileckiego i zespołu Żurkowski z okazji 77. rocznicy Obławy Augustowskiej. W konferencji wzięła udział dyrektorka Instytut Pileckiego, prof. Magdalena Gawin oraz część artystów współtworzących album: Łukasz Żurkowski, SWIERNALIS, Ana Andrzejewska, Olena Yanchuk oraz Aleksandra Górecka.

Spotkanie poprowadził Darek Król - dziennikarz muzyczny, który od początku wspierał nasz muzyczny projekt #LIPCOWI'45.

Na krążku znalazło się dziesięć autorskich kompozycji zespołu Żurkowski z tekstami Aleksandry Góreckiej. Album to zbiór utworów inspirowanych autentycznymi losami ofiar Obławy Augustowskiej. Na płycie wystąpił także Robert Cichy oraz Meek, Oh Why?.

2. 8 LIPCA 10:00-16:00 PIKNIK EDUKACYJNY - udział wzięło ok 400 osób

Piknik edukacyjny był skierowany do mieszkańców oraz turystów Augustowa w każdym wieku, podczas pikniku Instytut Pileckiego w Augustowie stworzył następujące stanowiska edukacyjne:

Stanowiska poświęcone Ofiarom Obławy Augustowskiej, które miały na celu propagowanie wiedzy o Ofiarach Obławy, o tym kim byli za życia, gdzie pracowali, jakie mieli pasje. Były to:

1. **Ildefons Waszkiewicz** – stoisko krawieckie prowadzone przez Izabelę Cembor (miejscową artystkę). Przy tym stanowisku można być uszytą postać (wypchaną lalkę) na wzór osób, które niegdyś prowadziły swoje działalności w Domu Turka
2. **Stanisław Hołubowicz** – stoisko harcerskie, obsługiwane przez Harcerzy, opowiadające pasję P. Stanisława, którą był las, żywioł.
3. **Tadeusz Puczyłowski** – stanowisko stolarskie, gdzie można było nauczyć się pracy z drewnem, uczyliśmy jak obsłużyć tradycyjny hebel, strugi, zabytkowe wiertarki.

4. **Wiktoria Matukin** – P. Wiktoria pracowała jako pielęgniarka, przy tym punkcie udało się nam nawiązać współpracę z Fundacją DKMS, która prowadziła zapisy oraz pobierała próbki od chętnych opowiadając przy tym jak w dwudziestolecie międzywojennym wyglądała praca pielęgniarki.
5. **Henryk Dyczewski** – Pan Henryk prowadził gospodarstwo rolne i miał ogromne zamiłowanie do kwiatów, przy tym stanowisku chętni mogli samodzielnie posadzić kwiaty wysłuchując historii Pana Henryka, a następnie zabrać je do domu.
6. **Jan Żyliński** – przy postaci Pana Żylińskiego można było nauczyć się sztuki posługiwania liczydłem oraz rozwiązać szereg matematycznych łamigłówek.
7. **Zyta Kucharzewska** – przy stanowisku Zyty można było wysłuchać historii o pracy maszynistki, obejrzeć zdjęcia z pracy maszynistek w różnych zakładach z okresu międzywojennego oraz samodzielnie napisać kilka zdań na zabytkowej maszynie do pisania.
8. **Michał Wołasewicz** – Pan Wołasewicz prowadził sklep kolonialny, taki też staraliśmy się odtworzyć na Rynku Zygmunta Augusta, zgromadziliśmy gadżety z różnych części świata, można było próbować i rozpoznawać smaki orientalnych przypraw, chętni samodzielnie robili przypinki. Prowadzone były również gry i zagadki związane z podróżami, które były ogromną pasją Pana Michała.

Podczas Pikniku zorganizowaliśmy dodatkowe stanowiska:

1. **Gra DOM TURKA**, która została wyprodukowana przez Instytut Pileckiego w Augustowie – duża gra plenerowa, która uczyła historii o tym miejscu, ale też historii Augustowa i jego mieszkańców. Uczestnicy, którzy ukończyli grę z wysoką ilością punktów w prezencie otrzymywali pudełkową wersję gry.
2. **Gra plenerowa** opracowana przez Instytut Pileckiego w Augustowie uczyła kulturalno-przyrodniczej historii regionu.
3. **Punkt rekonstrukcji starych zdjęć**, gdzie można była przynieść starą rodzinną fotografię poddać ją procesowi rekonstrukcji i otrzymać zrekonstruowane zdjęcie.
4. **Punk**, w którym można było zakupić książki wydawnictwa IP – **dział wydawniczy**.

Na pikniku towarzyszyły nam również zaprzyjaźnione instytucje, które przyjechały ze swoją ofertą edukacyjną, były to:

1. **Muzeum Motoryzacji z Białej Oleckiej** – przywieśli przedwojenne auto
2. **Mobile Muzeum Niepodległa** – „Iskry Niepodległej”
3. **Dom Rodziny Pileckich** – stanowisko z grą karcianą, ręczne wykonywanie przypinek, historia Pileckich
4. **Nadleśnictwo Augustów** – stoisko z edukacją leśną, grami i zabawami dla najmłodszych
5. **Augustowskie Muzeum Bartnictwa** – stoisko edukacyjne

3. KONCERT „LIPCOWE” godz. 20:30 – udział wzięło ok 3 000 osób

Widowisko muzyczno-multimedialne opowiadające o Obławie Augustowskiej i jej ofiarach z perspektywy rodzin, czekających często do końca życia na wieści o zaginionych bliskich. Koncert złożony był z 10 autorskich utworów, premierowo wykonanych na żywo, które stały się nośnikiem wspomnień, emocji i historii, opowiedzianych przez wdowy

po Lipcowych, ich dzieci i wnuki. Akcent tegorocznego przekazu został położony na konsekwencje, które ci najbliżsi zmuszeni byli ponieść, sami również stając się ofiarami Obławy - samotne rodzicielstwo, skradzione dzieciństwo, napiętnowanie społeczne, nieustanne oczekiwanie, niepewność, trauma przekazywana z pokolenia na pokolenie.

Utwory stworzone przez Roberta Cichego i Aleksandrę Górecką są utrzymane w estetyce alternatywnego popu, a wykonały je popularne artystki: Reni Jusis, Tulia, Jagoda Kret, Ewelina Flinta i Marika. Dzięki takiej koncepcji tegoroczna edycja dotarła do jeszcze szerszego grona odbiorców, niż miało to miejsce w ubiegłym roku.

Widowisko poprowadził Paweł Swiernalis - wokalista, autor tekstów, muzyk i kompozytor, urodzony w Suwałkach, ale wychowany w Augustowie, który już w dorosłym życiu dzięki zeszłorocznemu koncertowi LIPCOWI dowiedział się o tym, że jego krewni także zginęli w Obławie. Uzupełnił to wydarzenie o swoją, osobistą opowieść.

Koncertowi towarzyszyła: bogata scenografia, nowoczesne efekty świetlne, wizualizacje.

Promocja widowiska była oparta m.in. na premierze singla z teledyskiem. Tegoroczny klip został nakręcony w Augustowie, nie tylko z udziałem artystów, ale także członków Lipcowych rodzin. Co pozwoliło na zbudowanie jeszcze większego zaufania Rodzin do Instytutu w Augustowie.

4. 9 LIPCA godz. 18:00 ŚPIEWAJMY RAZEM – ŚPIEWANKI PATRIOTYCZNE W SERCU MIASTA – udział wzięło ok 200 osób

Podczas występu zespoły: „Bystry” i „Pogranicze” skupiły się na wykonaniu tradycyjnych pieśni patriotycznych i rekruckich, których powstanie datuje się na XIX wiek.

Występ rozpoczął zespół „Bystry” wykonaniem 5 tańców ludowych, następnie nastąpiła część muzyczna, 6 utworów wykonał zespół Pogranicze, następnie kolejnych 6 zespół Bystry.

Zwieńczeniem śpiewanek było wspólnie odśpiewanie z licznie zgromadzoną publicznością 10 utworów pieśni patriotycznych – publiczności zostały rozdane śpiewniki z tekstami tych pieśni.

5. 10 LIPCA godz. 18:00 W POSZUKIWANIU PRAWDY – udział wzięło ok 30 drużyn

Była to gra miejsca inspirowana Obywatelskim Komitetem Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny zaginionych w Lipcu 1945 r. Mieszkańcy wcielali się w rolę detektywów, w mieście rozstały rozmieszczone plansze z poszczególnymi zdaniem, które trzeba było wykonać, aby odkryć prawdę.

6. 11 LIPCA godz. 18:00 ŚLADAMI OBŁAWY AUGUSTOWSKIEJ – udział wzięło ok 100 osób

Był to spacer po Augustowie z przewodnikiem śladami Obławy Augustowskiej, opowiadający historię miasta oraz Obławy.

7. POKAZ filmowy godz. 21:00 NAZAJUTRZ – udział wzięło ok 80 osób.

Odbyła się plenerowa projekcja filmu „NAZAJUTRZ” reż. Instytutu Pileckiego w Warszawie wraz z panelem dyskusyjnym z Jego twórcami po pokazie.

8. 12 LIPCA DZIEŃ PAMIĘCI OFIAR OBŁAWY AUGUSTOWSKIEJ godz. 16:00-20:00 – udział wzięło ok 500 osób.

Tego dnia nastąpiło oficjalne odsłonięcie Muru Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej, wmurowanie kamienia węgielnego oraz coroczna akcja „PRZYWRÓCMY IM TWARZE I IMIONA” – w tym roku po raz pierwszy na terenie Domu Turka nastąpiło publiczne odczytanie

imion i nazwisk Ofiar Obławy Augustowskiej. Uroczystości odbywały się w asyście służb mundurowych oraz wojska.

SIERPIEŃ 2023

1. 9 sierpnia – oficjalne przekazanie obrazu Ireny Krzywińskiej – znanej augustowskiej malarki, przedstawiającej Puszczę Augustowską namalowany w latach 90.

2. 7 sierpnia – przekazanie obrazu Romana Krzywińskiego – absolwenta krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Dzieło pochodzi z 1932 roku i również przedstawia Puszczę Augustowską.

3. 16 sierpnia - Zespół Szkół nr 3 w Augustowie przekazał do zbiorów Instytutu Pileckiego trzy historyczne obiekty: oryginalny sowiecki hełm, czapka furazerka oraz wojskowa czapka Ludowego Wojska Polskiego.

WRZESIEŃ 2023

1. 1 września – premierowy pokaz filmu „Raport Pileckiego” wraz z panelem dyskusyjnym.

2. 8 września – Leśne Słuchowisko pt. „Obława Augustowska słowami Alicji Maciejowskiej”, które odbyło się w Sanktuarium Matki Bożej Studzieniczańskiej w Studzienicznej.

3. 11-12 września – organizacja konferencji naukowej pt. „Obława Augustowska i jej konsekwencje. Stan badań i postulaty badawcze.” Podczas trwającej dwa dni konferencji zostało wygłoszonych trzynaście referatów. Dotyczyły one m.in. historii kamienicy tzw. Domu Turka, nastrojów ludności Suwalszczyzny w okresie II wojny światowej, działalności Armii Czerwonej i organów Urzędu Bezpieczeństwa latem 1945 r., biografii Ofiar Obławy, ustalenia liczby zamordowanych mieszkańców regionu oraz współczesnych konotacji dotyczących tematu.

4. 14 września – pokaz filmu „Łagier 0331” autorstwa działu filmowego IP wraz z panelem dyskusyjnym.

PAŹDZIERNIK 2023

1. **19-20 października** – współorganizacja oraz uczestnictwo w szkoleniu OSINT dotyczącym białego wywiadu, czyli legalnych sposobów pozyskiwania i weryfikowania danych dostępnych w sieci.

2. **20-21 października** – organizacja konferencji naukowej poświęconej kwestiom dotyczącym m.in. potwierdzenia zasięgu terytorialnego i sposobu weryfikacji nazwisk, które powinny znaleźć się na liście Ofiar Obławy Augustowskiej.

3. **24 października** – zorganizowaliśmy akcje sprzątnięcia grobów w symbolicznych miejscach pochówku bohaterów poległych w walce za naszą Ojczyznę, zapaliliśmy znicze i złożyliśmy kwiaty.

LISTOPAD 2023

1. **15 listopada** - Spotkanie online „Kino w świecie ekonomii, czyli porozmawiajmy o gospodarce” – dr Łukasz Faszczka w rozmowie z prof. Andrzejem Zawistowskim opowiedzieli o eksploatacji gospodarczej ziem polskich w latach 1914-1918

2. **28 listopada** – uczestnictwo w szkoleniu organizowanym przez Dom Rodziny Pileckich w Ostrowi Mazowieckiej – tematyka działalności Młodzieżowych Rad Muzeów.

GRUDZIEŃ 2023

1. **1 grudnia** – organizacja spotkania pt. „Mikołajkowe spotkanie z historią” dla młodzieżowej rady IP Augustów, wolontariuszy oraz przyjaciół IP stale angażujących się w naszą działalność.
2. **5 grudnia** – organizacja w Augustowskim Centrum Edukacyjnym pokazu filmu Instytutu Pileckiego „Łagier 0331” – pokazowi filmu towarzyszyła dyskusja z jego twórcą Grzegorzem Czerniakiem oraz Sekretarza Ambasady RP w Gruzji – Marka Reszuty.
3. **8 grudnia** – organizacja spotkania okolicznościowego dla Rodzin Ofiar, Świadków Historii, żołnierzom AK, Sybirakom i wszystkim ludziom, których wytrwale wspierają nasze działania.
4. **12 grudnia** – organizacja projekcji filmowej „Człowiek z żelaza”, z okazji 42 rocznicy wprowadzenia w Polsce stanu wojennego, projekcja była połączona z wystąpieniem dr UWB – Macieja Białorusa, który przed zgromadzoną publicznością ze szkół średnich wygłosił prelekcję dotyczącą, eksterminacji i wydarzeń, na podstawie, których toczyła się akcja filmu.

X.5. Działalność bieżąca:

- Powołanie Młodzieżowej Rady działającej przy Instytucie Pileckiego w Augustowie
- Wizyta Premiera Glińskiego w „Domu Turka” na placu budowy
- Posiedzenia Rady ds. upamiętnienia Obławy Augustowskiej działającej jako organ doradczy przy Dyrektorze Instytutu Pileckiego
- Uzyskanie nominacji do Podlaskiej Marki Roku
- Płyta LIPCOWI’ 45 dwukrotnie została płytą tygodnia
- Okładka płyty LIPCOWI’45 została nominowana w konkursie KTR
- Regularne spotkania z Harcerzami celem nawiązania współpracy
- Co wtorek goszczenie Koła Sybiraków w biurze IP Augustów
- Regularne spotkania ze Świadkami Historii
- Ustawienie wystawy LIPCOWI’45 na terenie IP Augustów z możliwością oglądania wystawy, wstąpienia do IP na rozmowę o Obławie Augustowskiej – wystawa była dostępna dla odwiedzających od 11 października do 15 grudnia

XI. Wydarzenia kulturalno-edukacyjne realizowane w ramach działalności Instytutu

Głównym zadaniem Działu Wydarzeń i Promocji zgodnie z regulaminem organizacyjnym Instytutu Pileckiego była organizacja wydarzeń Instytutu, uroczystych gali, konferencji czy spotkań. Odpowiadamy także za kreowanie i organizację wydarzeń kulturalnych, w tym festiwalu, przeglądów filmowych oraz wydarzeń cyklicznych i innych związanych z działalnością Instytutu, wspieramy także inne działy - w ramach zgłoszonego zapotrzebowania - w produkcji spotkań i wydarzeń.

Dział zapewniał także obsługę promocyjną organizowanych przez Instytut wydarzeń. Wśród tych zadań wyszczególnić należy wybór, projektowanie i produkcję gadżetów i materiałów promocyjnych wszelkiego rodzaju oraz ich dystrybucja, organizacja kampanii zewnętrznych kampanii promocyjno-informacyjnych w związku z wybranymi projektami, przygotowanie filmów promocyjnych związanych z wybranymi wydarzeniami. Poza tym dział zapewnia obsługę filmową i fotograficzną na wszystkich uroczystościach i wydarzeniach, w których działy wykazały takie uzasadnione zapotrzebowanie, przygotowując fotorelacje i reportaże filmowe z tych wydarzeń.

Dział zapewnia także obsługę graficzną wszelkich wydarzeń organizowanych przez Instytut, przygotowując projekty graficzne wszystkich materiałów od zaproszeń, przez grafiki promocyjne, plakaty, grafiki do kampanii outdoorowej, plansze, opracowania graficzne gadżetów, druków oraz inne elementy identyfikacji graficznej.

Oprócz tych zadań świadczonych na poczet całego Instytutu przygotowujemy także tematyczne inicjatywy i projekty. Poniżej przedstawiam inicjatywy zrealizowane w roku 2023 w porządku tematycznym, a w jego ramach chronologicznym.

Należy podkreślić, że w 2023 roku z uwagi na rozpoczęcie lub przebywanie na urloпах macierzyńskich liczebność Działu spadła o kilka osób, wobec czego wiele zadań musiało być realizowanych przez dużo mniejszą niż planowano liczbę osób.

XI.1. Działalność reportażowa

Będący częścią naszego Działu zespół reportażowy przygotowuje kompleksowo (scenariusz, reżyseria, zdjęcia i montaż) reportaże filmowe w różnych celach – od okolicznościowych, związanych z upamiętnieniami i ważnymi dla Instytutu datami w kalendarzu, poprzez reportaże z wydarzeń Instytutu czy materiały i spoty o charakterze promocyjnym. Ważnym elementem są także okolicznościowe animacje oraz przygotowanie artykułów, tekstów (często we współpracy lub na prośbę Centrum Informacyjnego Instytutu).

Wśród najważniejszych materiałów reportażowych należy wymienić:

1. Relację z gali Virtus et Fraternitas 6 lipca,
2. Reportaż o Bibliotece Instytutu Pileckiego,
3. Spot promocyjny o Bibliotece Instytutu Pileckiego,
4. Relację z wernisażu wystawy „Decyzja: ratować życie”:
5. Relację z upamiętnienia w Łańcucie – zdjęcia oraz reportaż.

Wśród najważniejszych animacji wyprodukowanych kompleksowo (produkcja, pomysł, wykonanie, montaż) przez pracowników działu znajdują się:

1. Animacja promująca wystawę w galerii DeBeKa pt. Decyzja: ratować życie”, która była wyświetlana na nośnikach MZK w Warszawie w ramach promocji wystawy
2. 10 animacji z fragmentami „Raportów” Witolda Pileckiego przygotowanych z okazji Międzynarodowego Dnia Bohaterów Walki z Totalitaryzmem (zbiórka krwi).

Ponadto przygotowywano także teksty i artykuły na zamówienia działów merytorycznych oraz Centrum Informacyjnego. Wśród najważniejszych znalazły się:

1. Teksty do folderu Virtus et Fraternitas (lipiec 2023).

2. Teksty lektorskie i wybór zdjęć do filmów na temat osób nagrodzonych medalem Virtus et Fraternitas (lipiec 2023).
3. Teksty lektorskie, research i wybór zdjęć do filmów na temat książek nominowanych do Nagrody Witolda Pileckiego.
4. Nadzór nad folderem dotyczącym Nagrody Witolda Pileckiego (redakcja i korekta tekstów, wybór zdjęć, współpraca z grafikiem).
5. Teksty do zakładki o CL na witrynie Instytutu Pileckiego.
6. Teksty o CL na stronie Zapisy Terroru (tekst główny i zajawka):
7. Teksty, współpraca z grafikiem oraz research i wybór zdjęć do kalendarza „Wokół ulicy Siennej” na 2024 rok.
8. Folder na temat Centrum Lemkina (niepublikowany): koncepcja, teksty, wybór zdjęć.
9. „Centrum Lemkina. Głosy z ujarzmianej ziemi” – niepublikowany artykuł dla Polska Press.
10. Redakcja i korekta polskich tłumaczeń świadectw zebranych przez CL.

XI.2. Organizacja pokazów filmowych – okolicznościowych, premierowych i ponownych oraz produkcja filmowa własna

Ważny element działań stanowiła organizacja premierowych pokazów filmów przygotowanych przez pracowników Instytutu Pileckiego. Wiele z nich było realizowane w formie pokazów przedpremierowych i premier, głównie okolicznościowych, ale także spotkań z filmami, które już były pokazywane premierowo podczas pandemii, z konieczności w formie zasobów internetowych.

Premiera filmu *Łagier 0331*, 17 stycznia

17 stycznia, symbolicznie przywołując na myśl tragiczne w skutkach wydarzenia „wyzwolenia” Warszawy przez Armię Czerwoną 17 stycznia 1945 roku, w księgarni Państwowego Instytutu Wydawniczego odbył się premierowy pokaz filmu „Łagier 0331” oraz spotkanie z jego twórcami.

Film (wyprodukowany w 2022 roku, w reżyserii: Grzegorza Czerniaka, Jerzego Rohozińskiego i Wojciecha Saramonowicza) opowiada o tragicznych losach mieszkańców Wileńszczyzny „wyzwalanych” przez Armię Czerwoną, przyszłych więźniów obozu kontrolno-filtracyjnego NKWD nr 0331 w Kutaisi.

Premiera filmu *"Teneta"*, 26 lutego

Centrum Lemkina przygotowało także filmy dokumentalne podsumowujące wybrane zagadnienia ze swojego zasobu. W związku z pierwszą rocznicą agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę 26 lutego 2023 roku w Kinotece zorganizowany został premierowy pokaz filmu „Teneta” (36’31”), reż. Aleksandra Kiereta, prod. Instytut Pileckiego, Polska 2023). Dokument oparty na relacjach świadków zbrodni rosyjskich w Ukrainie zgromadzonych przez Centrum ukazuje różne oblicza tragedii ludności cywilnej na terytorium okupowanego kraju. Twórcy oddają głos nie ekspertom, politykom czy publicystom, lecz bezpośrednio tym, którzy ucierpieli na skutek rosyjskiej agresji. „Teneta” w języku ukraińskim oznacza siatkę do łapania zwierząt i ptaków, ale ma także znaczenie przenośne. Oznacza niedbałe przeplatanie się

czegoś lub coś, co pozbawia swobody działania i stawia w sytuacji bez wyjścia, a także szeroko pojętą pułapkę (np. okoliczności, kłamstw) czy zmuszanie kogoś do pewnych działań, podporządkowanie sprytem lub podstępem.

Poza pokazem premierowym 26 lutego, Po filmie odbyła się debata pt. „Granice odpowiedzialności. Wojna w XXI wieku”, w której wzięli udział eksperci – Daniel Szeligowski, koordynator programu Europa Wschodnia, Żenia Klimakin, dziennikarz i aktywista, Serhii Melnychuk, współzałożyciel i główny redaktor Ukrainian Witness, a podczas której poruszone zostały kwestie szeroko rozumianej odpowiedzialności w kontekście toczącej się wojny w Ukrainie, jak również o specyfice wojny w czasach globalizacji i powszechnej dostępności do mediów, a także o odpowiedzialności za przekazywane informacje przez dziennikarzy oraz zwykłych mieszkańców Ukrainy.

Film był także pokazywany 25 lutego (sobota) w FilMOTECE Narodowej w ramach przeglądu **UKRAINA. DUCH I WALKA - Ukraińskie kino czasu wojny**, po emisji filmu widzowie uczestniczyli w spotkaniu z autorką, która opowiedziała o kulisach pracy nad dokumentem.

Film pokazywany był również podczas tegorocznego **Festiwalu NNW** w Gdyni, 28 września 2023. Ostatnim miejscem, gdzie pokazywana była „Teneta” był przegląd kina ukraińskiego „**U!kraina Festiwal Filmowy**” w Kinotece 24 października. Po projekcji filmu odbyła się debata w ramach panelu „Historie nadzwyczajnej troski. Świadectwo jako treść pracy dokumentalistów Centrum Lemkina”. Film został nagrodzony II nagrodą w kategorii „Solidarność 2022” w ramach 18. Festiwalu Polonijnego „**Losy Polaków**” – listopad 2023.

Pokaz filmów o Zagładzie z okazji 80. rocznicy powstania w getcie warszawskim, 18 kwietnia

18 kwietnia, w przeddzień 80. rocznicy powstania w getcie warszawskim, w KinoGramie w Fabryce Norblina w Warszawie w partnerstwie z Muzeum Getta Warszawskiego oraz Żydowskim Instytutem Historycznym im. Emanuela Ringelbluma zorganizowaliśmy pokaz dwóch filmów dokumentalnych, opartych na wspomnieniach ocalałych z Holokaustu - „Świadkowie epoki. Ku Zagładzie” oraz „Świadkowie epoki. Czas Zagłady”. Filmy powstały w koprodukcji z FilMOTEką Narodową – Instytutem Audiowizualnym. Wybór ten był próbą przeniesienia odbiorcy w realia żydowskiego getta w okupowanej przez Niemców Warszawie. Pomiedzy projekcjami odbyła się rozmowa z Januszem Majewskim, jednym z najwybitniejszych polskich reżyserów i scenarzystów, który w czasie okupacji mieszkał we Lwowie i na własne oczy widział okrucieństwa wobec Żydów. W spotkaniu wzięli udział także świadkowie Holokaustu: Janina Iwańska, Stanisław Zalewski i Leszek Żukowski.

„*Świadkowie epoki. Ku Zagładzie*” (40 min) To film, w którym ocaleni z Zagłady i jej świadkowie podzielili się z twórcami filmu opowieściami, z których wyłania się obraz okupacji niemieckiej: narastających prześladowań wobec Żydów oraz kolejnych etapów Holokaustu – aż do obozów zagłady.

„*Świadkowie epoki. Czas Zagłady*” (30 min.), w którym świadkowie i ocalali z Holokaustu opisują utworzenie getta, panujące w nim warunki i powstanie 1943 roku. Polacy, którzy przeżyli Auschwitz, wracają do czasów osadzenia w obozie i zbrodni, którą przyszło im obserwować. Kolumny żydowskich mężczyzn, kobiet i dzieci pędzonych na śmierć. Próby złapania oddechu po upiornym transporcie. Brak świadomości dokąd ich prowadzą.

Wreszcie bunt więźniów żydowskich z Sonderkommando w październiku 1944 roku. Mówią o tym głośno, bo każdy z nich w pewnym momencie zrozumiał, że jest strażnikiem pamięci o jednej z największych zbrodni w dziejach ludzkości.

Premiera filmu "Nie wolno było płakać", 8 maja

8 maja w związku z rocznicą zakończenia II wojny światowej zorganizowaliśmy w Kinotece uroczystą premierę filmu dokumentalnego „Nie wolno było płakać” przygotowanego przez pracowników Instytutu Pileckiego (reż. Michał Miziołek, Małgorzata Grygiel, Wojciech Saramonowicz, scen. Małgorzata Grygiel, Michał Miziołek, prod. Instytut Pileckiego, 2022), który powstał w koprodukcji z Filmoteką Narodową – Instytutem Audiowizualnym. Film dokumentalny "Nie wolno było płakać" przedstawia historię Polek, które trafiły do niemieckich obozów koncentracyjnych. Aresztowane za działalność konspiracyjną - nierzadko całej rodziny, wysiedlone z dnia na dzień z własnych domów, wypędzane w 1944 roku z powstańczej Warszawy. Były kobietami, którym zabrano młodość, były dziewczynkami, którym skradziono dzieciństwo. Bohaterki filmu trafiły do KL Auschwitz-Birkenau, KL Bergen-Belsen, KL Ravensbruck. Choć pewne doświadczenia je łączą, historia każdej z nich pozwala głębiej pojąć koszmar obozu koncentracyjnego. "Nie wolno było płakać" opowiada o sile kobiet, które były w piekle i je przetrwały.

Pokazowi towarzyszyła dyskusja „Oblicza traumy” z udziałem byłych więźniów, ich dzieci i ekspertów, w gronie których rozmawiano o życiu po obozie, o traumach byłych więźniów i nieuchwytnym bólu przekazywanym z pokolenia na pokolenie niczym rodzinne dziedzictwo.

Pokaz filmu "El Greco" i spotkanie wokół książki "Trzy pokolenia. Opowieść o Izie Galickiej i jej rodzinie - rodach Gieysztorów oraz Mikulskich.", 6 czerwca

6 czerwca 2023 o godz. 18.00 w Narodowej Galerii Sztuki „Zachęta” odbyło się spotkanie, podczas którego pokazany został film „El Greco” wyprodukowany przez Instytut Pileckiego w koprodukcji w TVP, a także miał miejsce wyjątkowy wieczór autorski książki „Trzy Pokolenia – opowieść o Izie Galickiej, jej rodzinie: rodach Gieysztorów oraz Mikulskich” autorstwa Katarzyny J. Kowalskiej.

Spotkanie z autorką (Katarzyną J. Kowalską) zostało pomyślane w ten sposób, aby wzięli w nim udział przedstawiciele środowiska osób, które o samej książce i jej okolicznościach historycznych i społecznych potrafią opowiadać interesująco i wyczerpująco. Spotkanie poprowadził Grzegorz Miśtał, a wśród gości nie zabrakło dziennikarzy, publicystów, historyków i osób medialnie rozpoznawalnych – ze świata sztuki, kultury, historii i polityki. Obecność autorki książki i zaproszonych gości pozwoliło, aby spotkanie przebiegało w atmosferze wspomnień, dyktoryjek, anegdot.

Pokazu filmu „HerSons” oraz debata „Ludzie, których nie ma”, 23 sierpnia

Drugim filmem dokumentalnym opartym o świadectwa złożone w Centrum Lemkina był film „HerSons” (reż. Hanna Berehowa, prod. Instytut Pileckiego, Polska 2023). Opowiada on historię czterech mieszkańców Chersonia porwanych z rodzinnego miasta i wywiezionych najpierw na Krym, a następnie osadzonych w moskiewskim więzieniu – Lefortowo. Śledząc ich losy, poznajemy mechanizmy łamania praw człowieka przez Federację Rosyjską: od nieuzasadnionego zatrzymania i pozbawienia kontaktu z bliskimi po fizyczne wyniszczenie.

Film został zaprezentowany premierowo W związku z Europejskim Dniem Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu 23 sierpnia w „KinoGramie” w Fabryce Norblina w Warszawie. Prezentacji towarzyszyła debata, w której udział wzięli: dr Elżbieta Mikos-Skuza, Agnieszka Romaszewska-Guzy, Maria Stepan, dr Łukasz Adamski oraz Maciej Jastrzębski. Pokaz cieszył się ogromną popularnością, zgromadził pełną salę, a w spotkaniu udział wzięli m.in.: Wojciech Gerwel, wiceminister spraw zagranicznych, przedstawiciele ambasady Ukrainy (wiceambasador Vitalij Bilyj i nowy attache kulturalny - Vasyl Melnychuk), oraz kilku dyrektorów instytucji.

„U!kraina Festiwal Filmowy” w Kinotece 24 października. Po projekcji filmu odbyła się debata w ramach panelu „Historie nadzwyczajnej troski. Świadectwo jako treść pracy dokumentalistów Centrum Lemkina”.

Pokaz filmu "Za Michniów" i debata, 22 listopada

22 listopada 2023 r., w galerii DeBeKa przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie, Instytut Pileckiego wraz z Fundacją Ułani Króla Jana oraz Fundacją "Prawda i Pamięć" im. generała Stanisława Maczka, zorganizował pokaz filmu "Za Michniów" w reżyserii Dawida Szpary. Dokument przedstawia tragiczne wydarzenia z 12 i 13 lipca 1943 r. - dokonaną przez Niemców krwawą pacyfikację wsi Michniów, w czasie której zamordowano 204 jej mieszkańców. Po filmie odbyła się debata z udziałem Marka Budzisa, dr. hab. Magdaleny Gawin, Adama Gryczmana oraz dr. hab. Andrzeja Zawistowskiego.

„Dokąd sięga wzrok”

W ramach rozszerzonych działań reportażowych w 2023 został przygotowany dokument „Dokąd sięga wzrok” (38’42”, reż. Aleksandra Kiereta, prod. Instytut Pileckiego, Polska 2023). Film ten na temat losu żydowskich mieszkańców Biecza oraz kilku pokoleń polskiej rodziny, której członkowie zostali odznaczeni medalem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”. Jadwiga Wędrychowicz od kilkunastu lat zgłębia historię swojej rodziny. W poszukiwaniu informacji na ten temat pomaga jej Krzysztof Przybyłowicz, znawca kultury żydowskiej: w trakcie II wojny światowej dzieje kupieckiej rodziny Blum splotły się z losami przodków Jadwigi. Jej pradziadek, Józef Pruchniewicz, jako furman współpracował z Jehudą Blumem, który prowadził sklep bławatny na bieckim rynku. Gdy w sierpniu 1942 roku Niemcy rozpoczęli likwidację getta w mieście, tylko nielicznym Żydom udało się ukryć i uniknąć śmierci w obozie zagłady w Bełżcu. Wśród uciekinierów było czworo członków rodziny Blum, którzy zwrócili się do Pruchniewicza z prośbą o pomoc. Mężczyzna postanowił ukryć Żydów na strychu swojej stajni, chociaż wiedział, że grozi za to kara śmierci... Prawnuczka Józefa jest nie tylko strażniczką pamięci o losach swojej rodziny – pomaga Krzysztofowi Przybyłowiczowi ocalić od zapomnienia ślady po przedwojennych mieszkańcach Biecza.

Prapremiera miała miejsce 27.09.2023 podczas Festiwalu NNW w Gdyni.

Produkcja filmu o Żydach będzińskich

W 2024 roku w ramach statutowych działań Instytutu weszliśmy we współpracę z inicjatywą „Historia zapomniana” z Sosnowca. Przedmiotem naszej współpracy była koprodukcja filmu o zagładzie Żydów będzińskich pod roboczym tytułem „Głosy nieobecnych”.

Bardzo ważnym aspektem filmu jest ukazanie życia codziennego będińskich Żydów, ich przedwojennych relacji z chrześcijanami, oraz wpływu na rozwój miasta. Jest to o tyle proste, że w Będzinie do dzisiaj zachował się najstarszy żydowski cmentarz w Zagłębiu Dąbrowskim, zrewitalizowano odkryty niedawno dom modlitwy Mizrachi, czy ogólnodostępny jest dom modlitwy, ufundowany przez rodzinę Cukiermanów. To wszystko sprawia, że za pomocą zwykłych zdjęć wideo, możemy przenieść się do czasów, gdy w Będzinie, więcej było mieszkańców pochodzenia żydowskiego, niż chrześcijan. W naszym filmie, oprócz dawnych mieszkańców Będzina, którzy przeżyli Holokaust, wystąpią również: historycy, badacze, genealogi, przedstawiciele IPN-u oraz przede wszystkim, lokalni aktywiści, którzy od lat dbają o zachowanie żydowskiego dziedzictwa miasta

Produkcja filmu została zakończona w 2023 roku, natomiast premiera filmu zaplanowana jest na rok 2024.

XI.3. Produkcja i organizacja wydarzeń okolicznościowych i otwarcia wystaw

Ważnym elementem działalności jest organizacja (inicjowanie, merytoryczny nadzór, produkcja, rozliczanie) wydarzeń okolicznościowych, wernisaży wystaw przygotowywanych przez Instytut Pileckiego oraz innych ważnych wydarzeń w ciągu roku. W 2023 roku można wskazać następujące duże wydarzenia:

Otwarcie odnowionej wystawy "Zawołani po imieniu" i obchody Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 24 marca

24 marca o godz. 12.00 w Domu bez Kantów zorganizowano wernisaż odnowionej wersji wystawy „Zawołani po imieniu” w Instytucie Pileckiego. W wernisażu uczestniczyły m.in. rodziny Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, przedstawiciele władz państwowych, Kierownictwa MKiDN, naczelny rabin Polski Michael Schudrich, przedstawiciel Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce o. Robert Wawrzeniecki, przedstawiciele ambasady Izraela, członkowie zespołu parlamentarnego ds. Zawołanych po imieniu i sejmowej Komisji Kultury. Głos zabierali m.in. Wicepremier i Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotr Gliński, przedstawiciel Rządu RP Pan Minister Włodzimierz Tomaszewski, który odczytał list od Premiera Mateusza Morawieckiego, o. Robert Wawrzeniecki, naczelny rabin Polski Michael Schudrich oraz przedstawiciele rodzin upamiętnionych. Podczas wernisażu wnuczka Sebastiana i Katarzyny Kazaków z Brzozy Królewskiej przekazała Instytutowi Pileckiego medal i dyplom Sprawiedliwego wśród Narodów, którym Yad Vashem w lutym 2008 r. uhonorował jej przodków.

W przededniu obchodów Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, 23 marca, o g. 18.00, w Domu bez Kantów odbyła się debata „**Odwaga i miłosierdzie. Jak myśleć i mówić dziś o bohaterstwie w czasach Zagłady**”, w której udział wzięli: Monika Krawczyk (dyrektor ŻIH), dr Dariusz Karłowicz (Teologia Polityczna), Michał Senk (dyrektor Centrum Myśli Jana Pawła II), Kamila Sachnowska (Instytut Pileckiego) oraz dr Mateusz Werner (Instytut Pileckiego). Rozmowa dotyczyła fenomenu mówienia o Polakach ratujących Żydów i trudności z tego wynikających, a także możliwości pełnego zrozumienia sytuacji, w której znajdowali się wówczas ludzie podejmujący decyzję o udzieleniu pomocy oraz przesłanek, dla których warto podjąć wysiłek refleksji nad tym fenomenem.

Mobilna zbiórka krwi z okazji 75. rocznicy śmierci Witolda Pileckiego, 25 maja

25 maja, czyli rocznica śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego, został w 2019 r. przez Parlament Europejski ustanowiony Międzynarodowym Dniem Bohaterów Walki z Totalitaryzmem jako „*wyraz szacunku i hołdu dla wszystkich tych, którzy walcząc z tyranią, wykazali bohaterstwo i prawdziwą miłość do ludzkości*”. Podążając za ideą Witolda Pileckiego, dobrowolnego poświęcenia i bezinteresownego daru z siebie, które Rotmistrz potwierdził ofiarą ze swojego życia, we współpracy z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Dowództwem Garnizonu Warszawa zorganizowaliśmy mobilną zbiórkę krwi na Placu Piłsudskiego. Akcja tego rodzaju w tak wyjątkowym dniu miał na celu próbę ukazania, jak przesłanie naszego Patrona o poświęceniu dla innych może się aktualnie realizować, poprzez współczesne wyzwania i gesty osadzone w świecie wokół nas. Na placu stanął specjalny krwiobus, w którym cały dzień była możliwość oddania krwi. Do akcji zgłosiło się kilkadziesiąt osób, wśród nich dyrektor Instytutu Pileckiego prof. Magdalena Gawin, żołnierze i Warszawiacy oraz ukraińscy wolontariusze z Centrum Lemkina. Jak sami podkreślili, chcieli w ten sposób okazać wdzięczność Polakom. Zbiórka krwi zorganizowana przez Instytut Pileckiego miała niezwykle oblicze solidarności Polski i Ukrainy. Podczas tej zbiórki krew oddali także ukraińscy wolontariusze pracujący w Centrum Lemkina, założonym przez Instytut Pileckiego w celu gromadzenia i zapisywania świadectw rosyjskich zbrodni w Ukrainie.

Dzień otwarty Instytutu Pileckiego, 19 września

19 sierpnia przypada rocznica łapania na Żoliborzu, w środku której celowo znalazł się Witold Pilecki. Z tej okazji Instytut Pileckiego zainaugurował inicjatywę Dnia Instytutu Pileckiego – świątecznego dnia, podczas którego proponujemy mieszkańcom Warszawy wydarzenia, w które w sposób pozytywny identyfikują tytułowego Ochotnika.

Pierwsze tego typu wydarzenie miało miejsce w 2023 roku. we wtorek, 19 września 2023 roku, o godz. 12.00 odbyło się wydarzenie, podczas którego Instytut Pileckiego uroczystie otworzył i udostępnił publiczności nową, trzykondygnacyjną przestrzeń wystawienniczą w Domu Bez Kantów przy ul. Krakowskie Przedmieście 11 w Warszawie. Wydarzenie w tym roku przybrało formę rozszerzonej konferencji prasowej z udziałem zaproszonych gości. Podczas konferencji prasowej pracownicy Instytutu wspólnie z architektami zaprezentowali powstającą siedzibę stałą Instytutu przy ulicy Siennej 82 oraz muzeum w Augustowie.

Po tej prezentacji stworzyliśmy możliwość zadawania pytań przedstawicielom Instytutu. Dodatkowo zaprosiliśmy gości na poczęstunek połączony z występem artystycznym w formie kwartetu smyczkowego stylizowanego na dwudziestolecie międzywojenne. W spotkaniu wzięli udział goście VIP, przedstawiciele zaprzyjaźnionych instytucji kultury, przedstawiciele środowiska architektonicznego i projektanckiego, rodzina Rotmistrza oraz pracownicy Instytutu, także media. Spotkanie cieszyło się ogromnym zainteresowaniem ze strony zaproszonych gości oraz przedstawicieli mediów.

Wernisaż wystawy "Decyzja: ratować ludzi", 13 października

Ważnym działaniem było wyprodukowanie dla Działu Wystaw wernisażu niezwykła wystawa o Grupie Ładosia w nowo otwartej galerii Instytutu Pileckiego "DeBeKa" przy Krakowskim

Przedmieściu 11 pt. "Decyzja: ratować ludzi" oraz dnia otwartego wystawy dzień po wernisażu.

Dzień otwarty galerii DeBeKa, 14 października

Dzień po wernisażu w sobotę 14 października 2023 Dział Wydarzeń i Promocji był odpowiedzialny za zorganizowanie dnia otwartego wystawy "Decyzja: ratować ludzi" w nowej galerii Instytutu Pileckiego przy Krakowskim Przedmieściu 11. Na odwiedzających czekały premierowa wystawa o grupie Ładosia oraz liczne atrakcje.

Każdy, zwiedzający na pamiątkę, mógł wyrobić sobie własny "paszport dyplomatyczny", by choć trochę przybliżyć się do bohaterskich dyplomatów, o których opowiada wystawa. Paszport – będący specjalnie przygotowanym z tej okazji gadżetem - został odpowiednio wypisany i ostemplowany. Dodatkowo na odwiedzających czekała **retrobudka fotograficzna**, gdzie można było zrobić sobie zdjęcie, by je wkleić do tej spersonalizowanej pamiątki. Dodatkowo wyprodukowaliśmy tysiąc edukacyjnych gadżetów nawiązujących do zapachów i smaków zawartych w historiach opisanych na wystawie, m.in. japońską herbatę, lukrecjowe cukierki czy cytrynową konfiturę, a także pamiątkowa księga wpisów.

Pierwszy dzień po otwarciu wystawy był ponadto formą **otwartego dnia edukacyjnego**. Instytut przygotował szereg propozycji dla odbiorcy w każdym wieku, w tym rodzin, studentów, a także zorganizowanych grup i osób indywidualnych. Oprócz oprowadzania z kuratorem, odwiedzający będą zaproszeni do wzięcia udziału w warsztatach i spotkaniach, dzięki którym jeszcze lepiej poznać dzieje dyplomacji i akcji pomocowych czasów Holocaustu. Na warsztatach była możliwość nauczania się przedwojennej kaligrafii, poznania różnic w kulturach Azji i Europy oraz dyplomatycznego savoir-vivre, a także posłuchania o historii Grupy Ładosia i Wojciecha Rychlewicza od przedstawicieli rodzin przez nich uratowanych i ich własnych.

Lista warsztatów i spotkań, które odbyły się tego dnia:

11:00 „Historie ocalenia. Grupa Ładosia” - spotkanie z Leonie de Picciotto i Sebastianem Ładosiem (prowadzenie: Monika Maniewska)

12:00 Sztuka pięknego pisania „Polskie pismo przedwojenne” – warsztaty kaligrafii z Barbarą Galińską

14:00 „Historie ocalenia. Anioł ze Stambułu” – spotkanie z Anną Whitty i Bobem Methem (prowadzenie: Monika Maniewska)

15:30 „Szkoła Dyplomacji cz. I. Protokół dyplomatyczny. Wczoraj, dziś i jutro” – warsztaty

17:00 „Szkoła Dyplomacji cz. II. Między Azją a Europą. Ile nas łączy, ile dzieli?” – warsztaty

Gala wręczenia Nagrody Pileckiego, 30 listopada

Podobnie jak w latach ubiegłych, już po raz trzeci Instytut Pileckiego wraz z partnerem, Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, ogłosił nabór zgłoszeń do Międzynarodowej Nagrody im. Witolda Pileckiego. Nagrodę otrzymali autorzy najlepszych książek naukowych i reporterskich, które ukazały się w 2022 roku po polsku lub po angielsku i dotyczyły polskiego doświadczenia dwóch totalitaryzmów. W obliczu dramatycznych wydarzeń rozgrywających się za wschodnią granicą Polski, decyzją kapituły ponownie w tej edycji o nagrodę specjalną rywalizowały książki na temat trwającej od 2014 roku agresji Rosji na

Ukrainę lub ilustrujące protesty w Białorusi po sfałszowanych wyborach prezydenckich w 2020 roku.

W międzynarodowej kapitule Nagrody zasiadają uznani naukowcy: dr Łukasz Adamski, prof. Richard Butterwick-Pawlikowski, prof. Marek Cichocki, dr Piotr Cywiński (przewodniczący), prof. Magdalena Gawin, prof. Patrycja Grzebyk, prof. Marek Kornat, dr Wojciech Stanisławski i prof. Claudia Weber, jak również korespondent wojenny Jack Fairweather oraz Krzysztof Kosior - przedstawiciel rodziny Patrona Nagrody, prawnuk Witolda Pileckiego.

Nazwiska zwycięzców zostały ogłoszone podczas finałowej gali, która – podobnie jak w zeszłym roku – odbyła się 30 listopada 2023 roku w warszawskim Zamku Ujazdowskim. Podczas uroczystości zostały wręczone okolicznościowe statuetki oraz nagrody i wyróżnienia. W tym roku w kategorii „Naukowa książka historyczna” za najlepszą monografię na temat polskiego doświadczenia konfrontacji z dwoma totalitaryzmami w XX wieku najlepszą monografią została książka "Dziecko wobec Zagłady. Instytucjonalna opieka nad sierotami w getcie warszawskim" Agnieszki Witkowskiej-Krych wydana przez Żydowski Instytut Historyczny. Kapituła wyróżniła ponadto dwie książki. Wyróżnieni zostali: Jadwiga Biskupska, za wydaną przez Cambridge University Press monografię „*Survivors: Warsaw under Nazi Occupation* (Studies in the Social and Cultural History of Modern Warfare)” oraz Adam R. Kaczyński za wydaną przez IPN książkę „*Sowietyzacja Wołynia 1944–1956*”.

Za najlepszą książkę w kategorii "Reportaż historyczny" Międzynarodową Nagrodę im. Pileckiego nagrodę przyznano Bartłomiejowi Noszczakowi, autorowi książki "Orient zesańców. Bliski Wschód w oczach Polaków ewakuowanych ze Związku Sowieckiego (1942–1945)" opublikowanej przez IPN. W tej samej kategorii wyróżniono "Akwarium. Opowieść o Związku Literatów Polskich w PRL-u" Tomasza Potkaja (Wydawnictwo Czarne). W swoim reportażu Tomasz Potkaj tworzy obraz organizacji Związku Literatów Polskich, którą władze PRL starały się wykorzystać do kontroli nad pisarzami – w dobie Polskiej Ludowej literatura bywała bowiem z jednej strony narzędziem komunistycznej propagandy, z drugiej zaś – przestrzenią manifestowania oporu wobec totalitarnego państwa.

Tegoroczną **nagrodę specjalną** za najlepszą książkę na temat trwającej od 2014 r. agresji Rosji na Ukrainę lub trwających od 2020 r. protestów na Białorusi i związanych z nimi represji przyznano Zbigniewowi Parafianowiczowi za "Śniadanie pachnie trupem. Ukraina na wojnie" (Wydawnictwo Mando). W tej samej kategorii wyróżniono dwie publikacje: "Opór. Ukraińcy wobec rosyjskiej inwazji" Pawła Pieniążka (WAB) oraz "You don't know what war is. The Diary of a Young Girl from Ukraine" Yevy Skalietskiej (Wydawnictwo Union Square).

Laureaci konkursu otrzymali nagrodę w wysokości 40 tys. zł oraz okolicznościową statuetkę. Autorzy wyróżnionych książek otrzymali nagrodę w wysokości 15 tys. zł.

Uroczystość uświetnił swoim występem Kacper Smoliński Oraz kwartet wiolonczelowy w składzie: Ilona Basiak, Mateusz Błaszczak, Joanna Kacymirow i Agnieszka Kiljan. Kacper Smoliński – wirtuoz harmonijki ustnej i kompozytor skomponował specjalnie na galę utwory na kwartet wiolonczelowy i harmonijkę ustną i miały swoją premierę.

X.4. Wydarzenia związane z medalem Virtus et Fraternitas

Gala wręczenia medali Virtus et Fraternitas, 6 lipca

Dyrekcja Instytutu Pileckiego, po uzyskaniu pozytywnej opinii Rady Pamięci, przedstawia Prezydentowi RP wniosek o nadanie odznaczenia. W przypadku nieposiadania przez kandydata polskiego obywatelstwa lub zamieszkania przez niego na stałe za granicą, Prezydent przed podjęciem decyzji zasięga opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych. 6 lipca 2023 roku W Belwederze we współpracy z Kancelarią Prezydenta RP zorganizowaliśmy piątą Galę w ramach projektu Virtus et Fraternitas. Z uwagi na fakt, że 11 lipca obchodziliśmy Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa na Wołyniu, a do tego 80. rocznicę tzw. „Krwawej niedzieli” 1943 roku, podczas której na Wołyniu doszło do największej fali mordów na Polakach, uhonorowanych zostało piętnaścioro bohaterskich Ukraińców, którzy w czasie Rzezi Wołyńskiej ratowali swoich polskich sąsiadów przed śmiercią z rąk członków OUN-UPA.

Wernisaż wystawy Virtus et Fraternitas, 7 lipca

Wyjątkową formą promocji historii odznaczonych bohaterów było wyprodukowanie po raz kolejny wystawy „Virtus et Fraternitas” prezentującej losy upamiętnionych oraz ideę medalu. Celem wystawy było przedstawienie postaci i losów odznaczonych.

Wystawa stanęła przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie w przestrzeni „Okno na Kulturę” prowadzonej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wernisaż odbył się 7 lipca gromadząc przedstawicieli społeczności ukraińskiej i białoruskiej w Polsce, dyrektorów instytucji kultury, odznaczonych, a także zwykłych Warszawiaków. Plenerowa instalacja była otwarta dla zwiedzających przez miesiąc następujący po Gali.

X.5. Działania w ramach przygotowania do otwarcia siedziby Instytutu Pileckiego przy ul. Siennej 82

Instytut Pileckiego podjął się przebudowy istniejącego obiektu biurowego, która umożliwiłaby praktyczne i funkcjonalne dostosowanie powierzchni do potrzeb działalności Instytutu.

Z uwagi na fakt, że uroczyste otwarcie zmodernizowanej i przebudowanej siedziby Instytutu Pileckiego przy ul. Siennej 82 pierwotnie zaplanowane zostało w październiku 2023 roku podjęto szereg działań, które miały do tego otwarcia prowadzić. Wśród nich znalazła się uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowaną siedzibę, a także długofalowe zamówienia artystyczne, które docelowo miały uświetnić moment otwarcia. W ich ramach zaplanowano dwa rodzaje artystycznych widowisk, które adresowane byłyby do odmiennego odbiorcy. Pierwszym miał być koncert klasyczny połączony z uroczystością otwarcia, natomiast drugim koncert o charakterze jazzowym, inspirowanym dorobkiem Instytutu. W ramach tego planu w 2023 roku zlecono Mikołajowi Góreckiemu skomponowanie specjalnego utworu upamiętniającego ofiary wojen. Natomiast w ramach drugiego celu zaproszony do współpracy artysta – jazzman Adam Bałdych – przygotował materiał o roboczej nazwie „Portrety”.

Wmurowanie kamienia węgielnego, 15 maja

Uroczystość odbyła się ona 15 maja 2023 r. przy ul. Siennej 82 w Warszawie. Uczestniczyli w niej m.in. wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego Piotr Gliński, dyrektor Instytutu Pileckiego Magdalena Gawin, Krzysztof Kosior, prawnuk Witolda Pileckiego, przedstawiciele generalnego wykonawcy prezes PRK 7 Nieruchomości Andrzej Bogusz oraz członek zarządu Paweł Kozieł, architekt i projektant budynku Bogumił Kidziak i pracownicy Instytut Pileckiego.

Wraz z kamieniem węgielnym wmurowana została także kapsuła czasu, która będzie dla potomnych nie tylko źródłem wiedzy, ale też cennym artefaktem. Z umieszczonych w niej dokumentów przyszłe pokolenia dowiedzą się, że Polska w czasie agresji Rosji na Ukrainę była liderem nie tylko pomocy humanitarnej i militarnej, lecz również najskuteczniej dokumentującym zbrodnie rosyjskie partnerem Ukrainy. W kapsule znalazły się: aktualny tygodnik – jako teraźniejsza kronika wydarzeń, listy reprezentantów polskiego rządu, list członka rodziny rotmistrza Witolda Pileckiego – Krzysztofa Kosiora oraz list dyrektora Instytutu Pileckiego – profesor Magdaleny Gawin.

Projekt kompozycji i nagrania „Epitafium” Mikołaja Górskiego

W związku z przygotowaniem koncertu klasycznego zlecono Panu Mikołajowi Góreckiemu, mieszkającemu na co dzień w USA skomponowanie utworu upamiętniającego ofiary wojen, krótkiego prawykonanie miałoby uświetnić otwarcie siedziby. Tak powstała kompozycja „Epitafium” Pamięci Ofiar Wojen. Jest to 6-minutowy utwór na skrzypce i orkiestrę smyczkową, będący interdyscyplinarną refleksją nad konsekwencjami totalitaryzmów, wyrażoną poprzez muzykę. Miał przywołać na myśl los ofiar wojen, szczególnie milionów ludzi zamordowanych w XX wieku, ale stanowić także punkt wyjścia do szerszego namysłu.

W 2023 nie tylko dokonano skomponowania utworu, ale także wyboru artystów, zagrania, nagrania i rejestracji tej sesji nagraniowej. Kompozycję prapremierowo wykona orkiestra Sinfonia Iuventus pod batutą Norberta Twórczyńskiego, a w roli Solisty wystąpi Janusz Wawrowski.

Sinfonia Iuventus to orkiestra złożona z najlepszych absolwentów polskich akademii muzycznych. To młodzi, energiczni ludzie pełni pasji, a jednak pomimo tego, że to orkiestra młodych ludzi, mają duże doświadczenie, współpracując z wybitnymi dyrygentami i solistami. Dzięki temu wyborowi artystów, mamy nadzieję, że utwór będzie miał świeżość wykonania, co podbija jeszcze fakt, że Norbert Twórczyński jest młodym dyrygentem, więc wspólnie stworzą na pewno świetną interpretację tego utworu.

Poza samą tylko rejestracją w 2023 przygotowano także teledysk do zamówionej kompozycji, a także nagrano filmy promujące całość, które pozwolą na rozpoczęcie akcji promocyjnej już w 2024, która towarzyszyć będzie dystrybucji cyfrowej dzieła.

Projekt „Portrety” Adama Bałdycha

W ramach przygotowania do koncertu otwartego, który miałby być adresowany do szerokiej publiczności, a także pokazać zasób archiwalny Instytutu od innej strony (jako inspirację do twórczości jazzowej) zaproszono do współpracy Pana Adama Bałdycha, przedstawiając mu jako inspirację liczne życiorysy i zeznania znajdujące się w Archiwum Instytutu Pileckiego i w bazie Zapisy Terroru.

W ramach zamówienia dla Instytutu artysta przygotował projekt pt. *Portrety*, które łączą świat muzyki improwizowanej i poważnej. Czerpią ze współczesnej sonorystyki, jazzowej tradycji i stawiają na dialog pomiędzy liderem i jego zespołem tworzoną przez wyjątkowe osobowości. Pretekstem do powstania *Portretów* stały się materiały archiwalne udostępnione artyście przez Instytut Pileckiego, posiadający relacje Polaków doświadczonych przez II wojnę światową czy czas PRL-u. Opisy zsyłki, poezja obozowa, relacje z obozów czy pozostawione listy miłosne stały się źródłem inspiracji dla powstania *Portretów*. Są one wypadkową zbudowanego przez Adama Bałdycha bardzo rozpoznawalnego muzycznego języka, który przekracza estetyczne granice, na nowo definiując zarówno możliwości brzmieniowe skrzypiec jak i formę ich użycia w zespole. Kogo przedstawiają *Portrety*? Z pewnością bardzo osobisty świat muzyki Adama Bałdycha, reagujący na wczoraj i dziś, zadający pytania i poszukujący odpowiedzi. Jest to też z pewnością portret przedstawiający nieuchwytną magię dialogu pomiędzy wszystkimi artystami, tworzącymi muzykę w duchu wspólnie zakreślonej artystycznej wizji.

W ramach przygotowania do wydania płyty i koncertu uświetniającego otwarcie nowej siedziby w 2023 roku wykonano następujące kroki: artysta skomponował pełny materiał muzyczny, zebrał zespół wyjątkowych artystów, nagrał studyjnie wszystkie napisane utwory, dokonano miksu i masteringu całości, dodatkowo przygotowano także materiał video z prób i przygotowań, który miałby promować przygotowaną muzykę odsłaniając zaplecze przytowań. Całość jest gotowa do wydania w formie płytowej i do koncertu promującego otwarcie odnowionej siedziby.

X.6. Organizacja konferencji, seminariów i spotkań naukowych

W ramach współpracy z OBnT – zespół zrealizował organizacyjnie, promocyjnie, zapewniał identyfikację wizualną oraz druk materiałów okolicznościowych, a także przeprowadził spotkania o charakterze naukowym z cyklu „Debaty OBnT” oraz spotkania z cyklu „Obrazy Historii”, a także konferencje w formie webinarów z cyklu „Klio w świecie ekonomii czyli porozmawiajmy o gospodarce”. W ramach tych ostatnich opiekowaliśmy się organizacyjnie 9 spotkaniami nadzorowanymi merytorycznie przez prof. Andrzeja Zawistowskiego, które mimo, że realizowane w formule on-line, cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Wspomagaliśmy także produkcyjnie realizację dużych, stacjonarnych debat dla OBnT, czasem wręcz produkując zamówione wydarzenia. Wspomagaliśmy organizacyjnie ponadto spotkania promocyjne książek wydawanych przez Instytut.

Konferencja naukowa Mitteleuropa - czy tylko historia?, 14 czerwca

Jedną z dużych debat zrealizowaną za prośbą OBnT była konferencja naukowa pt.: MITTELEUROPA – CZY TYLKO HISTORIA?”, której punktem odniesienia będzie książka Friedricha Naumanna „Mitteleuropa – nowy porządek w sercu Europy”. Deбата odbyła się 14 czerwca 2023 w Pałacu Staszica w Warszawie i była ważnym etapem projektu badawczego prowadzonego przez prof. Grzegorza Kucharczyka.

Konferencję otworzyła prof. Magdalena Gawin, Dyrektor Instytutu Pileckiego, a wśród występujących znaleźli się: prof. Grzegorz Kucharczyk (Instytut Historii PAN, Instytut

Pileckiego), prof. Bogdan Musiał, prof. Stanisław Żerko (Instytut Zachodni), prof. Hanna Marczevska-Zagdańska (Instytut Historii PAN) , prof. Hieronim Grala (Uniwersytet Warszawski), dr Krzysztof Rak (Dyrektor Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej), prof. Tomasz Chinciński (Instytut Pileckiego), prof. Andrzej Zawistowski (Instytut Pileckiego i Szkoła Główna Handlowa).

Instalacja Multimedialna „Shards of Unjudged Crimes”

W dniach 1-3 lutego 2023, w terminie bliskim pierwszej rocznicy agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, we współpracy Oddziału w Berlinie, Ośrodka Badań nad Totalitaryzmami i Działu Wydarzeń odbyła się w Berlinie międzynarodowa konferencja pt. „The War against Ukraine. A Year After”. Konferencja zgromadziła wybitnych prawników, historyków, politologów oraz innych badaczy wokół problemu dokumentowania i ścigania rosyjskich zbrodni wojennych na Ukrainie. Podczas konferencji przedstawione zostały również podejmowane od pierwszych dni wojny inicjatywy zbierania dowodów i relacji świadków rosyjskiej agresji, m.in. dokumentacja zbrodni zgromadzona przez Centrum Lemkina, które mają wartość świadectwa historycznego. Centrum zaprezentowało raport podsumowujący zebrany materiał, a także zorganizowało spotkanie z dwoma świadkami rosyjskich zbrodni - Volodymyrem Koskinem z obw. kijowskiego oraz Kateryną Suchomłynową z Mariupola.

Próbą zaprezentowania materiałów zgromadzonych w Centrum Lemkina szerokiemu gronu międzynarodowych odbiorców była instalacja „Shards of Unjudged Crimes - Okruchy Nieosądzonych Zbrodni”. Wszystkie materiały wykorzystane w instalacji – materiały filmowe, zdjęcia, fragmenty pisanych relacji – pochodzą ze zbiorów Centrum Lemkina w Warszawie. Instalacja była prezentowana premierowo w Berlinie w dniach 1-3 lutego 2023, będąc jedną z najważniejszych działań towarzyszących berlińskiej konferencji.

Następnie w dniach 11 maja – 31 maja 2023 zaprezentowana została w Warszawie, w Sali Wystawowej Biblioteki Uniwersyteckiej (BUW) przy ul. Dobrej. Wystawa wzięła także udział w tegorocznej edycji Nocy Muzeów, gdzie zwiedzający BUW mogli skorzystać z możliwości obejrzenia wystawy do późnych godzin porannych. Wystawę tego dnia odwiedziło kilka set osób, a przez cały okres prezentacji około 1500 osób.

W dniach 28-29 września 2023 instalacja prezentowana była w Rzeszowie-Jasionce w ramach międzynarodowego kongresu World For Ukraine (W4UA), gdzie zajęła prestiżowe miejsce naprzeciw głównego miejsca wykładowego Centrum Konferencyjnego Arena G2, i była częścią licznie zgromadzonych prezentacji artystycznych wspierających Ukrainę w wojnie przeciw Federacji Rosyjskiej obecnych na kongresie.

XI. Działalność wydawnicza

XI.1. Monografie naukowe i czasopismo naukowe wydane w pierwszym półroczu 2023 roku

Wśród autorów publikacji naukowych ukazujących się nakładem Instytutu są zarówno jego pracownicy, jak i współpracownicy zewnętrzni. Różnorodne wydawnictwa łączy temat konfrontacji Polaków z XX-wiecznymi totalitaryzmami.

- 6. numer rocznika naukowego „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX”

- *Formy zniewolenia w okresie II wojny światowej na okupowanych przez Niemców ziemiach polskich (1939-1945): obozy, getta i więzienia*, red. M. Panecki
- *Ludobójstwo. Nieludzkie zbrodnie czasu wojny i pokoju. Tom I*, red. E. Habowski
- *Ludobójstwo. Nieludzkie zbrodnie czasu wojny i pokoju. Tom II*, red. E. Habowski
- *Natura totalitaryzmów/The Nature of Totalitarianisms*, red. E. Habowski
- O. Barbasiewicz, *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940-1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*
- P. Biliński, *W walce o niepodległość Polski i prawa kobiet. Biografia Wandy Pełczyńskiej*
- W. Łysek, *Intelektualny włóczęga. Biografia intelektualna Stanisława Swianiewicza*
- P. Olechowski, *W widłach Prutu i Dniestru pod okupacją. Życie codzienne na ziemi stanisławowskiej 1939–1944* (plik przesłany do drukarni w grudniu 2023)
- P. Madajczyk, *Krajobrazy biograficzne Rafała Lemkina*
- A. Zawistowski, *Koszykowa róg Stalina. Areszt Wewnętrzny Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego (1945–1956)* (w druku, plik przesłany do drukarni w grudniu 2023)

XI.2. Przekłady z języków obcych wydane w pierwszym półroczu 2023 roku

Nakładem Instytutu Pileckiego ukazują się przekłady zarówno klasycznych dzieł, jak i wybitne, współczesne prace z dziedziny humanistyki i nauk społecznych. Naszym celem jest udostępnienie polskim czytelnikom pozycji, które w oryginalny sposób ujmują tragiczną historię XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem Polski. Niejednokrotnie są to publikacje autorów, których dzieła nie ukazywały się wcześniej na polskim rynku wydawniczym.

- R. Lemkin, *Rządy Państw Osi w okupowanej Europie* (pierwszy polski przekład całości dzieła)
- w związku z wyczerpaniem nakładu wykonano dodruk książki F. Naumanna *Mitteleuropa* (wstęp i oprac. G. Kucharczyk)

XI.3. Książki wydane w ramach serii wydawniczej *Ścieżki myślenia*

W serii „Ścieżki myślenia” prezentujemy książki, które ukazują swych autorów przy pracy, odsłaniają kulisy ich myślenia, ujawniają szczegóły warsztatu intelektualnego. Są to dzieła klasyczne i prace zupełnie nowe, tak przekłady z języków obcych, jak i publikacje polskich autorów.

Wszystkie te książki odnoszą się do historii, zwłaszcza do doświadczenia XX wieku, a zarazem proponują szerszą refleksję. Sięgają po narzędzia innych dziedzin – socjologii, nauk politycznych, filozofii, prawoznawstwa – i łączą różne perspektywy. Historia jest bowiem czymś więcej niż prostą rekonstrukcją wydarzeń z przeszłości.

- A. Del Noce, *Gramsci, czyli samobójstwo rewolucji*
- H. Mansfield, *Męskość*
- M. Pieczyński, *Stalin wiecznie żywy. Obraz „czerwonego cara” we współczesnej publicystyce, literaturze i teatrze rosyjskim* (plik przesłany drukarni oraz e-book opublikowany w grudniu 2023)
- S. Smith, *Odzyskiwanie patriotyzmu w epoce skrajności*

- F. Thom, *Zrozumieć putinizm. Obsesja potęgi*

XI.4. Nagroda Pileckiego - trzecia edycja

Nagroda Pileckiego przyznawana jest przez Instytut Pileckiego za osiągnięcia z dziedziny piśmiennictwa, które skupiają się na polskim doświadczeniu dwóch totalitaryzmów lub zdają relację z sytuacji w rejonach dzisiejszych konfliktów zbrojnych (w tym roku po raz kolejny rozpatrywane były jedynie książki dotyczące wojny w Ukrainie i represji na Białorusi). W kapitule nagrody zasiadają dr Łukasz Adamski, prof. Richard Butterwick-Pawlikowski, prof. Marek Cichocki, dr Piotr Cywiński, Jack Fairweather (korespondent wojenny, autor biografii Witolda Pileckiego) prof. Magdalena Gawin, prof. Patrycja Grzebyk, prof. Marek Kornat, Krzysztof Kosior (przedstawiciel rodziny patrona nagrody), dr Wojciech Stanisławski i prof. Claudia Weber. W kategorii naukowa książkowa historyczna zwyciężyła praca Agnieszki Witkowskiej-Krych *Dziecko wobec Zagłady. Instytucjonalna opieka nad sierotami w getcie warszawskim*. W kategorii reportaż historyczny nagrodzono Bartłomieja Noszczaka za książkę *Orient zesańców. Bliski Wschód w oczach Polaków ewakuowanych ze Związku Sowieckiego (1942–1945)*. Nagrodę specjalną otrzymał zaś Zbigniew Parafianowicz, autor książki *Śniadanie pachnie trupem. Ukraina na wojnie*.

XI.5. Nagrody i wyróżnienia dla książek wydanych przez Instytut

W 2023 roku wyróżniono następujące pozycje wydane przez Instytut Pileckiego:

O. Barbasiewicz, *Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940-1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju* (Książka Historyczna Roku – nominacja)

B. Kapica, *Władysław Bieńkowski, Biografia polityczna* (Nagroda im. J. Giedroycia – nominacja; Nagroda im. K. Moczarskiego – nominacja; Nagroda im. T. Strzembosza – nominacja; Nagrody Historyczne Polityki – nominacja)

P. Mrowiński, *Egzekucje publiczne w okupowanej Warszawie. Ujęcie performatywne* (Nagrody Historyczne Polityki – nominacja)

P. Skibiński, *Kościół wobec totalitaryzmów (1917-1989). Światowy katolicyzm i doświadczenia Polaków* (Książka Historyczna Roku – nagroda główna w kategorii „Najlepsza książka naukowa poświęcona dziejom Polski i Polaków w XX wieku”)

XI.6. W pierwszym półroczu 2023 roku prowadzono także prace nad następującymi publikacjami, które ukażą się w 2023 lub 2024 roku:

- 7. numer rocznika „Studia nad Totalitaryzmami i Wiekiem XX” (I kwartał)

- *Massaker von Wola. Auswahl von Quellen zum Massenmord an Zivilisten während des Warschauer Aufstands* [niemiecki przekład świadectw nt. Rzezi Woli] (I kwartał)

- N. Bączyk, *Terror niemiecki w powiecie Garwolin (1939-1944)* (I kwartał)

- H. A. M. Klemann, S. Kudrąszew, *Okupowane gospodarki. Historia ekonomiczna Europy okupowanej przez Niemcy* (I kwartał)

- M. Kornat, *„Tymczasowy przyjaciel” Józef Lipski – ambasador polski w III Rzeszy (1933–1939)* (I kwartał, koedycja z MSZ)
- J. Żmij, *Dolina śmierci. Wspomnienia więźnia KL Gusen* (oprac. E. Dziewiecka) (I kwartał)
- R. Giordano, *Druga wina albo brzemię bycia Niemcem* [tytuł roboczy przekładu] (II kwartał)
- R. Moorhouse, *Fałszerze. Historia Grupy Ładosia* (II kwartał, koedycja z Wydawnictwem Znak)
- *Tam, gdzie trawa nie rośnie, Reportaże o Polakach, którzy zginęli za pomoc Żydom*, red. M. Wojtkowska (III kwartał)
- A. Gruzewska, *Pogranicze Generalnego Gubernatorstwa – Zagłada w powiecie Ostrów Mazowiecka* (III kwartał)
- K. Jóźwik, *Po prostu jestem z tymi ludźmi. Analiza sieci kontaktów ks. Jerzego Popiełuszki w latach 1980-1984* (III kwartał)
- F. Olechnowicz, *Prawda o Sowietach* (oprac. P. Ablamski) (III kwartał)
- *Decyzja: ratować ludzi. Dyplomaci i akcje pomocowe podczas Holokaustu*, red. E. Czarnowska (IV kwartał)
- *Dzieje gospodarcze ziem polskich w latach 1939-1949. Tom I*, red. A. Zawistowski (IV kwartał)
- *Obława Augustowska i jej konsekwencje. Stan badań i postulaty badawcze* [tytuł roboczy], red. Ł. Faszcz, P. Gontarczyk (IV kwartał)
- *„Renegaci” narodu niemieckiego czy „zdrajcy narodu” polskiego? Obywatele II RP niemieckiego pochodzenia podczas drugiej wojny światowej*, red., T. Chinciński, M. Turski (IV kwartał, koedycja z wydawnictwem Brill oraz Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie)
- *Władze RP na uchodźstwie wobec Żydów - obywateli polskich w Związku Sowieckim i na Bliskim Wschodzie (1941-1945 r.)*, oprac. T. Rutkowski (IV kwartał)
- *Zapisy Terroru. Zbrodnie niemieckie w powiecie Ostrów Mazowiecka* [tytuł roboczy] (IV kwartał)
- J. Nikel, *Terror niemiecki w powiecie siedleckim 1939-1944* (IV kwartał)
- M. Urynowicz, *Żydzi w Kreishauptmannschaft Siedlce (1939-1945)* (IV kwartał)

XII. Biblioteka Naukowa Instytutu Pileckiego

1 stycznia 2023 księgozbiór liczył 14244 woluminów książek drukowanych, na dzień 31 grudnia 2023 r. liczba ta wynosiła ponad 17000 woluminów książek drukowanych, czyli w ciągu minionych trzech kwartałów przybyło niemal 3000 woluminów książek drukowanych. Poza książkami drukowanymi biblioteka posiada 597 książek elektronicznych, dostępnych na platformie EBSCOhost oraz w kolekcji książek w Archiwum Instytutu Pileckiego. Ponadto posiada ponad 4000 książek na platformie IBUK LIBRA, oraz dostęp do około 7500 ebooków w ramach abonamentu w bazie Legimi. Biblioteka posiada 39 map oraz 448 woluminów czasopism. Proces gromadzenia realizowany był zgodnie z obowiązującymi przepisami o zamówieniach publicznych. W ramach postępowania przetargowego zostali wyłonieni najkorzystniejsi dostawcy na poszczególne rodzaje materiałów bibliotecznych. Polityka gromadzenia zbiorów podlega wewnętrznej dyscyplinie finansowej, opiera się na własnym rozpoznaniu rynku wydawniczego oraz na dezyderatach zgłaszanych przez pracowników

Instytutu. Tematyka zbiorów dotyczy badań prowadzonych w Instytucie oraz nauk pokrewnych.

Poza zakupami biblioteka pozyskała również dary od instytucji i osób prywatnych. W okresie sprawozdawczym do katalogu wprowadzono około 500 woluminów książek drukowanych pochodzących z darów.

Ze zbiorów Biblioteki mogą korzystać wszyscy zainteresowani. Pracownicy, współpracownicy oraz stypendyści mogli wypożyczać zasoby poza bibliotekę. W okresie sprawozdawczym było 215 aktywnych użytkowników. Wypożyczyli 692 woluminów książek, prolongowali 540 razy, zwrócili 646 książek. Osoby z zewnątrz mogą korzystać prezencyjnie w czytelni, w okresie sprawozdawczym skorzystało z oferty biblioteki ponad 160 osób z zewnątrz.

Wszystkie dostępne w bibliotece książki są skatalogowane i dostępne do zamówienia i wypożyczenia poprzez katalog biblioteczny dostępny na stronie biblioteka.instytutpileckiego.pl.

Dodano około 700 rekordów w Kartotece Haseł Wzorcowych, skatalogowano ponad 500 książek w bazie NUKAT, z tejże bazy zaimportowano ok. 2500 rekordów bibliograficznych. Materiały biblioteczne są opracowywane formalnie (katalogowanie), rzeczowo (określenie tematyki) oraz technicznie (oklejanie kodami kreskowymi, opieczętownienie, inwentaryzacja).

W okresie sprawozdawczym biblioteka realizowała wypożyczenia międzybiblioteczne. Dla użytkowników wypożyczyła z innych bibliotek ok. 130 publikacji oraz uzyskała kilkadziesiąt kopii (w formie kserokopii lub skanów). Dzięki widoczności w katalogu NUKAT oraz unikatowym zbiorom wypożyczono do innych bibliotek ok. 80 pozycji.

Wraz z pakietem baz firmy ProQuest biblioteka posiada multiwyszukiwarkę Summon. Dzięki temu rozwiązaniu czytelnik za pomocą jednego narzędzia może przeszukiwać wszystkie dostępne w bibliotece zasoby – zarówno dostępne w katalogu, jak i w bazach danych.

W bibliotece jest prezentowana i udostępniana baza tworzona przez pracowników działu Archiwum - archiwum.instytutpileckiego.pl, zawierająca własne zasoby archiwalne i audiowizualne a także kolekcje zdigitalizowanych dokumentów z zasobów m.in. Bundesarchiv czy Ośrodka Karta. W okresie sprawozdawczym po wypełnieniu i przesłaniu stosownych dokumentów użytkownicy mogli uzyskać zdalny dostęp do części zasobów zdalnie oraz na miejscu.

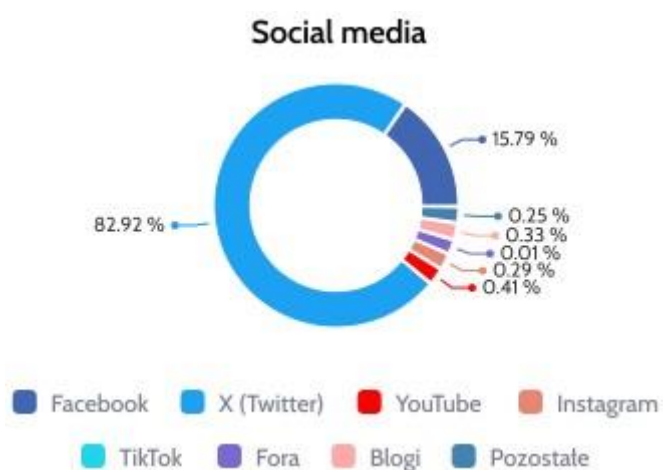
XIII. Obecność Instytutu Pileckiego w mediach

Zestawienie obecności Instytutu Pileckiego w mediach w okresie 01.01.2023-29.12.2023) Raport monitoringu mediów w okresie styczeń – grudzień 2023 roku wykazał, że na temat Instytutu Pileckiego ukazały się w polskich mediach tradycyjnych i internetowych 19334 publikacji (media zagraniczne monitoruje oddział w Berlinie). Jest to najwyższy wynik obecności Instytutu Pileckiego w mediach od jego założenia.

Wykresowy obraz aktywności medialnych w okresie styczeń –grudzień 2023

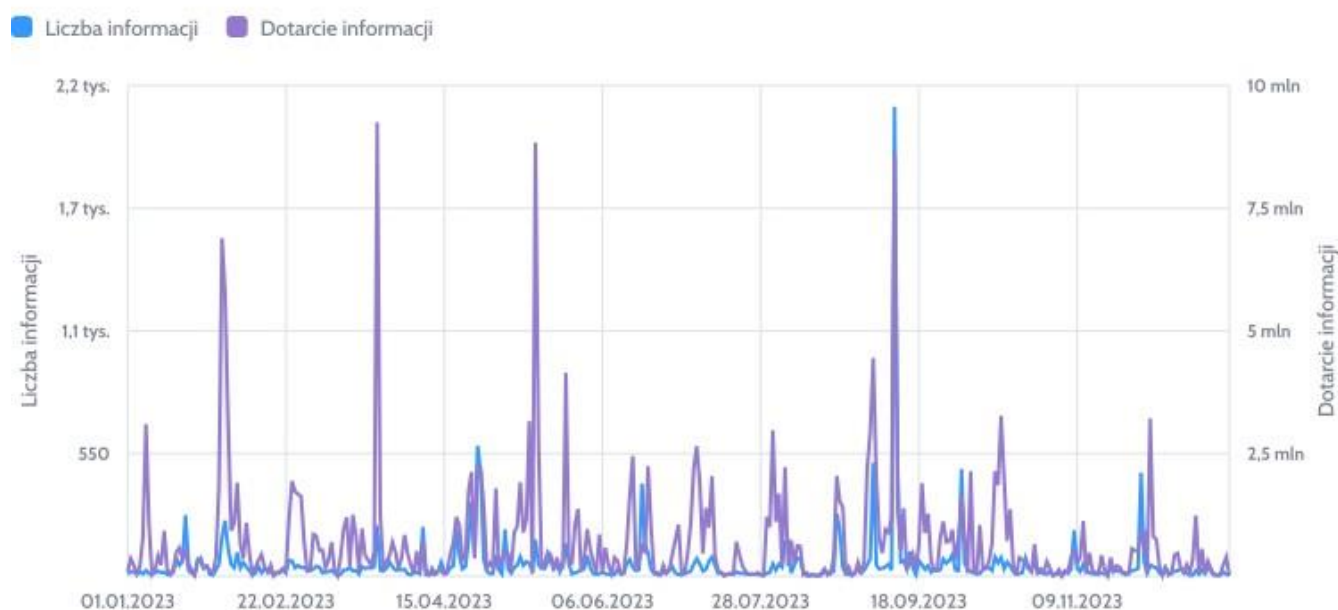

Wykres aktywności w mediach społecznościowych:
Styczeń – grudzień 2023

Styczeń – grudzień 2023

Rozkład czasowy liczby informacji

Źródła z największą ilością informacji:

- Polskie Radio24
- TVP Info
- PAP (dzieje.pl)
- Polskie Radio 1
- polskieradio.pl

Procentowy wykaz publikacji w poszczególnych mediach – zestawienie miesięczne i sumaryczne.

	Tv 2023	Radio 2023	Prasa 2023	Internet 2023	MS 2023	Ogólnie 2023	
styczeń							
	20	36	17	199	856	1128	
	2%	3%	2%	18%	75%		
luty							
	45	125	61	290	929	1450	
	3%	9%	4%	64%	64%		
marzec							
	50	102	32	329	586	1099	
	5%	9%	3%	30%	53%		
kwiecień							
	29	49	28	365	2256	2727	
	1%	2%	1%	13%	83%		
maj							
	87	59	20	268	1138	1672	

	5%	4%	1%	16%	74%		
czerwiec							
	37	31	17	158	1076	1319	
	3%	2%	1%	12%	82%		
lipiec							
	42	72	22	290	281	707	
	6%	10%	3%	41%	40%		
sierpień							
	35	21	16	191	1209	1420	
	2%	1%	1%	13%	83%		
wrzesień							
	75	77	75	854	3309	4390	
	2%	2%	2%	19%	75%		
październik							
	37	32	15	658	771	1573	
	2%	2%	1%	43%	52%		
listopad							
	5	8	15	594	605	1227	
	-	1%	1%	48%	50%		
grudzień							
	15	28	40	131	389	603	
	2	5	7	22	65		
Razem 2023	477	642	358	4329	13528	19334	

ekwiwalent AVE

Ekwiwalent reklamowy AVE to wskaźnik wyrażający kwotę, jaka należałoby wydać na publikację lub emisję danego przekazu gdyby był on ujęty jako reklama. Marker ten stanowi wymierny indeks oceny efektywności działań PR.

Ogólna liczba publikacji: 19 334

Zasięg informacji – 2, 7 miliarda

Dotarcie informacji – 254 899 220

Szacowane AVE – 61 629 807 zł

Raport sporządzony w oparciu o dane z monitoringu mediów – Neewton Media za okres styczeń – grudzień 2023 rok.

**Anna
Jolanta
Gutkowska**

Elektronicznie
podpisany przez Anna
Jolanta Gutkowska
Data: 2024.02.01
13:56:49 +01'00'